

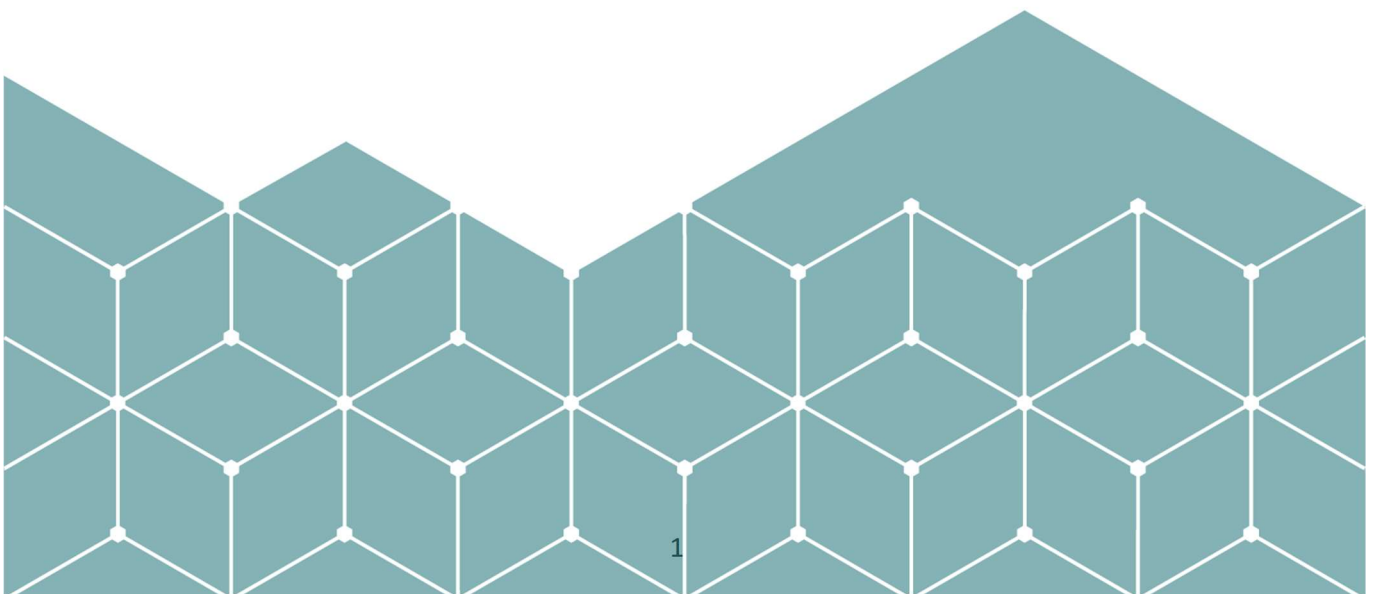
MASTEROPPGAVE

Med en pensel av proserter. (Hode)målinger lest med
Merleau-Pontys sanselige ontologi

Tonje Rasmussen

15.05.2019

Master i Barnehagepedagogikk og Småbarnsvitenskap (0-3 år)
Avdeling for lærerutdanning

Kjære Alfred

FORORD

Nå setter denne reisen sitt endelige punktum, selv om et punktum egentlig aldri er endelig. Med mitt punktum settes rammene for denne oppgaven, selv om jeg egentlig bare har lyst til å fortsette. Det har nemlig vært noe ubeskrivelig eget å få være på dette lerretet, og jeg har ikke lyst til å legge penselen fra meg. Det er så mye mer ute i feltet jeg har lyst til å berøre, og jeg håper at flere penselstrøk får sveipe over portrettet som en valør av erkjennelse for de yngste barna. I forlengelsen av dette er det mange jeg må takke for at jeg har kunne stå i denne prosessen, til tross for at det har tatt lengre tid enn planlagt.

Først og fremst må jeg takke Alfred som med sin kroppslige tilstedeværelse fyller hverdagen med utforskende blikk og med en evne til å fylle livet med uendelig mye glede og latter. Med din undring og åpenhet for det verden viser deg, bekrefter du at synet på de yngste barnas kroppslige væremåte virkelig har betydning for hvilke muligheter (og begrensninger) jeg kan stå i fare for å ikke ta på alvor i min profesjonsutøving. Takk for at du til stadighet drar meg tilbake i hverdagen, og viser hva som virkelig betyr noe. Takk for at akkurat du er her. Hadde ikke du kommet til verden februar 2017, hadde akkurat denne masteroppgaven aldri blitt til.

Min veileder Bente Ulla fortjener også en stor TAKK, som har vist meg tillit og hatt tro på både meg og dette prosjektet, til tross for at det har tatt tid og jeg i perioder ikke har produsert så mye tekst. Takk for at du har satt ord på og vært tydelig på det jeg har stått fast ved. Takk for at du gjorde meg bevisst på at jeg ikke «var i starten». Takk for at du sammen med meg har konstruert og undret deg. Takk for at du har vært positiv og tydelig. Takk for at du har vist meg at det faktisk er mulig å ta tak i det bittelille og brette ut, vise lag på lag og male frem nye penselstrøk. Denne reisen har vært utfordrende og fantastisk inspirerende. Du er en inspirasjonskilde. Takk!

Takk til Anne Lise som gjorde meg oppmerksom på, og utfordret meg til å søke masterstudiet. Du visste akkurat hva det var jeg trengte og savnet i barnehagefeltet. Takk for at du også har brukt tid på lesing og tilbakemelding på tekst.

Takk til «Luxusstudentene», Monica og Johanna, for hotellovernattinger, kaffe, togturer, middager, latter, glede, skuffelser og nye oppdagelser. Dere har vært avgjørende gjennom hele løpet og jeg er evig takknemlig for at akkurat dere toget Oslo-Halden under den første mastersamlinga i 2014.

Takk til resten av medstudentene for deres engasjement og vennskap. Takk til alle lærerne på masterstudiet; Nina Johannesen, Ninni Sandvik, Ann-Sofi Larsen, Mette Røe Nyhus for at dere har bydd på dere selv, vist oss nye måter å tenke på og bidratt til kritisk tenking rundt de yngste barna. Jeg var skrekkslagen etter første samling, men jeg er evig takknemlig for deres bidrag – med faglig blikk

og kreative innslag. Dere har gjort studietilværelsen til en fest, med en salig blanding faglig munterhet og kompleksitet.

Takk til Hanne som tilbød meg ny jobb og samtidig lot meg ta fatt på masterstudiet. Takk til Marita for tilrettelegging og masse oppmuntring nå i innspurten. Takk også Linny, Mari og til resten av Konfektene for at dere har tilrettelagt og gjort hverdagen enkel og forutsigbar, slik at jeg kunne studere og dra på samlinger med god samvittighet.

Takk til Leah for lesing av tekst, uendelig mye støtte og gode samtaler. Takk til Marit for meldinger både seint og tidlig helt i siste innspurt. Takk til Marion for lesing av tekst og referansehjelp på slutten.

Takk til Sveinung som til tross for at jeg har vært borte flere netter for å «leve masterstudiet», vært tidvis fraværende og ikke i stand til å ta egne beslutninger hva gjelder hus og hjem, har holdt ut og så godt du kunne. Jeg vet at du ikke har vært særlig fornøyd med at jeg ikke har klart å holde bøkene, post-it-lappene og notatene mine oppe på skrivehjørnet mitt, men til stadighet dratt alt ned på stua. Takk for at du ikke har kastet oss alle ut.

Takk til alle nære og kjære som har måttet vike for mitt forhold til masteroppgaven. Jeg lover å være mer til stede fremover. Med min egen kroppslige tilstedeværelse, med mitt eget hode og ikke minst med flere reiser til Trøndelag. Takk for at dere har stått på sidelinjen og ventet. Håper dere ikke har gitt meg helt opp. En særlig takk til besteforeldre som har stilt opp som barnevakt, både med reiser til Halden og Asker for å bistå masterstudenten, og ikke minst med åpne hjem og gode middager.

Takk til Baker Hansen Sandvika som har bydd på god kaffe, hyggelig betjening og en deilig atmosfære for tenkende mastertanker og konstruerende masterblikk, og ikke minst gitt meg ett avbrekk når jeg har trengt en «pause» fra skrivetanker og tenkeskriverier.

Det har vært en fantastisk reise, i søken på å male frem perspektiver rundt de yngste barna og deres kroppslighet. Selv om dette har vært et såkalt «individuellt arbeid» er det ikke jeg alene som har fått denne masteroppgaven frem. Med deres penselstrøk har dere på mange måter farget og lagt lag på denne fortellingen, som viktige bidrag til min utforskning, erkjennelse og forståelse.

Tusen takk!

Tonje Rasmussen,
Nesøya, Mai 2019

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven er skrevet ut fra masterstudiet i Barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap, men stopper opp ved hendelser som er i gang lenge før barnet starter i barnehagen. Gjennom møte med en annen velferdsinstitusjon; helsestasjonen, blir autoetnografiske bidrag via forskerens egne opplevelser og notater et bidrag til å forstå fenomenet hodemålinger. Målebåndet, og barnets hoderadius blir med i dette fokuset, og oppgaven tar sikte på å løfte blikket inn mot et metanivå, der den forflytter fokus mot ontologiske vilkår som står på spill når hodemålinger leses via Merleau-Ponty og hans sanselige ontologi. Med grunnlag i hans beskrivelser av persepsjonens forbindelse med erkjennelsen, vender oppgaven seg mot vitenskapsteoretiske vilkår i øyeblikket der barnets hode blir berørt av hendene som legger målebåndet rundt, og fenomeners fremtreden på grunnlag av dette. Valg av teori og tematikk forener seg i et problemfelt som har forbindelser mot menneskets væren i verden. Målinger i denne sammenheng knyttes til diskusjoner rundt kartlegging og hvordan barna allerede fra de er nyfødte måles i forhold til en forventning om en gitt standard og det å passe inn i en gitt form. Oppgaven tar samtidig utgangspunkt i Merleau-Pontys fokus på malerkunsten. Dette blir et bidrag til tekstlig utforming, men også en måte å male frem barnet på et lerret av ulike pensler og prosenter som igjen får betydning for hvordan barns kroppslige og sanselige bidrag kommer til syne.

ABSTRACT

This master's thesis is written from the Master's program in Kindergarten Pedagogy and Small Child Sciences, but stops at events that are going on long before the child starts in the kindergarten. Through meeting with another welfare institution; the health center, auto-nographic contributions via the researcher's own experiences and notes become a contribution to understanding the phenomenon of head measurements. The tape measure and the child's head radius join this focus, and the task is aimed at looking at a meta-level, moving the focus towards ontological conditions at stake when head measurements are read through Merleau-Ponty and his sensual ontology. Based on his descriptions of the perception of the acknowledgment, the task turns to scientific-theoretical conditions at the moment when the child's head is touched by the hands that place the tape measure and the appearance of phenomena on the basis thereof. Selection of theory and themes unites in a field of concern that has connections with human being in the world. Measurements in this context are linked to discussions about mapping and how the children are measured from the newborns in relation to an expectation of a given standard and to fit into a given form. At the same time, the task is based on Merleau-Ponty's focus on painting art. This becomes a contribution to textual design, but also a way to paint the child on a canvas of various brushes and percentages that in turn have an impact on how children's bodily, sensual contributions come true.

Innhold

FORORD	5
SAMMENDRAG	7
ABSTRACT	8
Innhold	9
KAPITTEL 1. Det åpne lerretet: Tilbakeblikk på vendepunkt.....	12
Helsestasjonen – og bevegelsen over til et metanivå	13
Tema og teori forenes i et problemfelt	13
Målet med masteroppgaven	15
Oppgavens kontekst – å forstå fenomenet hodemålinger i en sammenheng.....	17
KAPITTEL 2. Studier som prosjektet lener seg mot.....	19
Merleau-Pontys kroppsfenomenologi.....	19
Merleau-Pontys kroppsfenomenologi som et penselstrøk mot målinger	22
En samtid preget av målinger.....	23
Merleau-Pontys kroppsfenomenologi i småbarnsvitenskaplig forskning	25
Begrep av betydning for studien	27
Å se barn som subjekt	27
Barn og barnet.....	28
Hodeomkrets	28
Hodemålinger	29
Velferdsstaten	29
KAPITTEL 3. Vitenskapsteoretisk forankring i kroppsfenomenologien.....	31
Noen premisser for å forstå og tenke med Merleau-Ponty`s kroppsfenomenologi.....	31
Merleau-Ponty og Cézanne	31
Øyet som ser, er synlig og sanselig.....	32
En sanselig ontologi.....	33
Bevegelser mot hodet; å bebo hendelsen (hode)målinger.....	35
Oppsummerende tanker	36

KAPITTEL 4. Vitenskapsteori utvides til metodologi	37
Vitenskapsteori og metodologi kobles sammen; å se seg selv som konstruksjon.....	37
Ikke adskilte penselstrøk	38
Det uventede meldte seg på	40
Å SKRIVE med Merleau-Ponty gjennom autoetnografiske bidrag	42
Å TENKE med Merleau-Ponty gjennom auto-etnografiske bidrag.....	43
Proessen – som å male et portrett	44
Grunnstrøk for å få portrettet tydelig frem - materialet som bidrar til oppgavens problemfelt	45
Penselstrøk - empirisk materiale.....	46
En helhetlig metodologi	51
Et metodisk lerret.....	52
Autoetnografiske penselstrøk.....	52
Autoetnografisk skriving.....	53
Utsnitt av autoetnografiske bidrag	55
Å tvile.....	57
Forskningsetiske dilemmaer som har oppstått.....	58
Penselstrøk via oversatt litteratur – noen utfordringer.....	58
Empiriske penselstrøk	59
Muligheter fremfor begrensninger	59
Troverdighet og gyldighet	61
Tid i lys av troverdighet	63
Flere autoetnografiske bidrag	63
KAPITTEL 5. Drøfting av hodemålinger og Merleau-Pontys sanselige ontologi i lys av de yngste barna...	67
Måling av hodeomkrets – en inngang til å se målinger i lys av «den som måler».....	68
En samtid preget av målinger.....	71
Å forstå kropp gjennom en linse av kartlegging.....	72
Øyet som ser, hva blir sett?.....	74
Et lerret av målinger.....	77

Pensler og prosenter	81
Måling – å sette spor eller å se etter sporene?.....	83
Et målebånd rundt et forskningsobjekt.....	85
Kropper som er, formes eller blir til?	91
KAPITTEL 6. EN AVSLUTNING OG INNLEDNING TIL FLERE PENSELSTRØK	94
Til slutt; – et kritisk blikk på eget portrett.....	94
Noen begreper melder seg på og ønsker fokus:	96
Pensler mot et nytt portrett.....	97
REFERANSER	98

KAPITTEL 1. Det åpne lerretet: Tilbakeblikk på vendepunkt

Dette er ikke historien om begynnelsen. Det er historien om et vendepunkt: midt i et masterløp kom sønnen min til verden, og sammen med han besøkte jeg et sted som skulle sette sitt preg på masterprosjektet mitt.

Jeg hadde aldri sett for meg at selve livet og erfaringer utenfor mitt eget praksisfelt (som barnehagelærer på småbarnsavdeling) skulle innby til tema og undring til å skrive masteroppgaven. Gjennom mine 12 år som pedagog på småbarnsavdeling har jeg fått stort engasjement og interesse for de yngste barna i barnehagen. Interesse for å vite mer, undre meg og forstå de yngste barna ut fra deres premisser. Et ønske om å se deres bidrag og deres tilstedeværelse i verden som sentral i vårt arbeid, har vokst frem i løpet av årene. Kanskje mest fordi jeg opplevde at de yngste barna altfor ofte ble satt i andre rekke, til fordel for de eldre barna. Dermed har jeg også blitt engasjert for å tale de yngste barnas sak, bidra til at de blir sett og hørt og at deres interesser ivaretas både i barnehagen og i samfunnet generelt. At fokuset med de yngste barna i barnehagen kan romme mye har jeg forstått, om ikke i enda større grad, gjennom masterstudiet. Jeg ville skrive om dette og utvide perspektivene.

Det bitte lille, og på mange måter selvfølgelig dukket samtidig opp under utviklingen av prosjektet. Jeg satt med et nyfødt barn i armene, og oppdaget hvordan dette kunne innby til refleksjoner knyttet til masteroppgaven og tema for å skrive som jeg ikke kunne forestille meg på forhånd. At livet byr på undring og at man knytter dette opp til arbeidet med de yngste er på mange måter selvfølgelig, fordi jobben er en stor del av hverdagen. Også fordi erfaringene, undringene og tankene blir med på veien hjem.

Jeg hadde tema klart for prosjektet mitt, og var allerede i gang med tanker knyttet til tema og videre utforming, da sønnen min kom til verden vinteren 2017. Lite visste jeg da at gjennom han skulle møtene med helsestasjonen endre fokuset og bli selve utgangspunktet for masteroppgaven min. At det hverdagslige og på mange måter selvfølgelig møtet med helsestasjonen også kunne skape refleksjoner til studiet *Barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap (0-3 år)* har i seg selv vært en drivkraft, fordi det er noe nytt, noe annerledes. Det er utgangspunkt jeg ikke har sett før. Og ikke minst at jeg gjennom lesning av Merleau-Pontys tekst skulle finne en sammenkobling til nye perspektiver rundt målinger og de yngste barna. Dette er bare noen resonerende tanker jeg gjør meg, før jeg begynner på selve fortellingen som utgjør masteroppgaven min. Jeg vil derfor starte med å gi et innblikk i

hva møtet med helsestasjonen bidro med, da dette som sagt, var et viktig vendepunkt i prosjektet, som gav næring til både oppgavens tittel og problemstilling.

Helsestasjonen – og bevegelsen over til et metanivå

Rundt omkring i Norges kommuner, ønskes barn under ett år velkommen til å få målt hvor mange millimeter hodet har i omkrets. Etter at sønnen min ble født, har jeg jevnlig vært deltager under slike målinger på helsestasjonen. I Norge ligger det en forventning om at barnas foresatte tar med seg barna til helsepersonalet som har prosedyrer på hvordan målebåndet føres rundt barnas hoder, og kan dokumentere antall millimeter i et tilhørende skjema. Prosedyren er en del av «Helsekontrollen». Helsestasjonen arbeider ut fra mandatet i «Helse- og omsorgstjenesteloven» (2011, § 3-2), som definerer kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester. Lenge før barnehagestart har jeg som mor erfaring med å ta barnet mitt med til en offentlig regulert institusjon der han på flere måter blir undersøkt og målt av profesjonsutøvere.

I denne oppgaven blir målebåndet og barnets hoderadius med i fokuset. Men oppgaven dreier seg ikke om en institusjonsanalytisk inngang, der hodemålinger som fenomen i seg selv blir analysert og beskrevet. Derimot tar oppgaven sikte på å løfte blikket inn mot et metanivå, der den skyver fokus mot ontologiske vilkår som står på spill i denne sammenhengen. Med grunnlag i Maurice Merleau-Pontys beskrivelser av persepsjonens forbindelse med erkjennelsen, vender oppgaven seg mot vitenskapsteoretiske vilkår i øyeblikket der barnets hode blir berørt av hendene som legger målebåndet rundt, og fenomeners fremtreden på bakgrunn av dette. Valget av teori og tematikk forener seg i et problemfelt som har forbindelser mot menneskets væren i verden.

Tema og teori forenes i et problemfelt

Lenge før målebåndet er lagt rundt hodet til barnet på helsestasjonen, har det erfart å bli målt, kartlagt eller vurdert på ulike måter av ulike profesjoner i velferdsstaten. Disse målingene vil også fortsette lenger opp i alder, inn i barnehagetiden og videre i skoleløpet, arbeidslivet, fritidsaktiviteter, sosiale medier osv. Denne oppgaven er skrevet ut fra masterstudiet i *Barnehagepedagogikk og Småbarnsvitenskap (0-3 år)*, men stopper opp ved hendelser som er i gang lenge før barnet har startet i barnehagen. Kunnskapen jeg skriver frem har likevel klare forbindelser til det som skjer i barnehagen, for konteksten og vilkårene rundt «målingene», er delt.

Når jeg velger å lese hodemålinger via Maurice Merleau-Ponty legger det noen føringer for hvilket fokus som blir å følge meg videre i teksten. Det krever en forståelse av hans fenomenologiske tilnærming og fokus på kropp. Dette kommer jeg nærmere inn på i kapittel 2. Gjennom lesningen av Merleau-Ponty og mitt møte med helsestasjonen har jeg blitt nysgjerrig på fenomenet «målinger». Ikke fordi jeg er opptatt av hva målinger er, innenfor en medisinsk forståelse, men fordi Merleau-Ponty har gitt meg muligheter til å se måling av hodeomkrets i ett nytt perspektiv. Med utgangspunkt i hans kroppsfenomenologi og forståelse av kropp er jeg nysgjerrig på hvordan jeg kan se dette i sammenheng med målinger.

Samtidig bruker Merleau-Ponty kunst, og særlig maleteknikken som utgangspunkt for å forstå menneskets væren i verden. Jeg ønsker å knytte hans tilnærming til malekunsten, for å utforske hvordan det kan gi tilganger på flere nyanser rundt hodemålinger. Det er hovedsakelig dette jeg ønsker å belyse videre i teksten, med utgangspunkt i påfølgende problemstilling:

Hvordan kan hodemålinger leses med Merleau-Pontys sanselige ontologi?

Jeg ønsker å belyse det som står på spill i problemstillingen; for hvordan hodemålinger kan leses med Merleau-Pontys ontologi. Gjennom det jeg skriver frem fra hans kroppsfenomenologi, sett i lys av hodemålinger, vil masteroppgaven også kunne bidra med nye perspektiver og tilnærminger for hvordan vi tenker om og forstår de yngste barna.

Fenomenet hodemålinger vil bidra til drøftinger av hendelser rundt de yngste barna, og dette er gitt fokus i problemstillingen. Til tross for at denne oppgaven ikke tar for seg å diskutere de medisinske grunnlagene for hvordan og hvorfor man gjør hodemålinger, vil oppgaven likevel bidra med kritisk refleksjon rundt gjeldende kunnskap (Skog, 2005), men da med et vitenskapsteoretisk og kroppsfenomenologisk blikk for å forstå barnehagefeltet og de yngste barna, sett i lys av målinger mer generelt. Jeg skal komme tilbake til koblingen mellom målinger og kartlegging, men vil i denne omgang koble fokus mellom måling og malerkunsten.

Merleau-Ponty har gitt innspill til å utvide fokus på malerkunsten, og dette løftes opp til selve problemstillingen, derav kommer også oppgavens tittel i tilknytning til problemstillingen:

Med en pensel av proserter. (Hode)målinger lest med Merleau-Pontys sanselige ontologi.

Med en pensel av prosenter blir en måte å trekke nye vinklinger av målinger til kartlegging i barnehagen. Hvilke strøk males frem, og hvilke strøk blir synlige? Hvilken del av målingene får komme til syne og hva er det vi står i fare for å gå glipp av når en måling tas? Penselen blir det jeg skriver frem i denne oppgaven og prosentene blir nye erkjennelser og forståelser rundt målinger som skrives frem i lys av penselstrøk. Dermed blir denne oppgaven en pensel som maler frem nye perspektiver, prosenter, av hva en (hode)måling kan bli. Hodet settes i parentes fordi det er målinger som fenomen jeg tar utgangspunkt i. Hodet blir en del av denne målingen som vil føre fokuset i oppgaven videre. Malekunsten vil også legge noen føringer for tekstens utforming.

Målet med masteroppgaven

Målet med masteroppgaven er dermed å knytte hendelser til fenomenet måling.

Selvbiografiske erfaringer via hodemålinger får fenomenet målinger til å fremtre i en nyanse jeg ikke har erfart tidligere. Dette vil gjennom oppgaveteksten lede til ny erkjennelse av fenomenet (hode)målinger, og målet er at dette igjen kan være ett tilskudd til barnehagefeltet og småbarnsvitenskapen, med særlig fokus på barna i alderen 0-3 år. Via nye erkjennelser og ny forståelse av målinger blir hodet et nytt fokus som bidrar til å se kartlegging i en nyanse jeg ikke har sett før. Dette gir en ny vinkling til hvordan jeg forstår de yngste barna - også deres oppstart i barnehagen.

For å kunne gå inn i dette problemfeltet, vil jeg starte med å si noe mer om konteksten rundt valget om å se Merleau-Pontys kroppsfenomenologi sammen med hodemålinger. Når jeg velger å bruke hodemålinger som utgangspunkt, er det fordi møtene med helsestasjonen vekket undring og spørsmål knyttet til arbeidet med de yngste barna i barnehagen.

Det var som tidligere skrevet ikke hodemålingen som medisinsk utgangspunkt som fanget min oppmerksomhet. Derimot var det perspektivene som dukket opp under og i etterkant av møtene med helsestasjonen som fremsto som interessante. Lesning av Merleau-Ponty skapte videre nysgjerrighet og refleksjoner til det arbeidet som allerede var påbegynt masteroppgaven min. I en veiledningstime, like etter at sønnen min kom til verden og jeg hadde vært deltaker på noen hodemålinger på helsestasjonen, ble det et naturlig samtaleemne også i veiledningen. Jeg begynte å koble erfaringene fra helsestasjonen med erfaringene fra barnehagen, og samlet dannet disse erfaringene innspill til det som ble studiens kontekst.

I tillegg til helsestasjonen, var det en annen velferdsinstitusjon som skulle danne konteksten for dette masterprosjektet: barnehagen. Dette var nok ikke tilfeldig da tankene krysset det allerede påbegynte masterarbeidet og siktet mot synet på hvordan man forstår de

Yngste barna i tilvenningsperioden. Forståelser rundt de yngste barna og tilvenningsperioden hadde allerede vært et aktuelt og sårbart tema underveis i masterstudiet, da det har vært ett gjennomgående fokusområde for meg gjennom alle emnene. Dermed er det ikke tilfeldig at akkurat dette fokuset fulgte meg inn i møtet med helsestasjonen, for det er ikke slik at livet har vært oppdelt i bolker, med klare atskilte linjer, hvor man kobler seg av og på med en bryter. De har flettet seg inn i og påvirket hverandre. Kanskje mer enn jeg har vært klar over. Og kanskje har arbeidet med denne masteroppgaven vært en åpenbaring for å nettopp forstå dette i større grad – at all erfaring bidrar til ny erfaring og erkjennelse, på tvers av hverdagslivets impulser, sett i Merleau-Pontys øyne.

Møte med barnehagen er ikke det første møtet med en velferdsinstitusjon. Flere erfaringer blir med inn i dette møtet. Nye spørsmål melder seg: For hvordan møter vi de yngste barna når de starter i barnehagen? Hvilke forventninger har vi til dem, og hva er det som legges til grunn i møtet med nye barn og foreldre? I forlengelsen av dette ble hodemålinger med som en forbindelse til spørsmål om kartlegging. For med de (nye) erfaringene jeg nå satt inne med, dukket det også opp spørsmål rundt målinger som fenomen. Hodemålinger kan ses som et fenomen, eller en hendelse, noe som skjer (Andersen, 2015a). Gjennom Rossholt kan jeg se møtet med helsestasjonen som en hendelse som bidrar til at fenomenet hodemålinger kan skape nye forståelser: «...hendelse skaper mulighet for tilblivelse og forvandling, med oppmerksomheten rettet mot det som kan skje» (Rossholt, 2015, s. 216). Dermed er ikke et fenomen noe fast og bestemt, men gjennom kunnskapsproduksjon kan jeg forstå fenomenet hodemålinger i nytt lys, eller ut fra andre prosenter og med andre penselstrøk. Nye valører får komme til syne. Nettopp fordi jeg gjennom ulike ord og begreper vil påvirke hvordan fenomenet hodemålinger blir fremstilt og hvordan dette bidrar til nye forståelser og ny kunnskapsproduksjon (Taguchi & Palmer, 2015). Et perspektiv kan ses som en hovedmåte å forstå et sosialt fenomen (Larsen & Slåtten, 2002). Et fenomen forstås gjennom ulike perspektiv, og med Merleau-Ponty kan jeg forstå perspektiv som et forsøk på å snakke frem eller tydeliggjøre, heller enn å definere og analysere:

“Its nature is to be seen or heard and no attempt to define or analyse it, however valuable that may be afterwards as a way of taking stock of this experience, can ever stand in place of the direct perceptual experience”.

(Merleau-Ponty, 2004, s. 71)

Et fenomens natur er dermed å bli sett og hørt, og har ikke et mål om å bli definert eller analysert ut fra allerede gitte begrensninger eller forståelser. Det er den perseptuelle erfaringen, menneskets erfaring, som sammen med tidligere erfaringer danner nye erkjennelser og ny forståelse. Merleau-Ponty avstår slik fra et mål om å finne endelige og ensbetydende løsninger, men heller å tale ut fra saken selv, og prøve å belyse flere eller nye sider av fenomenet (Bengtsson & Løkken, 2004). Gjennom fenomenet hodemålinger og lesning av Merleau-Pontys kroppsfenomenologi kan jeg dermed forstå fenomen som noe som fremstår ut fra min forforståelse og forståelse, men også samtidig på bakgrunn av allerede fremskrevet kunnskap. Slik blir det mulig å se fenomenet hodemålinger i ett nytt lys og ut i fra nye perspektiver.

Når jeg velger å se hodemålinger som fenomen, vil det også være et begrep som blir å følge teksten videre. Jeg velger derfor å gi en beskrivelse av hva et fenomen kan være i lys av Merleau-Pontys ontologiske vilkår. Jeg bruker begrepene «fenomen» og «hodemålinger» om hverandre, men også sammen; «fenomenet hodemålinger». Dette er av språklige årsaker og kun ulike måter å uttrykke meg på i teksten.

Det som har vært og det som skal bli kobles sammen. Målinger i denne masteroppgaven kan knyttes til diskusjonene rundt kartlegging og hvordan barna allerede fra de er nyfødte måles i forhold til en forventning om en gitt standard og det å passe inn i en gitt form. Når det videre henvises til hodemålinger i teksten, er det også med kartlegging som en bakenforliggende tanke, selv om begrepet kartlegging ikke tas opp igjen før i drøftingsdelen.

Oppgavens kontekst – å forstå fenomenet hodemålinger i en sammenheng

I tråd med mandatet barnehagelæreren er gitt som profesjon har man et profesjonelt ansvar for innholdet i barnehagen (Greve, Jansen & Solheim, 2014). Når jeg gjennom helsestasjonen tar fenomenet hodemålinger flytter jeg et fenomen fra en kultur til en annen. Fra en kultur hvor medisinsk forståelse av hva kropp er står sentralt, over til barnehagekulturen hvor barn og kropp forenes i en felles forståelse.

Egenskaper som et fenomen har i en kontekst er ikke nødvendigvis lik i en annen kontekst. Hvordan jeg som barnehagelærer ser (hode)målinger innenfor barnehagekulturen vil utspringe seg annerledes dersom en lege skulle sett det i lys av medisinsk kultur. Ettersom disse vil fremstå som to ulike kulturer vil også fenomenet hodemålinger fremtre som annerledes, nettopp fordi det vil betinge helt andre utgangspunkt for å forstå fenomenet (Aasebø & Melhuus, 2005). I denne oppgaven leses fenomenet ut fra et barnehagefaglig perspektiv, med utspring i hendelser fra en annen kontekst: helsestasjonen.

Oppgavens oppbygging

Jeg vil i denne delen gi innblikk i oppgavens oppbygging og innhold i kapitlene.

Innledningsvis, i kapittel 1, gjorde jeg en kort presentasjon av spørsmålene som meldte seg etter hvert som prosjektet tok form. Her har jeg også gitt en kort redegjørelse for viktig tematikk, kontekst og teoretisk tilnærming for prosjektets fremtreden.

Måling og kartlegging er en del av samtiden og jeg starter med å se mot betydning av dette i samtiden og pedagogikken. Jeg vil gi en redegjørelse for forskning som har inspirert arbeidet mitt, og som jeg lener meg mot under prosjektet. Dette presenteres i kapittel 2, der jeg også videre kobler inn noen ytterligere begreper som jeg tar i bruk, og mener er vesentlige å si noe om i forlengelsen av oppgavens problemstilling og fokus.

I kapittel 3 vil jeg gå inn i det vitenskapsteoretiske landskapet som denne oppgaven bygger på, gjennom å vise til min lesning av Merleau-Ponty. Her legger jeg frem noen premisser for å forstå og tenke med hans kroppsfenomenologi og ontologiske vilkår.

Jeg utvider perspektivene til metodologi i kapittel 4. «Hvordan jeg stiller meg i det vitenskapsteoretiske landskapet og hvordan jeg velger å skrive frem mine data vil påvirke prosjektets teori og metodologi» (Rhedding-Jones, 2005, s. 18 [min oversettelse]). De vitenskapsteoretiske avklaringene er derfor del av metodologien, og grunnlaget for de videre metodiske valgene jeg tar. Forståelse og forforståelse påvirker de valgene jeg tar underveis i prosjektet, og også hvordan jeg henter inn datamateriale. Sammensmeltingen av nye forståelser legger føringer for videre valg av metode (Krogh, 2009). I forskersammenheng vil det avhenge av hvem jeg er som forsker og hvilke erfaringer jeg selv har med meg når jeg skal fortolke og analysere de dataene jeg får (Kleven & Hjordemaal, 2018). Jeg setter derfor av et eget kapittel, til å koble vitenskapsteorien til metodologien for å forklare de valgene jeg har tatt underveis og hva som bidrar som viktige avgjørelser. Her vil både faglige og personlige beretninger skape bindeledd til hvordan jeg via ulike penselstrøk skaper et portrett med hodemålinger som grunnstrøk. Samtidig vil jeg eksemplifisere metoden og gi innblikk i empirien som gir utgangspunktet for oppgavens problemfelt.

Drøftingene i kapittel 5, vil dreie seg om å trekke en forlengelse av Merleau-Pontys ontologi og fenomenet hodemålinger til hvordan vi i arbeidet med de yngste barna kan la de bli sett på og behandlet ut i fra et syn på «fullverdige mennesker i verden» (Løkken, 1996, s. 19) og hvilken betydning dette vil ha for de yngste barna som medborgere i vårt samfunn. Til slutt vil jeg gi en kort oppsummering i kapittel 6, for å avrunde oppgaven og til å si noe om flere muligheter som ligger åpne til videre arbeid.

KAPITTEL 2. Studier som prosjektet lener seg mot

Når jeg velger å lese hodemålinger i lys av Merleau-Pontys sanselige ontologi legger det også noen føringer for hvilken litteratur og forskning jeg støtter meg på for å forstå fenomenet hodemålinger. Det er ikke et mål å gå i dybden av all litteratur som finnes på det småbarnsvitenskapelige feltet, men å heller lokalisere perspektiver som henger sammen med oppgavens problemstilling og problemfelt (Lather, 1999). Det finnes mye litteratur om de yngste barna. Likevel er det ikke alt som er relevant i forhold til akkurat mitt valgte tema, selv om det er et hav av spennende og inspirerende teori ute i feltet jeg lett blir forført av. Gjennom lesing av andres forskning, og skriving av min egen tekst, er det dermed ikke ett poeng å favne om all teori. Det er derimot viktigere å ta en vurdering på hva jeg har bruk for, og synliggjøre hva som fremstår som betydningsfullt, som igjen bidrar til å lokalisere oppgavens historiske, kulturelle og metodologiske fokus (ibid.). Jeg vil i dette kapittelet vise frem hvem jeg støtter meg til og hvem jeg har blitt inspirert av.

Den viktigste kilden min er Merleau-Pontys arbeider, og jeg starter med å gjøre rede for hvilke begreper jeg har lent meg mot gjennom hans lesning. Jeg vil videre gi innblikk i kilder jeg har hatt nytte av gjennom det småbarnsvitenskapelige feltet for å forstå Merleau-Pontys ontologiske vilkår. Her finner jeg også kildene som kan hjelpe meg til å plassere masteravhandlingen i en kontekst, hvor hodemålinger blir løftet opp mot de yngste barna i barnehagen og hvordan jeg kan forstå kartlegging, med hjelp av Merleau-Pontys kroppsfenomenologi.

Til slutt vil jeg synliggjøre begreper som har betydning for studien, den teoretiske tilnærmingen og som fremstår som viktige å belyse før jeg begir meg videre ut på dette åpne lerretet med ønske om å male frem vilkår for hvordan jeg kan forstå Merleau-Ponty og (hode)målinger.

Merleau-Pontys kroppsfenomenologi

Merleau-Ponty regnes som kroppens filosof (Løvig-Larsen, 2013). Hans filosofi kommer fra fenomenologien som kjennetegnes gjennom fokuset på menneskets eksistens i verden. «Vi er alltid rettet mot noe», gjennom bevisste og ubevisste kroppslige handlinger (Løkken, 2000, s. 19). I denne oppgaven handler det hovedsakelig om å se kroppen som erfarende og sansende i det man står ovenfor, her og nå, samtidig som jeg etter hvert i drøftingsdelen vil sette fokus mot kulturen små barns kropper står ovenfor. Slik blir også hodemålinger en måte å trekke

linjer til kroppens væren i verden, nettopp fordi sansene både hos den som måler og den som blir målt er like mye til stede med hele sitt sanseapparat og hele sin kropp, i det en hodemåling gjøres. Fenomenet hodemåling kan slik ikke ses som en adskilt hendelse bortenfor rommet og tiden man står i. Kroppen står på et evig lerret med pensler som forfører og maler frem ulike sanselige og kroppslige hendelser som igjen bidrar til ulike erfaringer og kunnskap. Når jeg leser Merleau-Pontys kroppsfenomenologi, med (hode)målinger som fokus, er det noen begreper som blir med meg i lesningen, og som får betydning for den videre teksten og hvordan jeg retter fokuset mot målinger i et større perspektiv. Begrepene som blir med meg er: Øyet, Penselen, Lerretet og Væren i verden. Samtidig er Erfaring, Erkjennelse og Forståelse sentrale begrep, som også trenger å bli synliggjort, både fordi det sier noe om hvordan jeg leser Merleau-Pontys kroppsfenomenologi, men også bidrar inn til hvordan denne masteroppgaven skrives frem. Det setter slik noen rammer for hvordan jeg både forstår Merleau-Pontys kroppsfenomenologi, (hode)målinger, kulturen oppgaven skrives inn i og de yngste barna.

Øyet ses både som sansende og seende, og det er med blikkets fokus vi er i stand til å kunne danne erfaringsgrunnlag. Dermed får øyet og blikket en vesentlig betydning når man skal forstå kroppens væren i verden og hvordan kroppen blir et middel for erfaring, erkjennelse og forståelse av den verden man står ovenfor (Merleau-Ponty, 1994, 2000). Dette gjelder både forståelse av egen kropp, kulturen man står ovenfor, men også verden som helhet. Nettopp fordi blikket og kroppen smelter inntrykkene sammen og danner opplevelser, erfaringer og forståelse for verden vi står ovenfor. Samtidig er det også slik barn erfarer verden og skaper seg forståelse for hva man selv er i stand til å gjøre, på lik linje med voksne.

Penselen i denne sammenhengen blir en måte å skrive frem (eller male frem) ulike perspektiver rundt målinger og oppgavens problemfelt. Jeg ønsker å male dette frem på ett lerret som allerede består av grunnstrøk av målinger fra før, men som nå skal få nye penselstrøk for å synliggjøre nye perspektiver og gi et annerledes grunnlag for å forstå hva (hode)målinger kan være, og hvordan målinger kan forstås.

Når jeg videre trekker Merleau-Pontys kroppsfenomenologi og beskrivelse av kunst til hodemålinger, er det fordi lesningen av hans tekst i *Kroppens fenomenologi* (Merleau-Ponty, 1994) gav meg inspirasjon til å ta hodemålinger inn som et tema til kritisk tenkning rundt de yngste barna. Hans fokus på kropp ble på mange måter en slags erkjennelse eller ny oppdagelse på hvordan jeg forstår de yngste barnas væren i verden. Samtidig som malekunst gjennom *Cézannes tvil* (Merleau-Ponty, 2008), *The World of Perception* (Merleau-Ponty,

2004) og *Øyet og Ånden* (Merleau-Ponty, 2000) ble en slags ny oppdagelse og innfallsvinkel til å tenke rundt kunnskapen jeg allerede hadde.

Lerretet blir med meg som en forlengelse av Merleau-Pontys beskrivelser av malekunsten, til å se hvordan hodemålinger kan bidra til å se hvordan barnet males frem via personalets blikk og fokus. Gjennom hodemålinger ble selve resultatet av hver enkelt måling og hendelsen rundt, via den som måler, en vei inn til å sette Merleau-Pontys tekster i sammenheng med hans sanselige ontologi og dermed en vei til å forstå målinger. For hva er det som blir lest og hva er det som ikke kommer til syne når målebåndet plasseres rundt barnets hode? Og hvordan males barnet frem på lerretet ut i fra fokuset i blikket til den som måler? Disse spørsmålene blir med videre til drøftingsdelen.

Erfaring for Merleau-Ponty handler om det vi opplever gjennom vår kroppslige og sanselige tilstedeværelse i verden. Mening bor ikke i forhold til noe annet, noe som ikke oppfattes, sanses eller ses, men representeres gjennom erfaringen (Merleau-Ponty, 2004). Å erfare handler dermed om å lære gjennom kroppslig væremåte, gjennom bruk av alle sansene. Det er slik mennesket oppnår mening med livet, for det som skjer i en konkret situasjon er at meningsskaping, normer eller verdier oppstår i samspillet mellom tidligere erfaringer, og dermed oppstår også nye forståelser og meninger. Slik kan jeg også se prosessen med å forske. Jeg innhenter informasjon på grunnlag av noe som allerede er kjent eller noe jeg kan erindre å vite noe om. I sammensmeltningen mellom lesing av tekst og empirisk materiale oppstår nye erfaringer med problemfeltet, og dermed oppstår nye erfaringer, ny forståelse og nye erkjennelser, som igjen gir problemfeltet en ny mening. Dette er også viktig i hvordan jeg forstår de yngste barna i lys av (hode)målinger. Min forståelse er viktig, men også hvordan jeg kan forstå at de yngste barna danner erfarings- og erkjennelsesgrunnlag i sin forståelse av verden. Bengtsson & Løkken (2004) framhever at mennesket, og slik sett også forskeren/kunstneren, alltid er persiperende og erfarende tilstede i livsverden, både historisk, kulturelt og sosialt. Slik er det også for den observerende forskeren, fordi forskeren også er et kroppssubjekt, som det i teoridelen kommer fram er intensjonal, innebærer det slik at forskeren alltid er rettet mot noe. Den går det ikke an å bevisst stoppe. I lys av Merleau-Ponty vil det da også være viktig å være seg bevisst at den eneste verden jeg kan kjenne til, på lik linje med andre mennesker, uavhengig av alder, kun er den verden som er tilgjengelig for oss som persiperende subjekter.

Hans-Georg Gadamer snakker også om erfaring og forståelse, men det er ikke dette jeg kommer til å ta opp, selv om fenomenologien er nært knyttet til hermeneutikken. Jeg gir

ikke plass til dette i denne oppgaven, selv om det hadde vært interessant å støtte seg til han også sammen med Merleau-Ponty, slik som mange gjør.

Forståelse henger tett sammen med erkjennelse og erfaring, slik jeg leser Merleau-Ponty. Det handler om hvordan menneskets væren i verden fremstår, og er dermed vesentlig i hans kroppsfenomenologi. Samtidig ser jeg trekk til det å stå i forskerposisjon, og hvordan jeg kan forstå fenomenet (hode)målinger. Jeg knytter erkjennelse og forståelse til hverandre, ettersom å erkjenne også handler om å forstå. Når Merleau-Ponty snakker om erkjennelse og forståelse handler det hovedsakelig om hvordan kroppen står i forhold til verden og hva kroppen sanser og dermed erfarer – som igjen er selve grunnlaget for erkjennelse. Gjennom sansene våre erfarer vi og dermed oppnår forståelse for det kroppen står ovenfor eller den verden kroppen står ovenfor for å bruke Merleau-Pontys ord (Merleau-Ponty, 2000, 1994).

Merleau-Pontys kroppsfenomenologi som et penselstrøk mot målinger

Når Merleau-Ponty i *Kroppens fenomenologi* gir kroppen hovedprioritet, er det for å vise at det er gjennom kroppen vi er til stede i verden og at det er gjennom kroppen vi erfarer og forstår verden (Østberg, 1994). På denne måten bryter Merleau-Ponty med tanken om at kroppen bare er et middel for å oppnå erkjennelse, men at kroppen er ett med den verden og de tingene den står ovenfor. Slik vil personalet som legger målebåndet rundt barnets hode også påvirkes av omgivelsene rundt seg. Hendene som sitter fast i og er en del av kroppen gjør ikke bare en tillært og konkret handling, men via sansene, tanken, rommet og erfaringer blir målingen noe mer. Målingen påvirkes av det som foregår rundt kroppene som måler og måles men også av det som kroppen allerede har med seg av erfaringer fra tidligere. Selv om hendene og blikket til personalet som måler fokuserer på tallene som kommer frem av målebåndets lengde rundt barnets hode, vil kroppen til den som måler sitte igjen med og bidra med mye mer enn det som blir skrevet ned, fordi dens erfaringer fra tidligere, kunnskap, refleksjoner også gjør noe med personalet som gjør en måling. Tankene blir med på en videre reise, både før, under og etter at hodemålingen er tatt. Samtidig vil også barnets erfaringer og tanker gjennom dets kropp være i stadig endring og påvirkes av rommet rundt i det en måling gjennomføres. Erfaringer, via alle sansene, både i fortid og nåtid, blir dermed en del av selve målingen, og dermed også en del av opplevelsen av den verden og hendelsen (i betydning av rommet, tiden og stedet man står i) her og nå.

En samtid preget av målinger

Merleau-Pontys arbeid er ikke eneste kilde til å belyse oppgavens problemfelt. Han skrev fra et annet sted og fra en annen tid. Jeg har også vendt meg mot kilder som hjelper meg inn i samtidens småbarnsvitenskapelige kontekst.

Internasjonalt har den norske barnehagemodellen vært anerkjent, med sitt helhetlige syn på læring, lek og omsorg. Med særlig fokus på barns lek som «barndommens egenverdi» (Bae, 2018) har den norske og skandinaviske barnehagen utpekt seg som særegen i forhold til andre land, hvor mer skolerelaterte, strukturerte og tydelige rammer har vært sentrale. Samtidig preges barns oppvekst av staten som utdanningsamfunn (Larsen & Slåtten, 2002), hvor barna allerede fra de starter i barnehagen skal følge et utdanningsforløp. I 2006 ble barnehagen del av Kunnskapsdepartementet (Sandvik, 2016) og med det skjedde også en endring på hvilket fokus som råder i barnehagen. I 2009 kom en ny stortingsmelding; «Kvalitet i barnehagen» (Kunnskapsdepartementet, 2009), som gjerne ses som et vendepunkt i barnehagehistorien (Pettersvold & Østrem, 2012). Her ligger det andre føringer sett i lys av lek tenker jeg, hvor kvalitet skal måles og ses ut i fra et læringsbegrep. Slik står leken og barnets kroppslige, genuine tilstedeværelse i verden, i fare for å tones ned, til fordel for økt fokus på læring. I ett samfunns- og utdanningspolitisk perspektiv er det derfor interessant å knytte fenomenet hodemålinger til barnehagefeltet og den tida vi står ovenfor, hvor kartlegging og økt fokus på læring lett fremstår som viktige faktorer i synet på barns utvikling.

Med stortingsmeldingen kom også barnehageoppøpet, ledet av Solveig Østrem, hvor man mente at økt fokus på kartlegging av barns utvikling ble gjort til indikator for barnehagens kvalitet (Pettersvold & Østrem, 2012). Samtidig satser staten på utdanning som en økonomisk investering allerede fra de yngste barna starter i barnehagen. Dette legges til grunn allerede før barna er født. Når jeg velger å knytte fenomenet hodemålinger til Merleau-Pontys kroppsfenomenologi, kan det lett ses i forlengelsen av statens satsning på utdanning, nettopp fordi det i utgangspunktet retter seg inn under økonomiske logikkene om målbare funn. Det fremstår derfor enda viktigere å la fenomenet hodemålinger ta del i det småbarnsvitenskapelige forskningsfeltet.

Standardiserte verktøy er på ulike måter iverksatt for å finne avvik tidlig som igjen skal bidra til å finne «det normale barnet» (ibid.). Hva gjør en slik holdning og tankegang med forståelsen og kunnskapen vi som pedagoger innehar? Gjennom kontinuerlig registrering av barns læring og utvikling satses det på å sikre «det gode liv» som bidrag til å hindre at ungdom faller ut av videregående skole. Samtidig trues folkehelsen av stadig mer

stressrelatert sykdom som konsekvens av press mot mestring og prestasjon, for i utgangspunktet friske barn (Thoresen, 2017). Det vekkes bekymring rundt testkulturen og hvorvidt dette bidrar til «det gode liv» (Pettersvold & Østrem, 2012). Og det er her (hode)målinger fremstår som en spennende inngang til å se nærmere på kulturen rundt målinger og hvordan det påvirker synet på barnet.

Dagens barnehageforskning står dermed ovenfor utfordringer som omhandler hvilken kunnskap det er ønskelig å frambringe (Otterstad, 2015), noe som igjen påvirkes i stor grad av politiske føringer og økt behov for styring og kvalitetssikring. Samtidig står også utviklingspsykologien sterkt i den vestlige barnehagetradisjonen (Sandvik, 2016, Kimerud, 2011, Killèn, 2003) med skille mellom barn som «human becomings» og voksne som «human beings». Barnehagen som profesjon har ansvar for å bidra til at barn blir sett som subjekt, med tenkende og handlende krefter, uavhengig av alder (Johannesen, 2016).

Kvalitet i barnehagen har vært et kjent begrep de siste tiårene, samtidig som rammeplan for barnehagen tydeliggjør at barnehagen som pedagogisk institusjon skal ta barns «rettigheter og posisjoner på alvor, ivareta barnas dannelses- og demokratiseringsprosesser og ikke minst gi barna gode hverdagsopplevelser» (Winger, Gulpinar & Hernes, 2016, s. 12). Hvordan kvalitetsbegrepet forstås i sammenheng med dette kommer an på hva man anser som kriterier for en god barndom. Eller hva man bør fokusere på for å skape den gode barndom. Den pedagogiske barnehagetradisjonen har tidligere vært preget av å ha barna i fokus, mens foreldre, samfunnet og barnehageeiere har kommet i andre rekke (Pettersvold & Østrem, 2012). I det daglige arbeidet settes gjerne begrepet kvalitet i sammenheng med at noe er godt eller feil (Winger, Gulpinar & Hernes, 2016). Som profesjonsutøver har vi ansvar for å fremme integritet mellom individ og samfunn, noe som i stor grad kjennetegner hverdagen i velferdssamfunnet (Pettersen & Simonsen, 2010) og dermed også barnehagen. Samtidig skal barnehagelæreren som profesjonsutøver ta barnas behov og ønsker på alvor (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Barnehagesektoren er fortsatt i vekst, og når 80% av landets 1-2 åringer går i barnehage (Brønseth, 2016, Winger, Gulpinar & Hernes, 2016) påvirker også det innholdet i barnehagen (Os & Bjørnstad, 2016). Slik står vi som barnehagelærere i en viktig posisjon når vi skal støtte barna i barnehagen til å bli trygge, selvstendige individer.

Hva vi legger fokus på i arbeidet med de yngste barna kan påvirke hvordan barna opplever seg selv og kulturen de vokser opp i. Thoresen (2017) peker også på at presset i skolen lett kan påvirke stresshormoner og forhøyet spenning i nervesystemet, og at det er grunn til å tro at presset ikke starter her. Når kvalitetsstandarder knyttes til mestring og

kartlegging av ferdigheter, kan også de yngste barna i barnehagen bli utsatt for stress, rettet mot egne ferdigheter, allerede fra de starter i barnehagen, om ikke før. Er det ikke da også naturlig å tenke at det allerede kan ligge et press der fra før barna er født? Gjennom forventninger til hva et barn er og hva man som foreldre skal forholde seg til? Gjennom målinger og standarder som barna skal følge, ikke minst den kommende mor som også jevnlig følges opp med målinger både på seg selv og barnet hun bærer frem. Det er derfor interessant å se Merleau-Ponty sammen med hodemålinger, for å finne flere nyanser til hvordan vi forstår målinger i sammenheng med statens ønske om at alle skal fullføre videregående skole. Som Gunilla Dahlberg sa på en forelesning ved høgskolen i januar 2018; «å gjøre motstand handler om å utvikle pedagogikken vår, men i sammenheng med tida vi lever i og den verden barna skal vokse opp i». Ved hjelp av Merleau-Ponty og hodemålinger ønsker jeg å utfordre disse rådende diskursene.

Merleau-Pontys kroppsfenomenologi i småbarnsvitenskaplig forskning

Med utgangspunkt i Merleau-Pontys fenomenologi er det, som jeg har skrevet, gjennom kroppen barn lærer og erfarer verden, og det er det mange som støtter seg til. Fenomenologi handler først og fremst om menneskets væren i verden, hvordan verden fremstår og hvordan den erfares. «Den levde kroppen» eller «kroppens væren i verden» ble viktig begrep for Merleau-Ponty da han utviklet sin fenomenologiske teori. Han påpeker at det er gjennom kroppen bevisstheten tar form og at menneskets bevissthet er «jeg kan», noe som igjen betyr at vi kan med hele kroppen (Løkken, 1996). Hovedsakelig handler det om at kroppen er selve utgangspunktet for å forstå og å erfare verden, og at våre handlinger gjøres med utgangspunkt i erfaringer vi selv har gjort oss tidligere (Jensen & Osnes, 2014). I Merleau-Pontys fenomenologi står kroppen sentralt i motsetning til dualismen hvor sjelen og tanken står foran kroppen (Moxness, 2014), noe som også representerer to ulike syn på eksistens; sjelen som styres av ånden, og materielle og fysiske former som fremtrer i kroppen. I fenomenologisk tradisjon legges det vekt på menneskets opplevelser av seg selv og andre mennesker. Vi handler alltid med kroppen, og alt vi foretar oss gjøres med en hensikt (Løkken, 2000). Gjennom kroppen erfarer vi verden rundt oss. Ut fra et slikt syn er dermed kroppen forankringen til læring.

Sett i lys av forskningen på det småbarnsvitenskaplige feltet finnes det allerede flere som har rettet blikket mot Merleau-Pontys kroppsfenomenologi. I min lesning har jeg hatt stor hjelp av flere fordi de har bidratt med interessante blikk til småbarnsfeltet. Samtidig har de bidratt med tolkninger som har vært gode bidrag og gitt meg mulighet til bygge videre på mitt

eget fokusområde: fenomenet hodemålinger. Jeg vil i dette avsnittet gi et innblikk i hvilke forskere som har lent seg mot Merleau-Ponty og vise hva jeg, via dem, kan knytte opp til min egen forskning. Jeg startet med å finne inspirasjon hos Gunvor Løkken (1996, 2000, 2005) som i boka «Når små barn møtes» knytter Merleau-Pontys kroppsfenomenologi opp til små barns væremåte og vennskap, med utgangspunkt i «at små barn er til stede i verden med kroppen» (Løkken, 1996, s. 7). Dette har også vært en inspirasjonskilde tidligere, uten at mitt blikk har vært direkte knyttet opp til Merleau-Ponty, men mest fordi Gunvor Løkken var en av de første jeg ble introdusert for gjennom grunnutdanningen og de yngste barna. Gjennom Østbergs innledning i Merleau-Ponty (1994) fremskrives at kroppen ikke kan være objektiv, hverken for seg selv eller omgivelsene kroppen står i. Gulpinar & Hernes (2016) bidrar med å belyse Merleau-Pontys forståelse av kroppen som bebor rommet, og ikke bare er i rommet. De forklarer hans subjekt-objekt forståelse med at kroppen både er meningsskapende og erfarende, samtidig. Dette kaller de et sirkularitetsbegrep, som forklarer forholdet mellom den fysiske (objektive) kroppen og den levde (subjektive) kroppen. Dermed vil kroppen være menneskets tilgang til verden, fordi hvordan mennesket oppfatter verden endres via kroppslige erfaringer. Kroppen er dermed ikke en fast form, og verden kan heller ikke ses som fast og bestemt. Alt avhenger av kroppene som lever i verden, og hvordan kroppene erafrer, påvirker og forstår verden man står ovenfor. Samtidig er det ikke en kropp som påvirker og påvirkes, men sammen påvirker alle kroppene som utgjør et mangfold av muligheter. Slik blir kropp selve utgangspunktet for læring (Berg & Kippe, 2010), og det er via kroppen vi kommuniserer med verden, men ikke bare som verbal kommunikasjon (Løvig-Larsen, 2013). Meningsskapende aktivitet, skjer dermed via en dobbel handling, både kognitiv og fysisk (Ilje-Lien, 2016). Egenkroppen overskrider ikke bare et skille mellom objekt-subjekt, men også mellom inntrykk og uttrykk. Å se kroppen til aktøren (barnet som måles, barnet som leker eller personalet som legger hendene rundt målebåndet) som del av et kunstverk er sentralt i Halland & Vist (2016), som også stiller kroppen opp mot kunst; kroppen er alltid ett uttrykk, ettersom inntrykkene våre også involverer vår ekspressive kropp og dermed bidrar til meningsskapende aktivitet. Hvordan erfaringene kommer til uttrykk, vil alltid komme til syne gjennom kulturelle betingelser, og vil aldri kunne ha en fast form. Hva barnet uttrykker og hvordan vi som voksne tolker og lar disse uttrykkene komme til syne, vil legge grunnlag for hva barnet kan bli og hvordan det får uttrykke seg (Pettersvold & Østrem, 2012). Gjennom disse teoriene tar jeg med meg en sterkere forståelse for Merleau-Pontys kroppssubjekt, samtidig som begrepene kunst og maleri gir meg mulighet til å se mine tolkninger og å forklare dem via en kunstnerisk inngang.

Begrep av betydning for studien

Som jeg skrev innledningsvis i starten på dette kapitlet, vil jeg synliggjøre begreper som har betydning for studien, den teoretiske tilnærmingen og som fremstår som viktige å belyse før jeg begir meg videre ut på dette åpne lerretet for å male frem noen ontologiske vilkår for hvordan jeg kan forstå Merleau-Ponty og (hode)målinger. Dette gjelder begreper som er vesentlige i forlengelsen av selve problemstillingen og knyttet til den teoretiske vinklingen; å se barnet som subjekt, barnet, hodeomkrets og hodemålinger. Samtidig knytter jeg (hode)målinger som en innfallsvinkel til kritiske tilnærminger til politiske føringer innenfor barnehagefeltet. Dermed er det naturlig å si noe mer om velferdsstaten og hvilke føringer jeg ser som vesentlige for denne oppgavens problematikk og drøftingskapittel.

Å se barn som subjekt

Å se barn som subjekt er et kjent begrep i barnehageforskningen. Jeg tenker likevel at det er viktig å belyse i denne oppgaven, fordi jeg ser linjer til Merleau-Pontys fenomenologi og syn på kropp. Slik vil også hans syn på menneskets væren i verden bidra til hvordan synet på barn som subjekt kan forstås. Gjennom (hode)målinger skaper det likevel refleksjoner og utfordringer når disse skal leses sammen. Bae (2018) påpeker at synet på barn som subjekt kan ses som en mulig utfordring i barnehagefeltet, ettersom vi som samfunnsborgere bærer preg av faglige og kulturelle tradisjoner som på mange måter står i strid til denne tankegangen. For å kunne gi barna muligheter til å ses og fremstå som subjekt må faglig bevissthet, kunnskap, kvalifikasjoner og personlig holdninger for de som jobber med og for barn, drøftes med et kritisk blikk (ibid). Merleau-Ponty skriver frem mennesket som både, aktive, handlende, meningsskapende og erfarende (Gulpinar & Hernes, 2016, Berg & Kippe, 2010), og slik kan barnet ses som subjekt, gjennom at det får ta aktiv del i samfunnet og kulturen det lever i. Vi må også tørre å snakke frem i stedet for å marginalisere barna på grunn av deres alder (Johannesen, 2016, Johannesen & Sandvik, 2008, Ulla, 2015). Gjennom studiene i sin helhet og via denne masteravhandlingen har det vært en «mulighet til å være med å utfordre allerede eksisterende forskning, og å bidra i feltets kunnskapsproduksjon. Selv om det de senere årene har kommet mye interessant forskning på de yngste barna er det «stor etterspørsel etter kompetanse om pedagogisk arbeid med, og blant, 0-3 åringer» (Høgskolen i Østfold, 2018, del av studiets beskrivelse). Med et annerledes blikk på (hode)målinger, lest med Merleau-Ponty, blir dette mitt bidrag inn i feltet.

Barn og barnet

Begrepet «barn» og «barnet» som blir omtalt i denne oppgaven begrenser seg til aldersgruppen som er under ett år. De yngste barna forståes gjerne som barn i alderen 0-3 år. Jeg bruker begrepet de yngste barna, for å beskrive barnet fra før det er født og frem til ca. 12-måneders alder. Jeg har vurdert ulike begrep når jeg skulle velge hvilken betegnelse som støtter denne spesifikke alderen. Begrepet spedbarn betegner ofte denne aldersgruppen under ett-års alderen. På engelsk brukes ordet «infant», men det er ikke vanlig å bruke i norsk sammenheng. Ordet toddleren som vi finner hos Løkken (1996, 2000, 2005) omhandler barnet som stabber og går, og dette ordet blir brukt både i engelsk og norsk språk. Jeg kunne brukt begrepet «de yngste barna», men det blir heller ikke dekkende ettersom det ofte brukes når man snakker om de minste barna i barnehagen, hovedsakelig 1-3 åringene. Når jeg senere i teksten omtaler barnet eller barna er det derfor et valg jeg har gjort når jeg fokuserer på alderen 0-1 år. Jeg holder meg til dette med mindre noe annet blir konkretisert.

Hodeomkrets

Når jeg velger å ta utgangspunkt i måling av hodeomkrets er det som et resultat av møtet med helsestasjonen og målinger av mitt barns hodeomkrets. Det er ikke selve målingen av hodeomkretsen som følger denne oppgaven, men det er likevel vesentlig å si noe om hva som betegnes som «måling av hodeomkrets» og hvordan dette gjøres, ettersom det ligger klare føringer og forventninger til gjennomføringen av slike målinger.

Hodeomkrets defineres som den største omkretsen horisontalt i pannehøyde. Utgangspunktet for selve målingen er å følge med på om barnets hjerne vokser normalt, og å følge med på eventuelle avvik eller endringer, som avvikende fasong, liten vekst av hjernen (mikrocephalus) eller stort hode (hydrocephalus), på norsk også kalt vannhode. Disse avvikene er viktig å fange opp, ettersom veksten avtar fra 1 ½ års alderen, og fontanellen normalt skal ha lukket seg (Helsedirektoratet, 2010). «Denne antakelsen er grunnlaget for at man i så godt som alle vestlige land måler hodeomkretsen regelmessig ved spedbarnskontrollene det første leveåret mens skallen fortsatt er ettergivelig. Tanken er altså at man skal kunne oppdage tilstanden så tidlig som mulig, før andre og mer dramatiske symptomer opptrer og før hjernen eventuelt blir varig skadet av trykket» (Hem, 2008). Hver måling legges inn i et dataprogram som gir standardkurver for hodeomkrets knyttet til alder. Hvordan dette skal gjennomføres ligger det føringer for.

Hodemålinger

I følge helsedirektoratet er det klare retningslinjer for hvordan en hodemåling tas, samt at det også stilles krav til en viss kompetanse hos de ansatte som skal gjennomføre målingen.

«Ansatte som foretar målinger skal ha kompetanse i måleteknikk og i kommunikasjon med barn, unge og foresatte i målesituasjonen. Barnet bør sitte på mors eller fars fang under målingen. Den som måler står ved siden av hodet, for å kunne justere målebåndet og være sikker på at største diameter måles. Hodet skal posisjoneres slik at den nedre kanten av øyeeplet (nedre orbitakanten) ligger i horisontalt plan med øreåpningen mens øynene ser rett fremover. Målebåndet føres rundt hodet slik at målebåndets ender legges over hverandre på siden av hodet. På framsiden av hodet plasseres målebåndet rett over øyenbrynene (glabelle) og på baksiden slik at den største omkretsen måles. Målingen blir lest av til nærmeste hele millimeter. Horisontal linje fra øvre ørekanal åpning til nedre øyehule (orbitakant)»

(Helsedirektoratet, 2010). I søken på å vite noe mer om måling av hodeomkrets kom jeg også inn på begrepet frenologi¹, som jeg ser at kanskje kan ses til Merleau-Pontys forståelse av «tanke og sjel i ett». Men dette blir ikke et tema som tas med videre i oppgaven, fordi det er et helt annet fokus, og ikke relevant for problemstillingen eller tematikken.

Velferdsstaten

Velferdsstaten har blitt belyst tidligere i innledningen, med blant annet synet på barn som samfunnsborgere og barnet som subjekt. Dette i tråd med samfunnets endringer og politiske føringer. Det er likevel vesentlig å sette en egen begrepsavklaring på velferdsstaten fordi det legger føringer for denne oppgavens fokus og tema. Som velferdsstat er det et mål å legge til rette for universelle ordninger slik at landets innbyggere i samme posisjon skal ha like rettigheter, samtidig som man også ønsker å utjevne sosiale ujevnheter. Målet er å sikre en bestemt levestandard gjennom å fordele landets rikdom på best mulig måte. Dette er et vel diskutert tema, ettersom det er ulike syn på hva og hvordan dette bør gjøres, og ikke minst resultatet av en slik fordeling (Larsen & Slåtten, 2002). Det er dermed et sterkt politisk anliggende hvorvidt velferdsstaten skal bevilge penger til ulike grupperinger. Noen av fordelingene gjelder barn under 18 år og deres familier – som for eksempel gratis tilbud om oppfølging på helsestasjon, makspris i barnehagen og gratis skolegang. Politisk sett er barnehagen del av utdanningspolitikken fordi den ligger under Kunnskapsdepartementet

---

¹ I perioden 1890–1940 ble frenologi, som er en teori om sammenheng mellom kranieform og sjelsegenskaper, brukt i studiet av både nordmenn og samer. For samenes del skjedde det ved fjerning og måling av skjelettmateriale i samiske graver. Dette raseideologiske perspektivet på samer og andre, mistet etter 1945 mye av sin ideologiske kraft (Fjellheim, 2017, Schjølberg, 2015)

(Greve, Jansen & Solheim, 2014, Ulla, 2015). Med politiske føringer, strategier og målsettinger ligger også forventninger om at barnehagen er en del av utdanningsløpet. Dermed blir barnehagen ofte betegnet med begreper som «livslang læring» og «læringsarena» (Andersen, 2015b, s. 174, Greve, Jansen & Solheim, 2014, s. 127). Barnehagen kan fra politisk hold ses som et virkemiddel for «inkludering, bedre skoleprestasjoner, forebygging, sosial utjevning, og å redusere frafall i skolen» (Andersen, 2015b, s. 175). Samtidig er også kvalitet og kompetanse begreper som står sterkt forankret i den politiske føringen, med fokus på at barnehagen skal legge et godt grunnlag for videre utvikling og læring. Med kompetanse rettes det fokus på kompetanse hos de som jobber i barnehagen, og våren 2018 ble det bestemt en ny pedagognorm, som sier at det skal være en pedagog per 7. barn under 3 år. Høsten 2018 kom det også ny bemanningsnorm, som sier at per 3. barn under 3 år skal det være en voksen (Kunnskapsdepartementet, 2017b). Samme høst kom det forslag som skal styrke tidlig innsats i barnehagen, med fokus på en god overgang mellom barnehage og skole (Kunnskapsdepartementet, 2018). Winger, Gulpinar & Hernes (2016) mener kvalitetsbegrepet påvirkes av de ulike posisjonene som står innenfor barnehagefeltet; barn, foreldre, yrkesutøvere og politikere. Alle disse har ulike kriterier og interesser, som påvirker hvordan begrepet kvalitet forstås. Samtidig ser man at barnehagesektoren stadig blir utsatt for offentlig debatt; veldig ofte med kvalitet som hovedfokus. Her kan for eksempel nevnes tidlig barnehagestart, bemanning og kartlegging (Brønseth, 2016, s. 260). Med flere små barn i barnehagen, øker også debatten rundt hvordan 1-åringene faktisk har det i barnehagen. Det henvises til barnehagen som et «sosialt eksperiment» (Brønseth, 2016, s. 262). Samtidig råder det også bekymring rundt hvorvidt tidlig barnehagestart kan ha negative konsekvenser for barna, i forhold til stress og utvikling. Gjennom Kunnskapsdepartementet og økt fokus på læring blir også velferdsstaten påvirket av New Public Management, med økt fokus på og tenkning rundt læringsutbytte og målstyring (Sæverot, Trippstad & Ødegaard, 2014). Dette legger igjen noen føringer for hvordan vi forstår de yngste barna, hvordan vi tar deres kroppslighet på alvor og hvilket fokus som blir å dominere arbeidet i barnehagen.

KAPITTEL 3. Vitenskapsteoretisk forankring i kroppsfenomenologien

Noen premisser for å forstå og tenke med Merleau-Ponty's kroppsfenomenologi

Gjennom Descartes stiller Merleau-Ponty seg kritisk til tanken om at ånden og kroppen er adskilt (Merleau-Ponty, 2000). Han vil snakke frem kroppen som tilstedeværende med hele seg, heller enn et objekt og at dens tilstedeværelse i verden ikke er objektiv i form av å være «entydig, gitt og målbart» (Østerberg, 1994). Kroppen kan dermed ikke ses som en objektiv maskin som bare kan forflyttes og tas fra hverandre for så å settes sammen igjen, slik Descartes gjerne så kroppen. For Merleau-Ponty handler det om helheten, at kroppen som står i fokus også tar ansvar for de tingene og hendelsene som skjer i rommet rundt seg. Kroppen fremstår som en helhet hvor alle dens deler bidrar til at jeg kan. Gjennom erfaringer og opplevelser som blir lagret i kroppen, og gjennom alle sansene og sanseintrykkene kroppen tar til seg, blir kroppen bevisst seg selv og sin tilstedeværelse i dette rommet og væren i verden (Merleau-Ponty, 1994). For å trekke linjer til mitt problemfelt; I det en hodemåling gjennomføres stopper ikke kroppen i å være en del av verden, og verden stopper ikke opp selv om en hodemåling tas. Kroppen er tilstede i rommet, her og nå. Tankene og sansene tar til seg mange strømninger i form av lyd, lys, og andre inntrykk og settes i forbindelse med tanken og tidligere erfaringer. Slik er ikke kroppen objektiv med et hode som kun måles, men gjennom kroppen dannes nye erfaringer hele veien, alltid og samtidig som en hodemåling gjennomføres. Slik er det også for personalet som legger hendene på målebåndet og fører det rundt barnets hode. Det er et stadig kraftverk, som gjennom kroppen og sansene avgjør hva som får stå i fokus. I denne avhandlingens sammenheng: hodemålinger. Men for personalet som måler er ikke dens kropp bare i ett med rommet og tiden; hendelsen i form av hodemålingen. Kroppen står i forhold til mange avveielser, som personalet akkurat i det en hodemåling tas velger å ikke fokusere på, fordi det er hodemålingen som er i fokus. Likevel er det grunn til å tro at de inntrykkene personalet får utover å gjøre en hodemåling likevel vil påvirke dens egen kropp. Dens erfarte kropp, fordi inntrykkene, sansene, og tankene flettes sammen, bevisst og ubevisst.

Merleau-Ponty og Cézanne

Kroppen kommuniserer med, og forbinder oss til verden gjennom våre sanser, følelser og handlinger (Greve, 2015, s. 72). På denne måten sammenligner Merleau-Ponty kroppen med

et kunstverk, og via maleren Cézanne knytter han kroppsfilosofien til malerkunsten, som inngang til å forstå menneskets væren i verden (Merleau-Ponty 1994, 2000, 2008). Gjennom hans verk *Øyet og ånden* (Merleau-Ponty, 2000) skriver han frem sin filosofi som også knytter malerens øye og kroppslige tilstedeværelse i verden til malerkunsten, med ønske om å vise at malerkunst er noe mer enn bare et maleri, men en gjengivelse av verden, med utgangspunkt i malerens kroppslige opplevelse av den. Malerens øyne og hender bidrar til at verden blir ett med kroppen og at det er dette som kommer til syne når maleren maler. Ikke fordi maleren bokstavelig talt blir ett med rommet og maleriet, men gjennom hans sanser kan man si at han blir så forlokket og fordypet i det han holder på med at han glemmer de andre tingene, som for eksempel tid og sted (Merleau-Ponty, 1994). Slik forstår jeg hans teori om at kroppen og tingene blir i ett med rommet, eller kroppens væren i verden.

Øyet som ser, er synlig og sanselig

Merleau-Ponty legger mye vekt på øyet når han snakker om malerkunsten (Merleau-Ponty, 2000). For ham fremstår øyet og blikket som redskap for å forstå og å skape kunst, fordi vi gjennom øynene og synsfeltene våre som overlapper hverandre kan nå store deler av vår egen kropp. Merleau-Ponty viser til at dette faktisk er det som gjør oss menneskelige, i motsetning til noen dyrearter som har øynene på to ulike sider av hodet (ibid.).

Kropp ses som både seende, synlig og sanselig, fordi kroppen kan betrakte seg selv på samme måte som den kan betrakte tingene rundt seg (Merleau-Ponty, 2000). Gjennom synet kan kroppen både se seg selv og tingene rundt, gjennom berøringer kan den berøre seg selv og tingene rundt. Kroppen for Merleau-Ponty er dermed både synlig og sanselig. Knyttet til hodemålinger vil det dermed bety at personalet som legger målebåndet rundt hodet både sanser og er sanselig på en og samme tid.

Gjennom kroppen kan man se seg selv som en del av tingene man står rundt, men samtidig er kroppen mer enn en ting fordi den gjennom synet og bevegelsene kan kretse rundt tingene eller la tingene kretse rundt seg selv. Slik ser Merleau-Ponty tingene som en «forlengelse av seg selv» (ibid., s. 17). Altså er kroppen noe mer enn en ting fordi kroppen kan nå alle tingene og via blikk og kroppslig handling flytte på tingene på en annen måte enn selve kroppen kan. Samtidig påpeker han at vi ikke kan løsrive oss fra vår egen kropp, og dermed ikke kan studere eller betrakte vår egen kropp på samme måte som vi kan betrakte materialene rundt oss (Merleau-Ponty, 1994). Synet for Merleau-Ponty er «en avspeiling eller konsentrasjon av universet» (ibid., s. 25). Slik jeg leser det handler det like mye om hvorvidt våre erfaringer via synet bidrar til vår opplevelse av verden, altså er våre synsinntrykk ett like

viktig kommunikasjonsmiddel. «Øyet er et redskap som beveger seg selv, et middel som setter sitt mål: øyet er det som blir satt i bevegelse ved et bestemt sammenstøt med verden, og som leverer verden tilbake...» (Merleau-Ponty, 2000, s. 23). Slik kan øyet ses som en kommunikasjonsdel av vår kropp som på mange måter er ute av vår kontroll fordi det gjennom lys, farger og dybde (som nevnt tidligere) påvirkes og mottar ulike inntrykk som igjen gir oss ulike opplevelser og erfaringer. I motsetning til en bevegelse med hånden som er mer bevisst, vil synet kunne gi oss mange flere inntrykk fordi øyet stadig er i bevegelse og dermed også tar inn mange ubevisste inntrykk. «Synet er en avspeiling eller konsentrasjon av universet...at det er gjennom synet at det egne univers kan åpne til det felles univers...» (Merleau-Ponty, 2000, s. 26). Det er den samme tingen man ser som faktisk befinner seg i verden foran oss, selv om Merleau-Ponty går så langt som å si at det kan ses som en lignende ting i den forstand at det er tingen selv som viser seg frem og lar oss se, og via synet «frembringer, omskaper, forvandler tingen til synet av den» (Merleau-Ponty 2000, s. 26). Slik jeg forstår det er det dermed like fullt tingene (i form av gjenstander, materialer og naturfenomener) som fremstår for oss, like gjerne som at vi bevisst fører blikket mot dem, nettopp fordi øyet beveger seg på egenhånd, mot lyset og fargene og dermed tar inn mange inntrykk som vi tolker inn i vår verden gjennom kroppslig erfaring og forståelse. Når vi ser nye gjenstander og bevisst fører blikket mot dem, kommer vi til betraktningene rundt tingene. For Merleau-Ponty handler det om å bebo tingen og ut i fra dette gripe alle tingene rundt etter hvor den gitte tingen står i forhold. Hvis man tenker at synet ikke handler kun om å se konkrete ting eller gjenstander, som en telefon eller et fjell, men tar inn over seg at tanken eller ånden som han ville sagt (Merleau-Ponty 1994, 2000) sammen med kroppens bevegelser er med på å bebo rommet.

En sanselig ontologi

Maurice Merleau-Ponty er den første som innenfor fenomenologisk bevegelse gir kroppen hovedprioritet (Østerberg, 1994). For Merleau-Ponty var det et hovedpoeng å se menneskets kropp som pre-objektiv i forhold til den verden kroppen står i. Det var også han som introduserte tanken om at «jeg kan» burde stå foran «jeg tenker at» (Løkken, 1996, s. 17). Han ønsket dermed å «overskride den klassiske subjekt-objekt-dikotomi» (Merleau-Ponty, 1994, s. 137).

Et premiss for Merleau-Ponty er at vår primære tilgang til verden går gjennom sansemessige erfaringer. Hans utvikling av fenomenologisk teori handler først og fremst om hvordan verden fremstår og erfares, gjennom kroppslige handlinger. «Den levde kroppen» var

et viktig begrep for Merleau-Ponty da han utviklet sin fenomenologiske teori (Greve, 2015, s. 72, Bengtsson & Løkken, 2004, s. 562). I Merleau-Pontys fenomenologi står også kroppen sentralt i motsetning til dualismen hvor sjelen og tanken står foran kroppen (Moxness, 2014, s. 157), noe som representerer to ulike syn på menneskets eksistens; sjelen som styres av ånden, og materielle og fysiske former som fremtrer i kroppen. I fenomenologisk tradisjon legges det vekt på menneskets opplevelser av seg selv og andre mennesker. Vi handler alltid med kroppen, og alt vi foretar oss gjøres med en hensikt (Løkken, 2000). Gjennom kroppen erfarer vi verden rundt oss, og fra et slikt syn er dermed kroppen forankringen til å danne seg erfaringer, erkjennelser og dermed også nye forståelser. Med den fenomenologiske forankringen er det dermed mennesket som opplever verden, og i Merleau-Pontys forlengelse hvordan kroppen opplever verden. Det er derfor ikke vesentlig i en slik tilnærming å se på hvordan verden faktisk er, men heller se hvordan den kan fremstå ut fra hvilket miljø mennesket som kroppssubjekt står i. Samtidig fremskriver Merleau-Ponty kroppen som «bebor rummet og tiden» (Merleau-Ponty, 1994, s. 93), i stedet for at kroppen er i rommet og tiden. Dermed tydeliggjør han at kroppen er en viktig del av hvordan vi erfarer verden, fordi det er kroppen som tar del i, og både påvirker og blir påvirket av rommet, tiden eller den verden den står ovenfor. Samtidig som menneskekroppen er tilstede i verden her og nå vil den også være en del av historien, både fortiden og fremtiden (Greve, 2015). Som et utgangspunkt til å forstå dette ses «det rent kontingente og tilfeldige til det rent rasjonelle og allmenne» (Bengtsson & Løkken, 2004, s. 558) som to motpoler man må velge å forholde seg til. For Merleau-Ponty handler det om å se en middelvei, og det er dette som blir hans ontologi: at tvetydighet kan berike ved å stille oss ovenfor et valg som vil få betydning. For Merleau-Ponty består ikke verden vi lever i, av separerte forhold som «natur og kultur, samfunn og individ, fysiske og psykiske forhold» (Bengtsson & Løkken, 2004, s. 559). I stedet fremstår disse elementene som komponenter som påvirker hverandre og binder verden sammen til en helhet. Ontologi handler i hovedsak om «Læren om væren og værenskategorier, tingenes egenskaper og vesen» (Reinertsen, 2015, s. 269). Ontologi beskriver dermed ikke kropp primært gjennom dens organer, men med utgangspunkt i hva en kropp kan gjøre (Rossholt, 2015). Ontologi sett i lys av Merleau-Pontys kroppsfenomenologi legger dermed hovedvekt på kropp og sanser som essensiell for menneskets væren i verden (Merleau-Ponty, 1994, 2000), og at vår kropp er selve tilgangen til verden og hvordan vi kan forstå den.

Bevegelser mot hodet; å bebo hendelsen (hode)målinger

Når en måling tas vil øyet være en viktig rolle i å gjøre målingen men også å lese av og føre inn måleresultatet. Men det vil slik jeg leser Merleau-Ponty ikke være nok, for ham holder det ikke å si at man med øyet ser. Det ligger mer bakenfor og det er akkurat her den som måler bebor rommet ved at hun gjennom blikket tar inn mange ulike inntrykk, samtidig som hun gjør en måling. Dette er bevisst fordi hun står i den aktuelle situasjonen, men også ubevisst fordi hun har med seg sine tidligere erfaringer og kunnskap med inn når hodemålingen gjøres (rommet bebos ut fra Merleau-Pontys beskrivelse). Ved at rommet bebos er det kun denne aktuelle hendelsen med de tingene som behøves her og nå som er i fokus, og alle de andre tingene som like fullt er der, og som hun vet er tilstede legges bort fordi de ikke er relevante i denne situasjonen. Å bebo rommet handler dermed om å være i ett med tingene og det aktuelle hendelsesforløpet, uten at man blir forstyrret og påvirket av alt det andre. Altså vil målebåndet, hendene og kroppen til den som gjør en hodemåling bebo rommet, eller bebo hendelsen. Kroppen blir i ett med hendelsen. Og rommet er noe bortenfor et rom med fire vegger, men også rommet i form av tid, tilstedeværelse, samfunn og kultur. På den måten kan man si at mennesket har en evne til å fordype seg og være fokusert, selv om øyet i stor grad likevel tar inn mange andre inntrykk gjennom sin bevegelse. Ved hjelp av kroppens andre organer og deler, samt hjernen og tanken greier kroppen å holde fokus. Likevel er det viktig å se tingene i lys av den konteksten de står i, og dermed må inntrykkene vi står ovenfor systematiseres (Moxness, 2014, s. 171). Slik jeg ser det handler det om både å systematisere alle synsinntrykkene her og nå, men også en systematisering som gjør at når vi neste gang står ovenfor en liknende situasjon kan vi ta frem de erfaringene og inntrykkene vi allerede har, for å kunne utnytte situasjonen på best mulig måte, for oss selv.

Med tanke på «å gjøre en (hode)måling» vil øyet bidra med andre sanseintrykk, sammen med kroppens øvrige kroppsdel, men fordi akkurat denne hendelsen er erfart og gjort mange ganger klarer kroppen å holde fokus på hodemålingen selv om det florerer av andre inntrykk rundt målerens kropp. For Merleau-Ponty fremstår øyet som et redskap, fordi det gjennom møtet med verden blir satt i bevegelse, og via berøringer kommer verden tilbake til det synlige. Et maleri blir til via det maleren har sett, og synet kan i denne sammenheng forstås som en konsentrasjon eller avspeiling av den verden maleren står ovenfor. Slik kan også hodemålinger ses som ett maleri, fordi den som måler gjør en avspeiling av hodet som måles. Ut i fra sine forutsetninger, og erfaringer som sier noe knyttet til hva og hvordan man gjør en hodemåling.

Oppsummerende tanker

Merleau-Pontys ontologi handler i hovedsak om å se kroppen som elementær i menneskets tilstedeværelse i verden. Gjennom sansene og blikket, danner mennesket seg erfaringer og kan på den måten forstå hvordan verden henger sammen. Samtidig er kroppen helhetlig hvor alle dens deler bidrar til at barnet lærer – og dermed kommer Merleau-Pontys «jeg kan» inn som igjen fordrer kroppslige handlingsmønstre og en naturlig måte å lære både seg selv å kjenne, men også å forstå omverdenen. Kroppen lagrer opplevelser og erfaringer gjennom sanseintrykk og kroppslige hendelser, som igjen gjør at kroppen blir bevisst seg selv og «væren i verden», eller ved å «bebo rommet». Kroppen har en unik evne til både å se seg selv, men også å betrakte tingene rundt seg. Slik ser Merleau-Ponty kroppen og øyet som både seende, synlig og sanselig. Barnet erfarer verden gjennom sansene sine, og lærer verden å kjenne gjennom kroppen. Kroppen blir en forlengelse av rommet og slik bebor kroppen rommet ved at de blir i ett med kropp, ting og hendelse. Kroppen har en unik evne til å fokusere på det som skjer, samtidig som den bebor rommet. På samme måte blir personalet som måler i ett med hendelsen, den bebor rommet eller (hode)målingen i det den tas.

KAPITTEL 4. Vitenskapsteori utvides til metodologi

I dette kapittelet vil jeg fremstille de metodologiske valgene jeg har tatt, og synliggjøre hvordan jeg ved hjelp av ulike penselstrøk har malt frem prosjektet. Jeg vil utvide vitenskapsteorien til metodologi ved å gi innblikk i metodologiske valg og det empiriske materialet som ligger til grunn for oppgavens tilnærming til forskningsspørsmålet. Gjennom bruk av ulike metoder omtaler Mason det som å «etablere en slags forskningspalett hvor ulike valører kan bli synlige» (Winger, Gulpinar & Hernes, 2016, s. 18). Det er disse valørene jeg omtaler som penselstrøk, og som jeg ønsker å vise frem i dette kapittelet. Gjennom å synliggjøre lag på lag, for hvordan valørene sammen skaper et helhetlig portrett kan jeg forhåpentligvis skape forståelse hos leseren for hvordan dette prosjektet har tatt form.

Det vil nok bli tydelig at dette ikke har vært en lineær prosess, et lerret med klare penselstrøk, men heller et lerret fylt med penselstrøk, på kryss og tvers. Sammen danner disse penselstrøkene en helhet og jeg skal forsøke å transperere forskningsprosessen (Larsen, 2015), slik at den blir tydelig og leseren med kritisk blikk kan følge arbeidet som er gjort, og samtidig vurdere de forskningsetiske valgene jeg har tatt.

Det vitenskapsteoretiske fundamentet jeg la frem i forrige kapittel, er del av oppgavens metodologi. Sammen med empirisk materiale fra møtet med helsestasjonen, i form av dagboknotater og brosjyrer, samt notater fra lesningen av teksten *Cézannes tvil* (Merleau-Ponty, 2008) og meg selv som tenkende og skrivende forsker med mine egne betraktninger, bidrar disse valørene til å male frem et portrett av hodemålinger. De empiriske elementene har dannet grunnlag både for hvordan jeg kan lese hodemålinger med Merleau-Pontys sanselige ontologi.

Kapittelet vil etter hvert koble inn noen empiriske bidrag. Samtidig som jeg presenterer de autoetnografiske tilnærmingene, synliggjør jeg noe av materialet. Elementene blir videre med inn i neste kapittel, hvor jeg står i drøftingene rundt prosjektets problemfelt, og synliggjør flere empiriske bidrag.

Vitenskapsteori og metodologi kobles sammen; å se seg selv som konstruksjon

I tråd med denne masteroppgaven er det ikke et mål, og heller ikke mulig å gjøre store endringer for en hel verden, men heller via et litt annerledes blikk bidra til noen nye innspill innenfor det småbarnsvitenskapelige feltet. Slik kan jeg forstå at det for Merleau-Ponty handler om å se kroppen ut i fra en tenkning, vurdering eller forståelse som gjør at man kan

tenke noe nytt. Forhåpentligvis kan det oppleves som noe positivt i form av at man oppnår det man ønsker at prosjektet skal bidra med. Når en modell fremstår som et vellykket prosjekt innenfor et problemområde, vil vitenskapen prøve den ut overalt (Merleau-Ponty, 2000). Dermed belyser han også at vitenskapen alltid følger oss, og kanskje blir vitenskapen en del av kroppen som gjør at jeg i er i stand til å tenke, og ikke minst reflektere og vurdere det jeg jobber ut ifra. En forutsetning for at et prosjekt kan fremstå som troverdig innebærer at jeg periodevis gjør nye vurderinger og stiller spørsmål til hvordan og hvorfor metodene fungerer eller ikke fungerer i de ulike settingene de blir utprøvd. På den måten vil vitenskapen bidra til å «se seg selv som konstruksjon» (Merleau-Ponty, 2000, s. 10). Slik kan jeg også forstå at vitenskap i seg selv blir et middel for å kunne tenke noe nytt og oppnå et vellykket prosjekt. Tanken og vitenskapen kan ses som avhengige av hverandre.

Jeg vil med utgangspunkt i denne oppgavens problemfelt og tema kategorisere oppgaven som en filosofisk eksperimentering med penselstrøk knyttet til *kroppsfenomenologiske, auto-etnografiske og selvbiografiske hendelser* basert på kroppslige og teoretiske erfaringer. Oppgaven legger derfor mye fokus på Merleau-Pontys kroppsfenomenologi. Samtidig er det også et empirisk materiale som ligger til grunn for oppgavens problemfelt. De settes i bevegelse med hverandre og sammen bidrar de til å løfte oppgavens tema og problemfelt, som igjen får frem et nytt portrett av målinger.

Ikke adskilte penselstrøk

Det er ikke slik at vitenskapsteori, empiri og metode kan ses hver for seg i min metodologi. De kan ikke ses som adskilte penselstrøk, nettopp fordi de flyter inn i hverandre og sammen bidrar med valører av viktighet, for akkurat denne oppgavens og problemfelts fremtreden. Det er dermed et ønske å bidra med nye penselstrøk og nye valører for å fremheve nye sider ved et allerede eksisterende portrett, «målingsportrettet» eller «kartleggingsportrettet». Jeg kan ikke vite hvordan dette portrettet vil bli tolket, men jeg kan ikke la være å legge disse penselstrøkene. Det er ikke et mål å gjenta det som allerede er malt frem eller finne bekreftelser på det jeg allerede har sett og forstått, i lys av tidligere forskning. Jeg ønsker å tro at penselstrøkene kan være bidragsytere, og at de kan skape bevegelser i et allerede eksisterende felt (Reinertsen & Otterstad, 2015). Dette vitenskapsteoretiske utgangspunktet har forbindelser til metodologi, og hvordan prosjektet forholder seg til forskningskriterier av «reliabilitet» og «validitet». Jeg setter begrepene i forbindelse med Merleau-Pontys tilnærming til sannhet:

«Vitenskapen beviser bare abstrakte representasjoner av aspekter av verden som er teknisk verdifulle, men som ikke danner en absolutt og komplett sannhet» (Baldwin, 2004, s. 11 [min oversettelse]).

Jeg velger å stole på at jeg maler frem et allerede eksisterende portrett, men fra en ny vinkel, med nye impulser og nye penselstrøk. Hva er det som gjør at jeg finner akkurat disse penselstrøkene interessante? Hvorfor er det akkurat disse vinklingene jeg velger å trekke frem? Hva bidrar de med, og hva er det som kommer til syne med de nye valørene? Det fremstår en drivkraft mellom empiri og teori, som sammen flyter i hverandre og danner nye fargepaletter – de provoserer, påvirker og fremhever nye elementer. De er avhengige av hverandre, og dermed kan de også påvirke hverandre, gjennom å la empirien danne grunnlag for å utvikle og utforske teorien (Alvesson & Kärreman, 2012). De kan ikke stå alene, men ei heller kan de forklare hverandre. De står i et avhengighetsforhold til hverandre, ut ifra tid og sted. Jeg vil vise til de ulike valørene gjennom synliggjøring noe av mitt empiriske materiale i dette kapittelet, for så å vise mer av det i drøftingskapittelet.

«All things are situated. Place and space contextualize what we do as research...as reading, writing and learning. Space and place also construct the research, because research is different not only in different times but according to where the research is done and under what conditions». (Rhedding-Jones, 2005, s. 21)

Slik kan jeg forsvare tema for oppgaven, men også valg av metode og empiri. For gjennom lesningen til Rhedding-Jones (2005) kan jeg forstå at jeg som forsker i prosessen med å forske, påvirkes av tre grunnleggende føringer: *where* (kulturell geografi), *why* (teori og forklaring) og *what* (spørsmål og terminologi). Hvor jeg som forsker står geografisk vil påvirke i vel så stor grad som teoretiske innganger og tema. I min oppgave blir *where* selve utgangspunktet for oppgaven; gjennom helsestasjonen og møtet med hodemålinger. At jeg var i Norge, i den aktuelle kommunen vi bor i, gir et helt annet utgangspunkt, enn om jeg hadde født sønnen min på et annet kontinent. Det er ikke sikkert jeg hadde blitt invitert til noen som helst møter med en helseinstitusjon om jeg hadde befunnet meg på den andre siden av jorden. Om jeg så hadde vært deltaker på en hodemåling, er det mest sannsynlig at de samme spørsmålene ikke hadde dukket opp fordi de politiske føringene ikke hadde bidratt til akkurat

dette problemfeltet. For å gå tilbake til sitatet ovenfor; *what* blir gitt tyngde gjennom lesningen av Merleau-Ponty via hodemålinger, mens *why* gis tyngde gjennom metoder som oppstår og fenomenologisk forståelse. Jeg må si metodene som oppstår, fordi de ikke på forhånd var bestemte, men gjennom lesning og opplevelser ble til. Sammen flettes disse sammen og skaper oppgavens helhet. Jeg skal forklare metodene, det empiriske materialet og hvordan de er skapt senere i kapittelet.

På mange måter er det tilfeldig, fordi jeg aldri på forhånd kan vite hva som skjer her og nå. Det er mye som bidrar til at akkurat denne oppgaven ble til, og ifølge Winger, Gulpinar & Hernes (2016, s. 19) vil mitt fokus som forsker velges ut fra egne erfaringer, mitt verdisyn, og forståelse av kunnskap. Slik kan jeg også se prosessen for denne masteroppgaven: jeg kunne ikke forutse at møtet med helsestasjonen skulle bidra med innfallsvinkler til tema og spørsmål, ei heller hvilke metoder jeg faktisk ville få bruk for. Prosjektet har blitt til underveis. Gjennom lesing og skriving av tekst har jeg via hodemålinger oppdaget nye ting og nye spørsmål har dukket opp.

Dette knytter jeg til prosesser hvor det skjer endringer på grunnlag av erfaringer, og Reinertsen (2015) knytter dette til bølger, gjennom å sette seg selv i perspektiv og bevegelser. Jeg har vært i bevegelse, gjennom å forflytte fokus, tenke, skrive og lese. Bølger frem og tilbake. Jeg har blitt beveget og kroppen har beveget seg. Gjennom denne oppgaven har jeg både satt meg selv i bevegelse, men jeg har også blitt beveget gjennom sansesuttrykk og følelsesuttrykk. I bevegelse bortenfor det jeg allerede visste, eller trodde jeg visste. Beveget fordi det har gjort noe med meg, både faglig og personlig. Det overordnede temaet rundt kartlegging og vurderingsarbeid er ikke nytt, det ligger allerede noen politiske føringer for at akkurat dette temaet oppleves som relevant og viktig å drøfte. Jeg har vært engasjert, nysgjerrig og hatt lyst til å løfte tematikken, nettopp fordi jeg har blitt fylt av erfaringer og erkjennelser som via teori og empiri løfter hverandre og bidrar til nye spørsmål og forståelser.

Det uventede meldte seg på

Jeg kunne på forhånd bestemt at jeg skulle drøfte Merleau-Pontys kroppsfenomenologi opp mot møtet med helsestasjonen, men det er ikke slik denne metodologien ble til. Alt som var tenkt og bestemt skulle vise seg å måtte vike for det ubestemte, det som oppsto plutselig og uventet. Det har også bidratt til engasjement og interesse og gjort at jeg har vært oppriktig tilstede i de møtene jeg har vært del av, gjennom lesning av litteratur og fagstoff, gjennom møtene med helsestasjonen, gjennom møtet med veileder og gjennom refleksjonene som har oppstått på grunn av disse elementene. Jeg har kjent det på kroppen, slik jeg opplever

Merleau-Ponty beskrivelser av at kroppen er selve utgangspunktet for alt vi gjør, og alle våre opplevelser (Halland & Vist, 2016). Jeg kan aldri skru av kroppen og sansene. Arbeidet med oppgaven har dermed blitt en aktiv del av min kropp, fordi alle elementene i livet på sett og vis påvirker og bidrar med penselstrøk i utforskningen. Dette har vist seg da jeg flere ganger har måttet se bortenfor metoder jeg i utgangspunktet tenkte var sentrale for forskningen min. Om dette var et behov for kontroll i starten eller et snevrere syn på hvilke metoder som finnes kan selvfølgelig diskuteres, ettersom forskning i barnehagefeltet ofte er knyttet til tradisjonelle metoder (Otterstad, 2015). Og etter hvert som jeg har kommet lengre på teksten, og lest mer, har jeg stadig fått ny erfaring med nye metoder (Rhedding-Jones, 2005). At det ikke finnes en sann metode, ei heller en enhetlig metode som forsvarer det jeg gjør er både interessant og vanskelig. Interessant fordi det gjør teksten mer levende ved at jeg aldri kan vite hva jeg vil finne, ettersom teksten stadig står ovenfor valg om hva som skal stå i fokus, og hvordan jeg skal skrive det frem. Det vanskelige i denne sammenheng er å kunne stå i tvilen men samtidig skrive frem det jeg tror på, og likevel vite at jeg ikke vet alt. I forhold til valg av metode er det også tvil rundt det å tørre å stole på akkurat det jeg gjør, innenfor denne metodologien og dette problemfeltet. Å stole på at det som kan ses som litt utenfor, likevel kan være en viktig vinkling.

I valget av metodologisk inngang møter jeg stadig utfordringer. Kanskje kan det knyttes til Baarts utsagn: «Avhengig av hvordan forskeren balanserer forholdet mellom henholdsvis auto, etno og grafi kommer ulike autoetnografiske studier til syne» (Baarts, 2015, s. 174). Noe av kritikken i autoetnografisk skriving ligger gjerne i at det ikke oppfyller akademiske krav om hvordan en tekst skal struktureres. Det kan jeg på mange måter relatere meg til når jeg selv skal skrive frem dette prosjektet. Med mine tidligere erfaringer, fra bachelorutdanningen særlig, står de akademiske stolpene godt plantet i jorda. Det har derfor vært en utfordring å skulle gå bortenfor disse rammene, og jeg har hatt behov for å gå til andre oppgaver, ikke bare autoetnografiske, for å søke inspirasjon til hvordan jeg kan skrive frem mitt eget arbeid. Og det er her jeg støter på utfordringer nettopp fordi alt oppleves ulikt. Alle skriver frem sine prosjekter på sine måter. Det gir meg ikke et fast mønster og holdepunkt og jeg må derfor tørre å stole på meg selv. Holde tunga rett i munnen når jeg skriver for å ikke snuble i min egen tekst. Faren med å gå bortenfor de typiske strukturene ser jeg som at den som skal lese ikke forstår hva det er jeg prøver å adressere, og hele teksten kan dermed miste sin verdi.

«Todays research is different from yesterdays»

(Rhedding Jones, 2005, s. 18)

Og om jeg vet aldri så mye er det likevel valg jeg må ta ovenfor denne teksten som gjør at jeg ikke kan skrive frem alt. Jeg må ta noen valg underveis, slik at jeg får frem det som er viktig for akkurat denne teksten, men likevel ikke går meg vill i andres teorier (Biesta, 2015). Noe må skrives frem, noe må nevnes og begrunnes, mens andre ting bare må ligge, til tekstens beste.

Å SKRIVE med Merleau-Ponty gjennom autoetnografiske bidrag

Med andre erfaringer ville også teksten vært annerledes til tross for at jeg hadde vært i samme tid og på samme sted. Ingenting er skrevet i stein, men vil alltid være levende. Dermed vil det ikke kunne skrives frem en enhetlig sannhet, men det som skrives frem her vil kunne være et bidrag til nyanser og videre refleksjon rundt hvordan vi forstår de yngste barna i barnehagen. Slik kan jeg lene meg til Merleau-Ponty som fremhever kroppens tilstedeværelse i rommet som vesentlig for hva som kommer til syne, nettopp gjennom tid, sted og erfaring. For hver gang jeg leser ordene jeg allerede har lest og setningene jeg allerede har skrevet, dukker nye oppdagelser og refleksjoner opp som sammen med erfaringene jeg har med meg flyter sammen. Det finnes ikke èn sannhet, men det jeg skriver kan være et bidrag til nye forståelser, sett fra en annen vinkel (Baarts, 2015). Dermed kan jeg ikke se på tekstproduksjon og forskning som en målrettet vei fra a til b. Den oppleves kronglete, innimellom bratt, andre ganger flat og åpen.

Å skrive og å forske er en kunst, en skapende prosess, hvor ideen «om subjektet skaper grunnleggende premisser for hva det blir mulig / ikke mulig å forskningsmessig å se og å tenke» (Sandvik, 2015, s. 49). Gjennom å skrive frem det jeg forsker på setter jeg også virkeligheten på spill, gjennom å skape nye tilblivelser. Gjennom å forske vil virkeligheten aldri være fast og konkret, men gjennom nye oppdagelser «er nåtiden på vei bort, alltid i ferd med å bli – framfor å være» (Otterstad, 2015, s. 40). I tillegg er det flere agenter som bidrar i forskningsprosessene: «kropper, affekter, stemninger og energier» (Sandvik, 2015, s. 51). Slik kan kunst også settes i sammenheng med at alle disse agentene, som sammen med empirisk materiale og lesning av tekst skal skulle kunne beskrive prosjektets fremtreden, metodologi og vitenskapsteori. Agenter og empirisk materiale kan tolkes som en og samme sak, men i denne oppgaven velger jeg å se de som to ulike elementer, hvor agenter handler om kroppslige hendelser som oppstår bortenfor eller på grunn av det empiriske materialet. Empirisk

materiale handler om det materialet som underveis i prosjektet har vist seg betydningsfulle og dermed blitt en del av metodologien og min framskrivning av fenomenet hodemålinger. Det krever fokus for å kunne male disse sammen til et helhetlig portrett som gjør forskningen forståelig og lesbar. Ikke bare for meg som forsker, men også for den som skal lese oppgaven. Når elementene i forskningsprosessen skal fremskrives er det ikke bare det som fremstår som oppgavens konklusjon jeg skal belyse, men alle bevegelsene jeg har gjort, alle penselstrøkene, skal vise forskningens kompleksitet. Sandvik (2015) bruker metaforen spillebrett, med tanken om at flere brikker settes i spill eller setter seg i spill og styres av mer enn bare forskeren. Slik kan jeg med lesningen av Merleau-Ponty se forskningen min som kunstportrett, gjennom å se alle dens elementer, agenter og empirisk materiale satt i sving som penselstrøk, for å male frem et portrett i lys av fenomenet hodemålinger og elementer fra hans kroppsfenomenologi og sanselige ontologi.

Å TENKE med Merleau-Ponty gjennom auto-etnografiske bidrag

Like viktig som å skrive har denne masterprosessen bestått av å tenke. Tenke hvordan jeg skal skrive frem, tenke på de hendelsene jeg har opplevd, tenke hva og hvordan jeg skal bruke dem. Tenkning til alle døgnetstider, både uforutsett og planlagt. Tanker som plutselig dukker opp, og tanker som jeg velger å tenke fordi jeg bevisst stiller meg i situasjoner for å tenke, for eksempel ved å lese tekst. Både min egen og andres bidrag. Jeg tror ingen kan si at de kan skrive noe som helt uten å tenke. Men det er kanskje ikke alltid like lett å se? For meg har det vært en oppdagelse, fordi det gjerne er det «å skrive masteroppgaven» som ilegges fokus. Spørsmål dukker ofte opp som; «hvordan går det med skrivingen?» «hvor langt har du skrevet?». Det har vært utfordrende stå i disse forventningene om at noe skulle være produsert uten å kunne gi konkrete svar på akkurat dette. Hele prosessen har vært preget av tanker og notater jeg bare har hatt en anelse om hvordan jeg skulle tydeliggjøre, uten at det har vært satt ned i antall ord og antall sider.

Å tenke med Merleau-Ponty innebærer en forståelse av hans kroppsfenomenologi og hans syn på kroppen som subjekt og «væren i verden» (Merleau-Ponty 1994, 2000). Likevel kan jeg aldri forstå mer enn det jeg faktisk forstår, og tankene som dukker opp bærer preg av og forholder seg innenfor den rammen eller problemstillingen man befinner seg i. Når jeg velger å tenke med Merleau-Ponty er det fordi jeg finner hans filosofi interessant i lesningen av mitt problemfelt; hvordan kan hodemålinger leses med Merleau-Pontys sanselige ontologi? også fordi det ikke er et mål å finne en riktig sannhet. Hele avhandlingen baserer seg på å

gjøre et forsøk, være et prosjekt. Det er ikke et mål å finne en enhetlig sannhet, men via fenomenet hodemålinger kan tenkning bidra til at jeg ser andre nyanser.

Å tenke handler om operasjonsfrihet; frihet til å gjøre et forsøk og en transformasjon (Merleau-Ponty, 2000). Slik forstår jeg at det å tenke ikke innebærer å finne det eneste riktige svaret, men heller å nærme seg en forståelse gjennom å gjøre et forsøk. Å tenke handler i større grad om å reflektere rundt og prøve å finne noen nye innfallsvinkler og kanskje til og med flere sannheter innenfor en problemstilling eller tema. Gjennom transformasjon kan man omdanne eller skape noe nytt, men bare for en selv i den gitte situasjonen man tenker ut i fra, slik jeg forstår Merleau-Ponty. For han er den eneste betingelsen for å tenke at eksperimentene underlegges en mulighet for å kontrolleres (Merleau-Ponty, 2000). Dermed vil det kunne legges noen føringer for å kunne vurdere hvor sannsynlig og sant et prosjekt kan være. I en slik tenkning vil man kunne si at et prosjekt eller et eksperiment ikke nødvendigvis handler om store, omveltende endringer, men i like stor grad om de små hendelsene kroppen står ovenfor til enhver tid. Likevel må det kunne ilegges en kontroll, og da tenker jeg først og fremst i forhold til prosjektets troverdighet, som jeg kommer inn på senere i dette kapitlet.

Prosessen – som å male et portrett

«...painting does not imitate the world but is a world of its own”

(Merleau-Ponty, 2004, s. 71).

Dette betyr slik jeg tolker Merleau-Ponty at vårt møte med et maleri på ingen måte kan sende oss tilbake til det naturlige objektet, på samme måte som når vi erfarer et portrett estetisk, er det ikke vesentlig hvorvidt det ligner modellen. Slik kan jeg også tolke det å skrive. Når jeg velger å skrive frem oppgaven som et portrett er det ikke for å skrive frem allerede sagt og tenkt forskning, men å by på en ny vinkling som gjør at jeg kan se noe nytt. Gjennom å tenke via allerede fremskrevet forskning eller ved å tenke målinger som elementer som utgjør portrettet, er det ikke nødvendig eller behov for å skrive det allerede skrevne men heller male frem andre nyanser for å skape ett nytt portrett. Dermed blir det som allerede er skrevet frem av andre en slags motivasjon til å male videre; legge nye penselstrøk.

Med inspirasjon fra lesningen av Merleau-Ponty kan jeg se forskningsprosessen min som en forskningspalett; for å få ferdig et helhetlig portrett har jeg tatt i bruk ulike penselstrøk og teknikker. Penselstrøkene fremstår med utgangspunkt i «posisjon, teoriar og erfaringar» (Ulla, 2015, s. 49). Penselstrøkene som har dannet grunnlaget for forskningsprosessen tenker

jeg som utfyllende lag, som påvirker, utfyller og overlapper hverandre. Teknikker handler om hvordan jeg fører penselen for å få frem portrettet på en mest synlig måte. Her kommer det empiriske materialet som består av flere elementer. Derav teknikker i flertall. Selve lerretet har blitt snudd på hodet, og vendt i ulike retninger for å få frem den beste posisjonen. På samme måte har jeg som forsker måtte stille meg i ulike vinkler for å tydeliggjøre noen perspektiver, og samtidig forkaste andre perspektiver som ikke har fått frem det jeg har sett på en god nok måte. Ulike valører er benyttet, forkastet, tatt frem igjen, malt over, forsterket, forminsket. Her kan nok maleriet «forskningsprosess» i større grad forstås som penselstrøk malt lag på lag. Når portrettet ferdigstilles ligger det spor av alle endringene og erfaringene (penselstrøkene) som til sammen danner et helhetlig bilde. Alle penselstrøkene er ikke synlige, men de ligger likevel der som grunnlag for det ferdige portrettet. Sett i lys av portrettering er det ikke mulig å gi en kronologisk fremstilling av dette arbeidet, ettersom alle penselstrøkene smelter sammen. Likevel vil jeg forsøke å synliggjøre prosessen slik den har vært, og belyse de utfordringene jeg har stått ovenfor, men samtidig skrive det frem slik at den som leser forstår hendelsesforløpet. Hvordan jeg stiller meg i det vitenskapsteoretiske landskapet påvirker prosjektets teori og metodologi, i tillegg til hvordan jeg fremskriver det empiriske materialet (Gillund, 2006, Johannesen, 2016). Jeg vil synliggjøre prosessene og valgene jeg har stått ovenfor. Dette vil jeg også skrive frem i tilknytning til metodene jeg har brukt. Samtidig er det også en del forskningsetiske elementer som er viktige å belyse ettersom de også fremstår som penselstrøk som bidrar til portrettets helhet, og trenger å bli belyst fra etiske og

Grunnstrøk for å få portrettet tydelig frem - materialet som bidrar til oppgavens problemfelt

Akkurat som når man skal male et maleri, starter man med å legge grunnstrøk, for å ha noe å feste de kommende malestrøkene på. Slik kan jeg tolke grunnstrøk som oppbyggingen av denne masteroppgaven. Hva er det som ligger til grunn for at jeg kan gjøre denne forskningen? Hvilket materiale ligger til grunn for å underbygge problemfeltet og teorien? Noe må ligge til grunn før jeg starter. Selv om grunnstrøk på ett sett kan ses som avgrensede og planlagte hendelser, er ikke det viktig i denne framskrivningen. Nettopp fordi alle elementene flyter i hverandre og som tidligere beskrevet har kroppen erfart både før, underveis og etter at det empiriske materialet var ferdig samlet. Til tross for en tidsramme var det også andre ting, som skulle vise seg å være viktige bidrag som penslet seg på. Selv om jeg opplever at penselstrøkene flyter i hverandre kan jeg se de overordnede tematikkene som

grunnstrøk. Kapitlene i oppgaven danner på en måte en slags synliggjøring av grunnstrøkene. Empirisk materiale blir ett av grunnstrøkene, på tross av at også dette ikke kan ses som en enhetlig metode eller ett fast og tydelig grunnstrøk. Det males med samme pensel, men kanskje med ulikt trykk og ulik farge. Kan jeg konstruere ett grunnstrøk? Konstruere grunnstrøkets empiriske materiale som del av en helhetlig metodologi?

«Kunsten er ingen imitasjon, og for øvrig heller ingen konstruksjon som følger instinkters eller den gode smaks ønsker. Den er en ekspressiv operasjon. På samme måte som ordet navngir, altså griper i dets vesen det som kommer utydelig til syne, og fremstiller det for oss som en gjenkjennelig gjenstand... er det malerens oppgave å «objektivere», «projisere», «fiksere»».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 262)

Å forske kan gjennom Merleau-Ponty ses som å male. Å være en forsker, er kanskje ikke så langt fra det å være en kunstner (en maler), selv om det fort kan ses som fjåsete og lite forankret teoretisk og vitenskapelig. Faren med å antyde denne felles betegnelsen er at det blir tenkt negativt og ikke tatt på alvor. Jeg synes likevel at det er en interessant tanke, uten at jeg skal bruke begrepet kunstner om meg selv som forsker videre i teksten. Men akkurat i det Merleau-Ponty uttrykker i sitatet ovenfor handler kunst om å konstruere, projisere, objektivere og fiksere. Hvis jeg skal ta begrepene på alvor finner jeg synonymer som skrive, beskrive, portrettere, illustrere, bringe, måle, følge med blikket, identifisere. Dette er ord som fint kan settes i sammenheng med det å konstruere det empiriske materialet. Jeg må sette det på lerretet slik at det blir tydelig for den som leser hva jeg faktisk har gjort og hvilket empirisk materiale som tas inn for å sette det i spill med vitenskapsteoretiske perspektivene.

Penselstrøk - empirisk materiale

Innsamling av skriftlige dokumenter og informasjonsbrosjyrer, hovedsakelig fra helsestasjonen, dagboknotater, lesning av tekst og noen tilfeldige møter med tidsskrift og sangtekster, er elementer som sammen danner mitt empiriske materiale. De kan ikke ses som ett tydelig penselstrøk, eller et enhetlig grunnstrøk. Jeg vil videre forsøke å kategorisere disse elementene slik at de blir gjort synlige i konstruksjons-diskursen.

Tidlig i prosjektet mitt gjorde jeg endringer som påvirket oppgavens mulige tilblivelser. For å belyse disse betegner jeg 'det jeg hadde tenkt å gjøre' for første problemfelt, og det som 'faktisk har blitt mitt problemfelt' for andre problemfelt.

I det første problemfeltet så jeg for meg, at jeg skulle gjøre intervju og observasjoner ute i barnehagen, for å se nærmere på tilvenningsperioden i barnehagen. Jeg hadde satt en tidsplan for når dette skulle gjøres og jeg hadde så vidt begynt å tenke på gjennomføringen da sønnen min kom til verden. Og sammen med gutten som nå var født, ble helsestasjonen en ny møtearena som trakk min oppmerksomhet bortfor det å være mamma, men inn i forskningsmodus, selv om jeg ikke var bevisst det i de første møtene. Det var først via en veiledning jeg ble oppmerksom på at dette kunne vinkles til mitt allerede tenkte problemfelt.

Som nybakt mamma, og kanskje særlig som førstegangsfødende opplevde jeg å få mengder av brosjyrer og informasjonsskriv. Uten at jeg gav det så mye oppmerksomhet der og da, samlet jeg alt sammen i det som etter hvert ble «min empiriske masterkoffert»; en koffert hvor alt empirisk materiale ble samlet.

Ettersom mitt første problemfelt også fordret en svært begrenset tidsperiode, med tanke på å skulle forske i tilvenningsperioden, ble det tydelig at tidsaspektet ikke var like overkommelig. Når hodemålinger som fenomen samtidig meldte seg på, gav det meg impulser til andre spørsmål og nye innfallsvinkler, og det ble dermed mer interessant å ta tak i de allerede innsamlede dagboknotatene og brosjyrene og se på hva dette materialet kunne bidra med. Innsamlingen av disse var allerede i gang, men det var likevel nødvendig å sette en tidsbegrensning. Valget falt på 6 måneder, ettersom det hovedsakelig er de første 6 månedene man er relativt ofte på rutinemessige kontroller på helsestasjonen. Materialet er dermed samlet inn fra januar 2017 til og med juli 2017. Denne perioden var også en del av fødselspermisjonen min.

Da jeg bestemte meg for å samle materialer i masterkofferten, hadde jeg allerede notert meg noen tanker fra de møtene jeg hadde vært på, og bestemte meg for å fortsette med dette, uten at jeg hadde en klar formening om hva jeg skulle skrive og hva det skulle bidra med. I tillegg gjorde jeg en «dagboknotater» underveis i masterprosjektet, med utgangspunkt i samtaler med veileder, tilfeldige hendelser «utenfor masterprosjektet» og i lesning av tekst. Disse besto av erfaringer, tanker, refleksjoner, og hendelser. På mange måter kan de ses som kroppslige erfaringer² (Andersen, 2015b, s. 84). Notatene mine besto gjerne av noen få

---

² Andersen (2015) knytter kroppslige erfaringer til opplevelser rundt rase. Hun ser det også i tilknytning til taus forlegenhet som kan ses som en måte å ubevisst la minner ta del i dataarkivet, eller sette utydelige spor. I denne avhandlingen tenker jeg at kroppslige erfaringer kan ses i lys av Merleau-Ponty, og at gjennom møtet

setninger, men de ble skrevet fordi de gjorde noe med meg. De skapte en slags kroppslig bevissthet, helt av seg selv. Jeg skrev de ned i etterkant av møtene, og kan se de som en form for minnearbeid, som kan bidra til «å få øye på dominerende strømninger...også om å skape noe annet ved å analysere minner» (Andersen, 2015b, s. 84). Andersen knytter nok dette opp til eldre minner som plutselig og uventet kan dukke opp. Selv om minnene mine til tross for at de er kortere, tidsmessig sett, ser jeg noen likheter til mine dagboknotater. De første dagboknotatene var ikke planlagte. Jeg skrev de ned i etterkant da de plutselig dukket opp, og måtte derfor gå tilbake til hendelsene, derav det jeg kan trekke linjer til minner. Minner påvirker hvordan jeg som forsker gjør valg for «studieobjekt og tilnærming og i opptreden under datainnsamling» (Neumann & Neumann, 2012, s. 90), og kan dermed si noe om hvorfor jeg velger å studere hodemålinger. I tillegg ble også tankene gjennom veiledning på masterstudiet. Dette kan ses i lys av selvbiografiske hendelser en viktig del av tankeprosessen og satte prosjektet i live på ny og på ny, fordi det bidro til nye vinklinger og flere nyanser til å forstå hodemålinger. Jeg skrev også notater etter hver veiledning. I tillegg har fokuset på hodemålinger og et skjerpet blikk på de yngste ført med seg at det har dukket opp kunstprodukter³ som har bidratt til kroppslige reaksjoner (Andersen, 2015b).

Sammen med dagboknotatene fra møtet med helsestasjonen og møtene med veileder hadde jeg en notatbok merket med «tanker til en masteroppgave» med meg i veska. Her noterte jeg tanker, opplevelser og refleksjoner som dukket opp når jeg satt på bussen, på kafè eller i forbifarten på vei til og fra. Tilfeldige møter med tidsskrift og sangtekster, har også fremstått som viktige valører og dermed blitt lagt i masterkofferten. Det er særlig to sangtekster (Laleh, 2006, Aleksandersen, 1986) som har gjort noe med meg og prosjektet. Ikke fordi teksten direkte knytter seg til hodemålinger eller barnehagen, men fordi jeg kan trekke linjer mot et politisk budskap til de yngste barna. Disse sangene har møtt meg flere ganger i løpet av prosjektperioden, og hver gang har de gitt meg samme kraft og styrke. En ekstra motivasjon til å fortsette og til å ha tro på prosjektet mitt. På grunn av sangenes styrke og deres evne til å gi meg drivkraft ble det viktig å la de få bli en del av materialet i masterkofferten. Jeg vil vise utsnitt fra disse tekstene senere.

Når fenomenet hodemålinger nå var adressert til et problemfelt måtte jeg også ha noen filosofiske tilnærminger. Jeg fikk tips om å lese Merleau-Ponty. Hans kroppsfenomenologi

---

med helsestasjonen vekkes kroppslige minner i form av erfaringer, både kroppslige og sanselige. Det er når disse erfaringene i form av minner dukker opp jeg får behov for å notere ned tanker og opplevelser.

³ Artefakt er gjerne et mer brukt ord enn kunstprodukt. Samtidig gir ordet kunstprodukt mer beskrivelse av hva ordet innebærer, og er dermed nært knyttet til de begrepene jeg bruker i denne oppgaven. Jeg tenker Kunst – nyskaping. Produkt – en vare. Noe formbart. Noe lagd. Noe nytt, annerledes.

var kjent for meg gjennom Gunvor Løkken, men jeg hadde lite kjennskap til han som filosof utover dette. Jeg måtte derfor gjøre noen søk, for å finne noen av hans egne verker (i oversatt versjon). I søken på å finne ut om dette var noe å utforske videre valgte jeg en liten tekst; *Cézannes tvil* (Merleau-Ponty, 2008). Dette skulle vise seg å skape mer undring rundt fenomenet hodemålinger og lyst til å utforske mer av hans fenomenologiske og ontologiske premisser. Med sin tilnærming til kunst dukket det opp masse spørsmål rundt hodemålinger. Etter å ha lest teksten en gang, bestemte jeg meg for å lese den en gang til, hvor jeg markerte de linjene jeg hadde stoppet opp ved første gang. Samtidig gjorde jeg notater i marginen. Dette ble ett viktig bidrag til det empiriske materialet, en innfallsvinkel til det vitenskapsteoretiske landskapet og en direkte link til drøftinger rundt hodemålinger. Jeg vil vise utdrag fra lesningen av «Cézannes tvil» i drøftingskapittelet.

Sammen danner alle disse kunstproduktene ett av grunnstrøkene jeg nå har forsøkt å gi en tydeligere oversikt. En masterkoffert med studieerfaringer, profesjonelle erfaringer som pedagog i møtet med hodemålinger og hverdagsopplevelser som mor i møtet med hodemålinger.

«It is the researcher who decides
what research is or might be”

(Rhedding-Jones, 2005, s. 18)

Og selv om jeg kan lese Rhedding-Jones slik at jeg på forhånd kan bestemme meg for hva forskningen min skal være eller innebære, tenker jeg at det er like viktig grunnlag selv om min metodologi har blitt til underveis. Sammensatt og innviklet. Jeg kunne ikke vært noen av delene foruten, fordi portrettet ville vært noe helt annet med andre innfallsvinkler, ikke like fullstendig sett i ettertid. Samtidig kan jeg aldri vite hva som hadde blitt til om jeg hadde rettet blikket fra en annen vinkel. Jeg viser til et utsnitt fra masterkofferten min hvor det blir synlig for meg at man ikke alltid kan vite hva som kommer og hva som vil bidra med interessante innspill:

Det uventede kobler seg på - tilfeldig?

Jeg stresser meg inn på toget, etter en lang arbeidsdag. Finner meg et ledig sete. Denne gangen får jeg et trippelsete for meg selv. Tankene er flyktige, og jeg er mest klar for å lene hodet tilbake, lukke øynene og bare «koble ut» de 13 minuttene togturen tar.

Tankene er flyktige da jeg ser at det står et tidsskrift i lomma på setet foran meg, uten at jeg ser hvilket tidsskrift det er. Samtidig kommer det masse spørsmål. Jeg får lyst til å se i det, men; Skal jeg ta opp heftet og se i det? Eller skal jeg bare la det ligge? Jeg pleier jo ALDRI å se i andres ting, og jeg kan vel ikke bare ta dette magasinet, til tross for at det ligger der, avglemt eller bevisst gått fra? Tenk om noen ser meg? Det er nesten som at det står noen på skuldrene mine, hvorav den ene roper «gjør det!» mens den andre sier: «nei, ærlig talt. Skjerp deg. Dette kan du ikke gjøre? Hva godt kan det føre med seg?».

Jeg får en merkelig ide om at hvis jeg lar det ligge går jeg kanskje glipp av noe viktig. Kanskje jeg til og med får noe til masteroppgaven ut fra dette? Jeg bestemmer meg for å ta det opp. Det viser seg at det er et legetidsskrift. Ikke så aktuelt tenker jeg, men fortsatt streifer den tidligere tanken om «tenk om det er noe her til masteroppgaven min?». Jeg blar i det og finner ikke mindre enn to artikler omhandlende hodeomkrets og målinger. Er det tilfeldig? Litt av ett sammentreff i tilfelle! En ny mastergnist tennes.

(Dagboknotater, November, 2017)

Dette møtet med et legetidsskrift skulle altså vise seg å tenne en ny mastergnist. En gnist som tentes, uventet, tilfeldig, spontan, ubevisst og plutselig. Synonymer til gnist er inspirere. En inspirasjon. Masterinspirasjon. Det er nesten rart at et slikt møte med et tidsskrift kan gi så mye motivasjon og inspirasjon. Som en masterboost. Bare ved å lese noen setninger får jeg energi til tross for at jeg egentlig var sliten etter en lang dag med jobb og bare var klar for å komme meg hjem. To artikler med et tema som er interessant for mitt eget problemfelt. Selvfølgelig med et helt annet fokus enn hva jeg hadde, men likevel vel verdt å ta med seg inn i «Master-kofferten» (som ble min material-samling). I tillegg til egne notater og brosjyrer har også møtet med sanger vært et bidrag til å stå i troen på prosjektet.

En helhetlig metodologi

Egne erfaringer og tanker gjennom møtet med helsestasjonen har altså vært bidrag til hvordan jeg leser Merleau-Ponty. Erfaringer fra møtet med helsestasjonen som mor, sammen med erfaringer fra arbeidet som småbarnspedagog og studieerfaringer bidrar til å konstruere tanker og refleksjoner rundt problemfeltet. Dette kan ses som en fenomenologisk studie i lys av Merleau-Pontys sanselige ontologi. Metodisk posisjoneres studien innenfor et selvbiografisk situert design (Neumann & Neumann, 2012). I møtet med helsestasjonen var jeg bevisst at jeg hadde med meg både erfaringer og ikke minst påvirkninger fra både studiene og min rolle som pedagog. Selv om jeg ikke var klar over at jeg var i forskerposisjon der og da (når jeg var i direkte møte med helsestasjonen og når jeg skrev ned notater fra møtet), var jeg likevel bevisst på at jeg hadde med meg «oppfatninger, meninger, kunnskap, erfaringer og fordommer» (Neumann & Neumann, 2012, s. 26) inn i disse møtene. Ikke minst var jeg klar over dette da jeg i ettertid inntok forskerrollen rundt disse temaene. Å være bevisst disse egenskapene (jeg mener de kan og bør anses som egenskaper, da de i stor grad påvirker hvordan jeg i det hele tatt kan greie å skrive denne masteroppgaven) er vesentlige i tankegangen hos fenomenologene (ibid.) og her blir det naturlig å se kroppsfenomenologen Merleau-Ponty i sammenheng med det samlede materialet. Jeg beskriver materialet som samlet, selv om det egentlig ikke dekker det helt. Materialet kunne like gjerne vært beskrevet som innhentet, funnet eller konstruert, men ingen av disse er dekkende for hvordan materialet er blitt til. Likevel har jeg i ettertid tatt et valg om hva og hvordan jeg skal bruke det empiriske materialet. Ettersom de på mange måter bare har dukket opp og sammen blitt en del av et helhetlig empirisk materiale, velger jeg å kalle det for «det samlede materialet». Flere empiriske material-biter samles sammen og legger grunnlaget for et helhetlig empirisk bidrag til oppgavens problemfelt.

Gjennom å bruke fenomenet hodemålinger som innfallsvinkel, henter jeg også inspirasjon fra et annet felt enn det pedagogiske feltet. Selv om jeg ikke bruker det helsevitenskapelige og medisinske feltet inn til å forstå hodemålinger, er det likevel med påvirkning av mer enn bare det typiske pedagogiske forskningsfeltet som berører denne avhandlingen. Å hente inspirasjon fra helsestasjonen har bidratt til «kreative og skapende inspirasjoner» (Otterstad, 2015, s. 20) men like fullt gitt meg mulighet til å åpne for «mer enn det øyet ser» (ibid). Sett i lys av Merleau-Ponty kunne man kanskje si at hodemålinger har gitt mine tidligere erfaringer ett nytt blikk, eller at synet via hodemålinger har gitt meg en avspeiling eller en konsentrasjon til å fordype meg i ett tema.

Oppgaven er nært knyttet til personlige erfaringer og har mange likhetstrekk med etnografi og autoetnografi. Autoetnografi kan forstås som personlige historier og erfaringer fortalt gjennom en kulturell linse, eller «å skrive kultur» for å synliggjøre personlige erfaringer som et viktig bidrag til det å erfare (Baarts, 2015, s 172).

Et metodisk lerret

Samtidig med at jeg samlet på materialer måtte jeg også bestemme meg for hvilken metodisk retning jeg skulle pensle meg inn på. For meg var det helt nytt å skulle gå utenfor typiske strukturer for hvordan en masteravhandling gjøres, både i form av skriftliggjøring og valg av metode og empiri. Da tenker jeg først og fremst på valget om å gå bortenfor dominerende forskningstradisjoner. Tradisjonelt sett har forskning innenfor barnehagefeltet funnet sted innenfor definerte og stramme områder, med mål om å beskrive barnehagens indre liv (Otterstad, 2015, s. 28). Jeg hadde via en forelesning med Camilla Andersen vært borti autoetnografi, og dermed også fått interesse for den måten å arbeide på. Samtidig fremsto det for meg som lite sannsynlig at det kunne bli en del av min metodologiske tilnærming. Den dominerende forskningspraksisen sto meg som sagt nær, men mitt empiriske materiale slik det ble samlet og til slutt lå samlet i «masterkofferten», krevde at jeg flyttet blikket for at jeg i det hele tatt kunne bruke materialet. Det var ingen vei tilbake.

Dermed måtte jeg begi meg ut på en reise ut i metodenes verden, for å lese meg opp slik at jeg kunne forstå hvor mitt empiriske materiale kunne finne holdepunkter. Dette var i seg selv et stort steg, fordi det krevde at jeg måtte by på meg selv på en helt annen måte enn hva jeg hadde sett for meg. Jeg ble nødt til å gå utenfor struktur og komfort og tenke annerledes, både når det gjelder hva forskning er og hvordan forskning kan konstrueres. Ved å se bortenfor de typiske kvalitative forskningsmetodene som blant annet intervju og observasjon, har jeg brukt mye energi på å holde meg fast i troen på at dette er det riktige valget. Gjennom bruk av mer personlige og mer ustrukturerte metodevalg har jeg tatt et stort steg ut av komfortsonen og inn på en «sirkulær og famlende» vei (Lindstrand, 2018, s. 62).

Autoetnografiske penselstrøk

Autoetnografi⁴ (Adams, Jones & Ellis, 2015, Andersen, 2015b) kan ses som en forskningsmetode hvor forskerens personlige erfaringer for å forstå og forklare kulturelle

---

⁴ Autoetnografi: Auto: Situated self, Ethno: Culture, Graphy: Writing about selves and culture (Adams, Jones & Ellis 2015:46/70)

fenomen står sentralt. Forskeren tar utgangspunkt i seg selv, sine erfaringer og møter med miljøet det forskes på. Når mitt møte med Autoetnografi erkjenner og vurderer forskerens relasjon med andre og bruker selvrefleksjon for å forstå møtet mellom selvet og fellesskap, det private og generelle, samt det personlige og politiske. Den prøver å finne en balanse mellom intellektuell og metodologisk strikte føringer og følelser og kreativitet, samtidig som den krever mye for å oppnå sosial rettferdighet. Autoetnografiske forskningsstrategier forsøker å kritisere normer og praksiser, samt kommunisere med en bestemt gruppe tilhørere. Jeg gjør ikke dette prosjektet for allmenheten, men for en mindre gruppe; de som er interesserte i de yngste barna i barnehagefeltet. Slik kan jeg bruke min livserfaring, møtet med hodemålinger, «til å generalisere en eller flere gruppers erfaringer» (Baarts, 2015, s. 172). Som barnehagelærer og mamma inn i forskningsprosessen tenker jeg at dette er et viktig forskningselement å belyse. I forlengelsen fra hodemålinger til barnehagen, vil jeg som mamma ha erfaringer i møtet med helsestasjonen slik som alle som har barn mest sannsynlig har erfaringer med. Dermed kan jeg skrive min erfaring inn som en generalisering – det er noe «alle» mødre kan kjenne seg igjen i (om ikke fenomenet hodemålinger, men møtet med helsestasjonen). Som barnehagelærer kan det bidra med viktige erkjennelser også for de som ikke har barn, nettopp fordi jeg gir mulighet til innblikk i en dimensjon som kan være betydningsfull å ha kjennskap til for overgangen mellom hjem-barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2017a).

Autoetnografisk skriving

Etnografi og autoetnografi er nært beslektet og kan ses i sammenheng med fenomenologiske perspektiver som tar utgangspunkt i å få innsikt i noe nytt (Postholm, 2010).

Autoetnografisk skriving handler å bruke seg selv i valideringsprosessen, ved å sette seg selv til side, for å tenke med, men samtidig gjøre seg selv synlig og viktig – for seg selv og andre i valideringsprosessen (Reinertsen, 2015). Gjennom teksten er det rom til å belyse mer intime detaljer og refleksjoner om selvet i forskningsprosessen samt å knytte erfaringer fra sitt hverdagslige liv (Andersen, 2015b, s. 64). Slik er autoetnografi en måte å arbeide med egen praksis på. Dette kan knyttes til bevegelsespraksiser som tar utgangspunkt i den kulturen man står i, eller er en del av. Kulturen åpner også opp, eller begrenser, hvilke refleksjoner som oppstår, hvilke spørsmål man stiller seg og hvilke mønstre man ser (Aasebø & Melhuus, 2005).

Typisk for autoetnografiske funn er at de presenteres i en svært personlig tekst, fortalt gjennom en kulturell linse (Adams, Jones & Ellis, 2015). Gjennom kulturen som studeres og

forskerens egen autobiografi vil språket som brukes representere både muligheter og begrensninger, fordi det som skrives frem kan ses som en konstruksjon av et sosialt fenomen i motsetning til et reelt bilde av virkeligheten (Postholm, 2010, s. 129). Jeg har forsøkt å være bevisst på dette når teksten skal skrives frem. Målet har ikke vært å skrive frem en enhetlig sannhet eller finne nye sannheter, men å tenke dette som en konstruksjon. Lek med materialer. Lek med valører og pensler.

Et portrett kan aldri bli helt likt det ansiktet som står foran deg, fordi fargene og penselstrøkene, gjennom lys og det øyet ser vil bidra til andre nyanser og dermed noen nye tolkninger. Slik kan jeg også se mitt prosjekt. Det står i forhold til noe annet – tidligere forskning, erfaringer, historier. Dette kan ses som et kulturportrett (Postholm, 2010, s. 48), hvor man ut fra egen interesse og forståelse velger ut hvilke prosenter av materialet som skal synliggjøres. «Valgte forståelser skaper ofte stillhet rundt det/de andre, men det betyr ikke at de ikke er der (Reinertsen, 2015, s. 271). Jeg velger hvilke valører og hvilke penselstrøk som skal stå fremst, hvem som får ligge som grunnstrøk, og hvilke som blir malt over og dermed ikke synlige. De ligger der likevel og påvirker meg, i like stor grad som teksten. Hvordan de påvirker er ikke like viktig nettopp fordi det er andre valører som fremskrives på grunnlag av disse og gir større styrke til helhetsforståelsen.

«Hva vi som forskere fokuserer på, velger vi ut fra våre egne erfaringer, vårt verdisyn og vår forståelse av kunnskap, men også ut fra sosiale og politiske strømninger i tida, for eksempel rådende kvalitetsdiskurser» (Winger, Gulpinar og Hernes, 2016, s. 19).

Når jeg så skulle bevege meg ut i det metodiske landskapet startet jeg med å orientere meg i ulike kilder som beskriver autoetnografi. Arbeidet til Adams, Jones og Ellis (2015) fremsto som interessant. I boken *Autoethnography – understanding qualitative research* beskriver Adams, Jones og Ellis (2015) autoetnografi som fortellinger som tillater oss å skape mening til livet gjennom refleksjon gjennom en linse av kultur. Jeg arbeidet også med Camilla Andersens doktorgradsavhandling (2015b) som også beveger seg inn på det autoetnografiske landskapet. Uten at det er innenfor samme vitenskapsteoretiske og tematiske grunnlag hjelper hun meg til å sette min egen metodologi på plass. I Andersens doktorgradsavhandling kom jeg igjen på sporet av Adams, Jones og Ellis, som på mange måter gjorde meg mer trygg på at dette var en sikker kilde å bruke i forståelsen av autoetnografi og hva det kunne bidra med i min oppgave.

Selv om det ikke er samme filosofi sammenligner Biesta (2014, s. 131) gjennom Arendt, handling, i form av å gjøre noe nytt, noe som ikke er gjort før, med fødselens faktum, fordi det ved hver fødsel kommer noe enestående nytt til verden. Dette kan i tilknytning til

denne avhandlingen ses i dobbel betydning – selve problemfeltet hadde aldri blitt til hadde det ikke vært for at sønnen min ble født og jeg dermed ble introdusert for helsestasjonen og hodemålinger. Samtidig har jeg ikke funnet forskning innenfor barnehagefeltet og småbarnsvitenskap som knytter fenomenet hodemålinger til denne type tenkning. Altså kan hele prosjektet tenkes som en fødsel, jeg visste ikke hvordan denne avhandlingen ville bli i forkant. Ei heller hvilken retning den ville ta. Vurderingene jeg har tatt underveis har tatt utgangspunkt i oppgavens formål (Biesta, 2014) – å utforske hodemålinger i lys av Merleau-Pontys sanselige ontologi. Dermed har det vært vesentlig å trekke min egen lesning av Merleau-Pontys tekster samt andres forståelse av hans fenomenologi, med fenomenet hodemålinger, lest i en småbarnsvitenskapelig kontekst.

Utsnitt av autoetnografiske bidrag

Følgende ord ble skrevet i dagboken min underveis i prosjektet. Flere bidrag vil bli presentert senere i teksten, men jeg vil begynne med dette, også for å synliggjøre forskningsetiske dilemmaer som dukket opp underveis. Ordene fra dagboken ble først formet som en logg, men viste seg å skulle bli sentrale element i det empiriske materialet.

Å tenke

«Plutselig åpner veien seg opp og jeg ser sol og åpen slette, før stien igjen lukker seg og jeg famler rundt i kratt og skumring. Jeg ser hele tiden solglimtet foran meg og motivasjonen til å fortsette på veien ligger der alltid, selv om det innimellom føles håpløst.

En kaffekopp, litt søvn. Tilbake til hverdagen.

Inn på jobb, hjem igjen. Dagene går. En pause, ett avbrekk. Som å lukke øynene for å få litt hvile på veien. Men tankene surrer og går, hele dagen og hele uka. Turen får ikke flere erfaringer akkurat nå. Jeg vil ikke, jeg kan ikke.

Plutselig våkner jeg og er klar for å ta fatt på en ny etappe. Jeg ser fortsatt lyset foran meg. Jeg gleder meg til denne turen er ferdig. Jeg gleder meg til å ikke famle i mørket. Samtidig er det deilig å være i denne verden å kjenne på usikkerhet og tvil, men likevel være trygg på at den stien jeg går på faktisk er spennende. Og viktig.

Dette gjelder vel så mye metode-valg som det å stå sammen med Merleau-Ponty. Jeg dras stadig mellom ulike filosofer fordi jeg stadig introduseres for dem gjennom lesning av

andres tekster. Jeg kan ikke la være å lese, for mellom linjene er det viktige bidrag til min egen tekst. Samtidig kommer usikkerheten, rundt hvem sine bidrag er innafor i denne sammenhengen?

Dagboknotater, mai 2018

Det har gått i bølger. Opp og ned. Hit og dit. Lange pauser hvor jeg «bare» har tenkt, og fundert på hvordan jeg skulle formulere meg og knytte notatene mine sammen med teorinotatene. I andre perioder har jeg lest og lest, notert og skrevet ned egne refleksjoner til. Så lange tenkepauser igjen. Flere uker. Måneder. Litt veiledning av tekst. Perioder med mye skrift og igjen lange tenkepauser. Lite produktivt følte jeg selv, men nødvendig for prosessen når jeg ser tilbake. Tankene har hatt behov for å modnes, drøftes og skrives på nytt og på nytt. Til syvende og sist har hele prosjektet med å skriftliggjøre denne masteroppgaven vært en enorm reise med masse påfyll – det er enormt å begi seg ut på et slikt prosjekt fordi det har spilt mye på følelsene så vel som engasjementet. En kroppslig erfaring i overført betydning, sett i lys av Merleau-Ponty. Jeg har virkelig kjent det på kroppen. Sansene har vært pålogget hele veien og med det har også følelsene meldt seg på. I periodene hvor det har vært utfordrende å få ordene ned i dokumentet, har jeg hentet opp en sang av Laleh (2006). Kanskje mest fordi teksten hjulpet meg til å holde troen på at å forske på de yngste barna er viktig:

«Vem har lurat alla barnen
Det här är inte allt som finns
Här inte allt som finns
Det finns mer
Det finns mer
Och det är vi som bestämmer
Det är vi som bestämmer»
(Laleh, 2006)

Laleh har gitt meg krefter til å fortsette, stå i problemet og ta små steg videre. Det har gitt meg tro på at det jeg skriver frem er et viktig bidrag for de yngste barna og barnehagefeltet. I tillegg er det lett å trekke linjer til metodologien, når jeg velger å gå bortenfor de kjente metodene og de typiske empiriske innfallsvinklene. Hun gir meg styrke til å ta sats og tro på at å velge metoder som ikke er typiske faktisk kan bidra med noe *mer*, og ikke bare være noe tilfeldig som ikke kan ses som viktig kunnskapsbidrag, til tross for at jeg ikke kan fastslå en bestemt metode med ett bestemt empirisk materiale for å få frem et entydig svar. Det er jeg

som bestemmer, jeg må bare skrive prosjektet frem slik at flere enn meg forstår hva jeg er inne på.

Så når det er sagt er det på tide å gi et innblikk i hvordan jeg har jobbet meg frem i metodologien. Jeg fortsetter med å vise frem hvilke metodologiske deler som har ført meg inn på denne avhandlingens portrettering.

Å tvile

For å gå inn i forskning trengs undring rundt et tema, noe som gir lyst til å drive prosjektet frem (Kleven & Hjordemaal, 2018). Det gav engasjementet mitt en ny drive og jeg følte at dette kunne bli noe. For min del har det vært viktig at driven i prosjektet skulle vedvare. Det har vært avgjørende at prosjektet har vært basert på en slags indre lyst. Den indre lysten til å både drive prosjektet og problemet fremover har alltid vært der, selv om motivasjonen har gått i bølger. «Et bestemt objekt oppstår plutselig og er så blendende for vår oppmerksomhet at vi blir hypnotisert av det» (Steinsholt & Ness, 2016, s. 92). Slik har prosessen med denne avhandlingen på mange måter vært. Kanskje først og fremst valget om å bruke hodemålinger som utgangspunkt for selve avhandlingen. Den intensiteten og sterke motivasjonen som har bidratt til undringen rundt hodemålinger, har ført meg inn i ei boble av sterke følelser. Både gode og skremmende. Følelser som til tider har løpt løpsk hvor tvil, usikkerhet og tro på eget prosjekt har stått side om side. Oppmuntrende fordi det har gitt meg motivasjon og sterke drivkrefter til tanken om at «ja, kjør på – dette er et spennende prosjekt, dette er nytt og en ny innfallsvinkel til å tenke rundt de yngste barna i barnehagen». Samtidig har det vært skremmende å stå i det, når engasjementet i møte med andre, har bidratt til usikkerhet og tvil⁵. Tvil i denne sammenhengen er for meg et negativt ladet ord, fordi det innebærer tanken om at prosjektet kanskje ikke er verdt arbeidet, at jeg aldri kan komme i mål. Samtidig kan tvil ses som en positiv prosess, når «å vende blikket mot livets problemer handler om å bruke filosofi som tvil» (Otterstad, 2015, s. 40). Gjennom Merleau-Ponty kan jeg også forstå tvil som en avgjørende kraft til at denne masteroppgaven i det hele tatt kan finne sted. Det er i samspillet med det problemet vi står ovenfor og tvilen at vi kan reflektere og dermed komme videre (Bengtsson & Løkken, 2004). Det har gitt tanker hvor jeg til tider har mistet motet og tenkt at

---

⁵ Tvil kan leses som et tosidig begrep, hvor man står ovenfor to alternativ og må velge det ene eller det andre (Johannesen & sandvik, 2008, s. 58). I denne sammenhengen er det alternativene «stå på» eller «gi opp» som fremstår som alternativene det sås tvil om, i forlengelsen av det å ha tro på eget prosjekt. Jeg velger å fortsette. Nina Johannesen skriver også frem tvil som drivkraft og argumenterer med at det er en positiv kraft for å drive pedagogisk arbeid videre (Johannesen, 2016, s.13).

dette prosjektet «er ikke og kan ikke bli noe», «folk tror jeg er gal», og «dette kan ikke bidra til noe nytt inn til feltet».

Forskningsetiske dilemmaer som har oppstått

På mange måter har penselstrøkene i denne oppgaven bestått av tanker⁶. Tanker på tvers av og på tross av oppdagelser, opplevelser, møter og lesning av tekst. Møter med helsestasjonen, Merleau-Ponty, det barnehagepedagogiske og småbarnsvitenskapelige feltet, og en rekke opplevelser, som sammen har dannet nye oppdagelser. Å forske innebærer å ta del i et komplekst landskap, som igjen kan ses i forbindelse med det å tenke, via «bevegelige, skapende og uforutsigbare» (Sandvik, 2015, s. 58) hendelser. Jeg velger å se oppdagelsene som penselstrøk. Sammen legger de lag på lag med erfaringer, og danner et portrett med nyanser av det jeg har sett. Noen av hendelsene har blitt forkastet på veien, blitt malt over til fordel for andre og nye tanker, mens andre tanker har blitt malt frem, blitt gjort tydeligere. Jeg velger å se de tankene som penselstrøk, fordi det gir gjenklang i samspill med lesningen av Merleau-Ponty. Penselstrøkene har blitt lagt til underveis og sammen har de dannet et helhetlig bilde, som på forhånd ikke var bestemt ut fra en tydelig metodologisk forestilling eller bestemmelsessted.

Penselstrøk via oversatt litteratur – noen utfordringer

Tekstene til Merleau-Ponty er i utgangspunktet skrevet på fransk, men oversatt til dansk (Merleau-Ponty, 1994), norsk (Merleau-Ponty, 1994) og engelsk (Merleau-Ponty, 2000). Dette gir noen utfordringer når jeg skal lese tekstene hans. Gjennom oversettelsene vil blant annet sentrale begreper kunne miste sin styrke gjennom andres fortolkninger. Når jeg skal oversette de allerede oversatte språket til norsk og ikke minst min forståelse vil jeg kunne støte på problemer som kanskje Merleau-Ponty og andre med han ikke ville vært enig i, uten at jeg gjør et bevisst valg på å skrive frem noe som ikke stemmer eller å tolke annerledes. Samtidig vil min erfaring, hvis jeg skal tolke Merleau-Pontys ontologi, være viktig i forskningsprosessen fordi mine erfaringer gjennom hans lesning settes i sving. Samspillet bidrar til at empiri, oppgavens problemfelt, vitenskapsteori og metodologi sammen skaper noen nye impulser. Utfordringene oppstår også når jeg må gå til engelske originaltekster. Selv om jeg forstår og snakker engelsk godt, er det ikke sikkert at begreper får den samme tyngden

---

⁶ Å tenke kan også ses som bevegelig, skapende og uforutsigbare hendelser (Sandvik, 2015). Å tenke med Merleau-Ponty gir jeg en redegjørelse for tidligere i teksten.

eller ilegges den samme vekten når jeg skal oversette det til norsk og i tillegg forstå det ut i fra oppgavens kontekst.

Empiriske penselstrøk

Når jeg skal skrive frem materialet som har bidratt i denne tekstens problemfelt, er det vesentlig å både begrunne og å forklare begrepene materiale, data og empiri. Materiale knyttes gjerne opp til begrepet datamateriale, som igjen ses som en måte å korrigere påstander og ideer rundt virkeligheten. «Data forbindes gjerne med kontroll og ønske om å teste ut om det finnes en overensstemmelse mellom data og teori. Empirisk materiale derimot kan stimulere til utprøving av etablert teori og inspirasjon til nye tankemønstre» (Alvesson & Kärreman, 2012, s. 12 [min oversettelse]). Ofte med formål om å finne konkrete svar som ja og nei (Alvesson & Kärreman, 2012). Data eller datamateriale kan dermed anses som noe konkret og tydelig, som igjen gir svar som er lesbare og ikke gir rom for tolkninger. Empirisk forskning derimot handler om innsamling av materiale eller konstruksjoner av empirisk materiale for å kunne fortelle historier om det som skjer i det sosiale livet, bortenfor forskningspraksis og fagtekster. Prosessen påvirker materialet og bruken av det (ibid.). Innenfor vitenskapsfilosofisk, fenomenologisk og metodologisk tilnærming, kan man anse empirisk materiale som et uttrykk for en objektiv sannhet. Når jeg velger å la empiri og teori møtes i et felles forståelsesrom, kan det også gi en større utfordring å finne konkrete svar. Og akkurat derfor blir det naturlig å kalle mitt eget materiale for empiri heller enn datamateriale. Mitt empiriske materiale består av en sammensmelting av lesning av tekst og dagboknotater fra møtet med helsestasjonen, og kan derfor ikke måles ut fra tall og måleenheter. Det er dermed ikke ønskelig å finne svar som kan måles ut i fra «noe» men heller å finne svar som begrunner problemfelt og bidrar til nye sett å tenke hodemålinger.

Muligheter fremfor begrensninger

Når jeg velger å knytte mine egne erfaringer i møtet med helsestasjonen til Merleau-Ponty's kroppsfenomenologi legger det også noen føringer for hvilke perspektiver som bidrar teoretisk inn i metodologien. Utfordringen med dette kan være at det jeg skriver frem blir «for komplekse, for ukontrollerbare, for ustabile og for svevende for forskningen» (Sandvik, 2015, s. 59) ettersom det i de tradisjonelle forskningsmetoder er de faste, stabile og kjente metodene som er anerkjent. Dominerende måleinstrument i barnehageforskningen er ofte basert på tradisjonelle metoder, hvor empirisk materiale samles inn via deltagende observasjon,

intervju, samtaler, videofilming eller barnefortellinger (Otterstad, 2015). Det har også vært en utfordring, selv om jeg heller vil kalle det for en oppfordring med tanke på at jeg har blitt inspirert til å gjøre denne metodologiske innfallsvinklingen gjennom Merleau-Ponty og hodemålinger. Å tørre å gå utenfor komfortsonen har bidratt til at jeg har måtte gå noen runder med meg selv. Både for å ha tro på at dette prosjektet virkelig kan bidra med viktige budskap, men også at de metodologiske valgene holder. Slik har det tradisjonelle synet på forskning med forventninger om at det skal kunne fremskaffes svar på hvordan virkeligheten er, satt meg i et mellomrom mellom tvil og usikkerhet på den ene siden, og motivasjon og energi på den andre siden. Dermed er det det som kan analyseres og nedtegnes som blir gjeldende som sanne forskningsresultat (ibid.). Selv om det kan ses som en utfordring kan det også ligge noe positivt i det å åpne opp for nye former for kunnskap, gjennom kunnskapsskapning (Manning, 2015) eller mulighetsrom (Sandvik, 2015, s. 60).

“If I can get a sufficiently clear idea of an object
or tool that I have never seen from a description
of its function, at least in general terms, by
contrast, no analysis – however good – can give me
even the vaguest idea of a painting
I have never seen in any form”

(Merleau-Ponty, 2004, s. 72).

Og det er slik hodemålinger gjennom lesningen av Merleau-Ponty fremstår. Sammen bidrar de til vinklinger jeg ikke har sett før. De tilbyr noe nytt, noe annerledes. Og med fenomenet hodemålinger foran meg kan jeg tenke at jeg maler frem et nytt portrett. Mine valører og mine penselstrøk bidrar til å male et nytt portrett, som gjør at vi kan se noe annerledes. Hva som finnes fra før blir på den måten i lys av Merleau-Ponty uvesentlige, selv om det i et forskningsperspektiv aldri vil være helt gyldig.

Interessant forskning innebærer en ny vinkel, som bryter med etablerte kunnskap og ideer (Alvesson & Kärreman, 2012). Jeg kan ikke løse et mysterie, ved å finne en eneste sann løsning, men gjennom å beskrive og skrive frem det jeg har sett og lest gjennom sammensmeltingen av teori og empiri, kan jeg skape ny forståelse, som igjen kan bidra til ny kunnskap. Selv om det bare er et bittelite bidrag i den store helhetlige kunnskapen om de yngste barna. «Det handler alltid om å tilby nye ideer, begrep, tolkninger og argumenter som

kan kaste et visst lys over mysteriet og som synes å ha en bredere teoretisk verdi for vår tenkning rundt et spesifikt tema» (Alvesson & Kärreman, 2012, s. 139 [min oversettelse]). Gjennom å skape sirkularitet (Gulpinar & Hernes, 2016) mellom mening og synliggjøring av erfaringene jeg tar med meg inn i forskningen, kan jeg åpne opp for at det jeg skriver frem på tross av ikke typiske metoder, likevel kan åpne opp for nye ideer og måter å tenke om de yngste barna.

Troverdighet og gyldighet

Allment sett er synet på forskning en måte å korrigere påstander og ideer om virkeligheten, med utgangspunkt i at datamaterialet er det som har denne egenskapen. Alvesson & Kärreman (2012) bruker begrepet konstruksjon i stedet for verifisering, noe som klinger godt med vitenskapsteorien og metodologien i denne oppgaven. Gjennom å se teori og tolkning som en sammensmeltning blir det vanskelig å anvende data som en fasit med ja og nei svar. Også fordi jeg aldri kan komme til en fullstendig forståelse gjennom en slik sammensmeltning av teori og hverdagshendelser. Ettersom den sosiale verden aldri vil kunne være fullstendig begripelig for oss... «I denne sociala värld, vår sociala värld, gör man klokt i att lägga mindra vikt vid ferifiering och validering...» (Alvesson & Kärreman, 2012, s. 38). Gjennom såkalte kreative tilnærminger kan jeg gå bortenfor det typiske, men likevel finne elementer som gjør at jeg kan tenke noe nytt og annerledes, men samtidig finne nye sannheter på tross av at metodene og empirien ikke stiller seg innenfor de normative forskningsmetodene.

Samtidig rettes det kritikk mot bruk av empiri for å finne sannheter, fordi man med utgangspunkt i de normative forskningsmetodene ikke kan «være helt sikker på at det empiriske sannhet virkelig er sann» (Thurén, 2013, s. 23). Slik kan det tolkes at så lenge man kan forklare påstandene ut i fra logiske regler er det mulig å forestille seg dem og dermed også bruke de i positiv forstand for å knytte det til egen forskning. Dersom en påstand ikke oppfyller logikkens regler vil den heller ikke være mulig å forestille seg, og troverdigheten til det empiriske materialet vil ikke fremstå som relevant. Alvesson & Kärreman (2012) retter sin kritikk mot empirisk materiale ved å påpeke at det ikke finnes noen gode eller dårlige metoder, men heller dårlige måter å bruke det empiriske materialet. Det er dermed opp til meg som forsker å skrive frem det empiriske materialet slik at det gjør seg gyldig og lesbart i den konteksten den står ovenfor.

Men det betyr ikke at det empiriske materialet ikke kan påvirke forskningsresultatet, men gjerne på en uventet og med teoretisk verdi. Og det er gjennom teoriens framskrivning at jeg

kan utvikle ny kunnskap. Selv om teorien ikke var tenkt til å spille en viktig rolle i starten på prosjektet (Alvesson & Kärreman, 2012, s. 64).

Ved å posisjonere meg gjennom Merleau-Ponty er det den som erfarer teksten som kan «vurdere om den har noen virkning i retning av å være pålitelig» (Johannesen, 2016, s. 89). Å ta konstruksjonsmetaforen på alvor krever en forståelse av at empirien alltid vil være usikker, skjør og metaforisk. Om noen andre hadde gjort en studie med samme innfallsvinkel og problemstilling ville de ikke kunne måle sine funn med mine, fordi det ikke vil være mulig å se de opp mot hverandre. Dersom jeg tar dette på alvor betyr det at det aldri vil være mulig å finne det samme svaret fordi alt ligger opp til forforståelse og tolkninger som legges til grunn når materialet skal tolkes og forstås. Det betyr ikke at jeg kan legge alt ansvar over på den som skal lese teksten min. Jeg må også ta ansvar for at premissene som ligger til grunn kan ses som pålitelige fremstillinger og at det jeg skriver frem kan ses i forhold til eksisterende teorier (Thurèn, 2013). Jeg må dermed legge premissene slik at den som skal lese forstår tankene bak det som skrives frem, slik at alt kommer til syne og ikke må tolkes ut fra tilfeldigheter.

Datamaterialer anses ofte som mest sannferdige og troverdige. Men dersom man snur på det kan data ses som feil fordi de er avhengige av mange elementer. Når man ser på hendelse som empiri og i sammensmeltning med teori er det i hovedsak egen tenkning som bidrar med nye kunnskapsformuleringer. At det ikke kan måles i tall og grafer kan kanskje slik ses som mer sanne fordi det faktisk er slik de oppstår. Via tanken. Og det legger jeg ikke skjul på, fordi det er akkurat selve poenget med dette. Ja, man kan snakke om validering og reliabilitet og hvor sant det kan være. Samtidig kan ingen si at dette ikke er sant, nettopp fordi det er slik det fremstår for meg i øyeblikket, og det er dette som blir selve utgangspunktet for den videre drøftingen. Dette kan ses i lys av hermeneutisk tankegang hvor forforståelse er selve utgangspunktet for å kunne lese og forstå en tekst. Førforståelse i denne sammenheng handler om virkelighetsforståelse og forventninger. Når jeg leste Merleau-Pontys tekst for eksempel, hadde jeg ifølge Kleven & Hjordemaal (2018) med meg en forforståelse når jeg startet å lese hans tekster. Slik kan jeg også lese Merleau-Pontys erfaring som en måte å tenke forforståelse. Og det er jo også naturlig, for hvordan kan man forstå noe som helst dersom man ikke har med seg en forståelse av noe inn i lesningen? Ordene og tankene streifer hverandre og for å kunne sette ordene i en sammenheng er det for meg naturlig å tenke at dette er vesentlig. Uavhengig av hva man leser, fordi erfaringer fra tidligere bidrar til at jeg kan danne meg et bilde av hva som står skrevet. Slik vil også teksten kunne fremstå annerledes for en annen leser nettopp fordi den har med seg helt andre, om enn bittesmå,

erfaringer og opplevelser inn i lesningen. Med et slikt utgangspunkt for møtet med tekst, endres også mitt helhetsbilde, min forståelse endres og justeres – og tolkes i lys av den helheten jeg til enhver tid står ovenfor. Dermed er det mulig å danne ny kunnskap når denne teorien møter et fenomen, som måling av hodeomkrets. Det kjente smelter sammen med det nye, uten at det er så tydelig.

Tid i lys av troverdighet

Jeg har brukt ett år ekstra, noe som også kan ses som negativt i forhold til oppgavens troverdighet og hvorvidt den gjør seg gyldig. For denne oppgaven har det på mange måter vært positivt å bruke den tiden det har tatt, fordi livets endringer med full jobb og ny tilværelse som mamma har krevd fokus. Dette har samtidig bidratt til at måten å jobbe med masteroppgaven på har krevd tid, tenketid og skrivetid. For meg har det også tatt tid å koble seg på alle tankene og det jeg har lest. Jeg har måtte bruke tid på å la det modne. Samtidig er det viktig å være bevisst at tid også kan ses som en belastning for oppgavens troverdighet. Går det for lang tid kan tematikk og fokus ses som gammelt. Det er også en fare med tanke på at det stadig kommer ny kunnskap, nye teorier. Faren er at noen andre «plutselig» skal komme inn på samme spor og bruke innganger som kan ligne på den jeg har hatt. Det kan også bidra til at teksten kan ses som lite valid dersom noen andre hadde skrevet frem noe lignende. samtidig vil aldri noen kunne skrive frem akkurat det jeg skriver, ettersom ingen andre har hatt akkurat de samme opplevelsene som meg. Likevel tenker jeg at hvem som helst kunne tatt utgangspunkt i møtet med helsestasjonen, målinger og samtidig lest Merleau-Ponty. Men resultatet, i form av drøftinger ville aldri blitt det samme. Fordi tenkningen og begrepene ville hatt andre betydninger for en annen leser. Slik vil også masteroppgaven fremstå for ulike lesere, avhengig av hvilken forkunnskap og syn de har med seg inn i lesningen.

Flere autoetnografiske bidrag

Som nevnt innledningsvis og i oppgavens tidligere kapitler bygger denne oppgaven på erfaringer i møtet med helsestasjonen. Jeg vil i denne delen gi flere innblikk i det empiriske materialet som har bidratt til å skape problemfeltet og teksten for øvrig.

Jeg viser her til en tekst jeg skrev etter en veiledningstime like etter at sønnen min kom til verden, og knytter noen tanker til tekstene før jeg går over til drøftingskapittelet.

Tanker etter en veiledning

«Jeg har nettopp vært på veiledning for masteroppgaven. I møtet med veileder hadde jeg med meg en tekst inn som skulle være utgangspunktet for veiledningen.

Underveis i møtet endrer fokuset seg og gutten som ligger ute på gangen og sover i vogna si blir på mange måter et naturlig samtaleemne, en forlengelse, til tross for at det fortsatt er studenten og pedagogikken som står i fokus. Jeg er her for å snakke om oppgaven min, teksten jeg har med meg og veien videre.

I forlengelsen av dette kommer vi inn på sporet av helsestasjonen og møtet med denne velferdsinstitusjonen som nybakt mor. En helt ny opplevelse for meg.

Jeg må innrømme at det har vært spesielt frem til nå å møte opp på helsestasjonen. Fordi jeg er nybakt mor med kropp, hode, blick og tanker som er svevende, undrende og muligens skeptisk. Skeptisk fordi jeg også har erfaringer som tilsier at de yngste trenger noe mer eller et annet fokus, en tankegang som sier at dette ikke er nok. En tankegang rundt «sircle of security» som kommunen jeg bor i har stort fokus på, kanskje fordi min bakgrunn som pedagog med lang erfaring rundt de yngste gjør at jeg ikke åpner meg opp like mye som jeg burde. Jeg klarer ikke å gi meg hen til alle disse målingene...»

Dagboknotater, mars 2017

Før jeg fortsetter på denne historien, vil jeg gå til dagboknotater jeg gjorde meg en måned tidligere. I disse notatene lå historien om da barnet mitt var en uke gammel.

En uke: Del 1

«Jeg kommer inn med sønnen min på 1 uke i vognen. Jeg blir bedt om å komme bort i skranken og vise frem fødselskortet, før jeg skal kle av barnet og bære han bort til vekten som står i et hjørne av «venterommet».

Personalet bak skranken kommer og stiller inn vekten, leser av målene og noterer i kortet. Jeg får beskjed om å flytte han over på lengdemåleren som står ved siden av. Det samme personalet gjennomfører denne målingen, ved å stille inn måleenheten og notere tallene i det samme kortet som tidligere. Jeg får videre beskjed om «å kle på barnet og sette meg ned og vente. Barnelegen kommer snart». Jeg gjør som jeg får beskjed om og etter en stund blir vi hentet av barnelegen og fulgt inn på legens kontor.

Der får jeg beskjed om å sette gutten på mitt eget fang, med hodet hans vendt ut i rommet. Barnelegen tar frem ett målebånd og fører det forsiktig rundt guttens hode, før hun fører tallene inn på skjermen foran seg. Vi samtaler litt om

hvordan det går med barnet, i forhold til barnets øvrige utvikling... etter en stund får jeg beskjed om å ta med barnet inn til helsesøster for videre undersøkelse og samtale.

Dagboknotater, februar 2017

Det første som slår meg er: Hva er det som blir lest og hva er det som ikke kommer til syne når målebåndet plasseres rundt barnets hode? Her satt jeg med sønnen min, som var en uke gammel. Nettopp født inn i en verden full av muligheter som han så vidt har begynt å erfare. En liten kropp som blir plassert på fanget med klare føringer for hvordan han skal sitte. Konkret og tydelig. Ingen muligheter for å la kroppen ta agentskap eller la kroppen føre an. Her er det føringene for hvordan en hodemåling skal tas, som overføres til legens blikk, hender og kropp. Hun gjør målingene som om det er en forlengelse av kroppen hennes. Kanskje den er det? Men hva er det som kommer til syne og hva er det som ikke blir lagt vekt på? Sønnen min sine tall settes i en tabell, men sett i lys av Merleau-Pontys kroppsfilosofi, hvordan kommer barnets kropp og barnets erfaringer til syne i denne situasjonen? Og hvordan får han mulighet til å vise dette når føringene for målingen er så begrenset?

Min umiddelbare tanke var: Her er det ikke barnet som ses, men barnet ses ut i fra tall og tabeller, som igjen sammenlignes med tall fra resten av landet og resten av verden. Gutten på fanget blir en brikke eller noen tall i et større tallsystem, men utover det har hans eksistens i dette øyeblikket ingen relevans eller ingen mulighet for å vise seg frem, eller å bli sett. Hendene som legger båndet rundt hodet kjenner bare målebåndet, og øynene som leser tallene fokuserer kun på målebåndet og tallene som leses av. I stedet for at kroppene smelter sammen i et mulighetsrom smelter personalets hender, målebånd og blikk sammen, mens kroppen som blir målt står utenfor «på vent» for å bli «løslatt», og gis mulighet til på nye å danne seg kroppslige erfaringer ut fra sin egen utforskertrang og sin egne kropp.

En uke: Del 2

Når vi kommer inn til helsesøster skal vi sette oss i stolen ved helsesøsters skrivebord. Også nå skal gutten sitte på fanget med hodet vendt ut i rommet.

Helsesøster tar også frem målebåndet og legger det rundt barnets hode. Hun skal notere målene inn på sin dataskjerm og ser at tallene ikke stemmer helt overens med tallene som ble ført opp av barnelegen for noen minutter siden. Hun begrunner dette med at de ofte har sine egne metoder for å måle, og at det kan utgjøre en viss forskjell. Videre tar hun opp en tabell

hvor hun viser barnets målinger av hodeomkrets sett opp mot standard mål for «normalvekst».

Det viser seg at barnet mitt ligger på kurven, altså normalen.

Så er det tid for å se på kurven for vekst, lengde og tyngde. Tallene blir satt i en lignende kurve, hvor jeg får se mitt barns mål opp mot «normalkurven». Også her ligger han innenfor normalen. Helsesøster forklarer raskt hvordan tallene legges inn og bekrefter at mitt barn ligger innenfor det som er ansett som normalt, hvorpå hun også påpeker at det viktigste er at barnet følger «sin egen kurve». Jeg tenker at det er jo bra at mitt barn ligger innenfor denne kurven, men jeg stusser likevel på at det er så stort fokus på å sette tallene i en tabell for å vurdere hvorvidt de stemmer overens med «normalen» samtidig som det påpekes at det viktige er at man følger sin egen kurve...»

Dagboknotater, februar 2017

Barnet som bare er en uke gammel, har allerede mye erfaring med å bli målt, kartlagt og ses i forhold til noe. Noe annet enn seg selv, i et stort perspektiv hvor tall flettes sammen med andre tall og dermed gir et svar på hvordan hans tall står i forhold til noen andres tall og, ikke bare i forhold til de jevngamle i området vi bor, men hele verden. For dette er en pekepinn på hvordan han ligger gjennomsnittlig ut fra en tanke om hvordan hans kropp sammenfaller med andre barns kropper. Men samtidig legges det vekt på det å «følge sin egen kurve. Det kan på mange måter virke motstridende når en måling tas for å finne om man er innenfor normalen, basert på generelle tall, samtidig som individets tall også er viktige.

Jeg tar med meg disse tankene videre til drøftingsdelen, og søker å drøfte meg frem til flere nyanser av hva som kan stå på spill i situasjonen.

KAPITTEL 5. Drøfting av hodemålinger og Merleau-Pontys sanselige ontologi i lys av de yngste barna

«Kjære barn du e framtida for mæ
Alt æ trur på ska væks i lag med dæ
Du e sannhet og sang sjølve livet»
(Utsnitt fra «masterkofferten»
(Aleksandersen, 1986))

Jeg vil i dette kapittelet drøfte det som står på spill i problemstilling og problemfelt opp mot det jeg har skrevet frem i den foregående teksten; *Hvordan kan hodemålinger leses med Merleau-Pontys sanselige ontologi?*

Jeg vil forsøke å trekke koblinger til hodemålinger via tekstens hovedpoenger samtidig som jeg legger inn et nytt innblikk fra mitt empiriske materiale; sitater fra *Cézannes tvil* (Merleau-Ponty, 2008). Med utgangspunkt i dette kobler jeg på noen av notatene jeg gjorde underveis i lesningen av denne teksten og trekker linjer til fenomenet (hode)målinger. Dette gjør jeg for å belyse hva som kan stå på spill når målinger tas, og hvordan personalets blikk, kan virke inn på hvordan jeg kan forstå målinger som fenomen. Dette vil også bidra til å løfte hodemålinger opp til et metaperspektiv rundt kartlegging.

Det er ikke nødvendigvis slik at notatene og de videre drøftingene skrives i adskilte bolker. De smelter sammen til ett eller flere penselstrøk, mens noen av notatene blir stående som lette penselstrøk med åpne spørsmål ment til videre tenkning. Hovedsakelig vil det dreie seg om å trekke en forlengelse av Merleau-Pontys ontologi og fenomenet hodemålinger til kartlegging av de yngste barna i barnehagen.

Jeg har allerede gitt innblikk i noe av det empiriske materialet som ligger til grunn i denne oppgaven. Lesningen av *Cézannes tvil* (Merleau-Ponty, 2008) var den første teksten til Merleau-Ponty jeg leste, og jeg har fått mye teoretisk påfyll etter dette. Likevel var de setningene jeg leste i denne teksten viktige bidrag som satte i gang undring og bidro til selve portretteringene rundt (hode)målinger, og hva det kunne bli. Sitatene skriver jeg frem med annen skrift, og separert fra resten, slik at de blir tydelige. Dette gjør jeg for å kunne vise hva som er hva, i form av å kunne se de adskilt, på tross av at jeg ser de som en helhet, ettersom de bidrar til mulige drøftinger i denne oppgaven. Alle spørsmålene jeg stiller underveis blir ikke besvart. Og det er heller ikke et mål å finne klare, ensbetydende svar. Bidraget ligger i det å være åpen for og å skape muligheter for videre utforskning – male nye penselstrøk for å finne flere nyanser på en kompleks og sammensatt sporing i barnehagefeltet. For hva er det

som skjer når en (hode)måling tas, og hvordan kan dette trekke linjer til kartlegging i barnehagen?

Måling av hodeomkrets – en inngang til å se målinger i lys av «den som måler»

Måling av hodeomkrets kan ses i lys av ulike perspektiver og fra ulike vinkler, som for eksempel barnets posisjon når en (hode)måling tas, fra personalet som måler, eller foreldres perspektiv. I denne oppgaven er det interessant å se fenomenet (hode)målinger med utgangspunkt i «den som måler» og hvordan målinger posisjonerer barn og barndom. Ikke for å knytte det direkte opp til et konkret individ eller fagperson, men fordi det er denne posisjonen som for meg er interessant å holde i handa når jeg skal drøfte fenomenet hodemålinger. For hvordan kan posisjonen «den som måler» hjelpe meg til å tenke målinger? Hva kan det gi meg og hvordan kan det bidra inn til en større eller annerledes forståelse for de yngste barna? Hvilke perspektiver kan det bidra med? Jeg tar med meg noen forforståelser om barn som subjekt inn i denne lesningen, som jeg bygger på Merleau-Pontys kroppsfilosofi og hans syn på menneskets væren i verden, alltid rettet mot verden som synlig og seende, berørt og berørende. Med kroppsfilosofi tilstedeværelse som selve essensen til å forstå. Gjennom å trekke linjer til tekstutsnittene fra *Cézannes tvil* (Merleau-Ponty, 2008) og videre se de opp mot strømninger i tida i lever, vil jeg forsøke å gjøre synlig det jeg har sett, og berøre det jeg har blitt berørt av.

Men først vil jeg gå tilbake til dagboknotatet «En uke – del 1» hvor barnet jeg har med meg blir en del av en målingsrutine. Med mål om å finne tall eller kartlegge hvordan barnets utvikling er, i forhold til både seg selv men også den verden barnet står ovenfor, fører personalet hendene på målebåndet og videre rundt barnets hode. Her ligger det allerede noen føringer for hva som skal leses og hvordan. Det er hodet som er målet, og det er hodets størrelse som kartlegges. Alt annet som vedrører barnets kropp er uvesentlig og legges tilsynelatende ikke merke til i det målingen tas. Det er heller ikke vesentlig hva barnet kan og hvordan barnets kropp utover hodets størrelse fungerer. På den måten blir ikke barnets kropp en del av målingen, ettersom hodet har en fast form og ikke endres underveis eller viser seg frem på andre måter enn hva som gir seg til syne gjennom personalets blikk, målebåndets tall og hodets faktiske størrelse. Slik er målet bestemt og fast. Kroppen som sansende og erfarende, slik Merleau-Ponty fremskriver den, blir ikke tatt på alvor i denne situasjonen.

Rutinene ligger inne for hvordan (hode)målingen gjennomføres og hva som skal leses ut fra denne målingen. Likevel er det betingelser som ligger til grunn her som ikke kan bekrefte at en måling alltid er sikker, som igjen gir utfordringer når barnet skal tas på alvor.

Nettopp fordi gjentatte målinger fra samme individ ved de samme betingelsene kan variere uten at individet endrer seg reelt eller medisinsk fra måling til måling. Denne variasjonen er relatert til repeterbarheten eller reproduserbarheten ved målinger. Når et barn måles (i hodeomkrets) vil det gjenspeile en viss grad av usikkerhet og man kan stille spørsmål rundt reproduserbarheten, nettopp fordi målingene utføres via varierende betingelser, som ulike personer, med ulikt utstyr, som igjen gir ulik målemetode (Pripp, 2018). Det gir en utfordring når tanken bak en måling er å finne eventuelle avvik, når det som måles ikke med sikkerhet fremstiller reelle sannheter om barnet.

«Den meningen som Cézanne i sine bilder tillegger tingene og ansiktene, bød seg frem for ham i den verden som viste seg for ham; Cézanne har bare forløst den»

(Merleau-Ponty, 2008, s. 265)

Jeg vet ikke om hendene som legges om målebåndet og måler barnets hodeomkrets kan forløse hodet. Og Merleau-Ponty hjelper meg til å oppdage mer enn det reproduserbare og representerbare som står på spill. Gjennom barns mulighet til spontan aktivitet, både i form av fysiske og kognitive handlinger kan man ta på alvor barns utforskende og sansende væremåte. Det kan knyttes til å gi rom for meningsskapende aktivitet (Ilje-Lien, 2016) handler om mer enn bare målene som kommer til syne av et målebånd. Det handler om å se hele barnet, og ikke bare bruddstykker i form av tall. Slike handlingsmønster kjennetegnes med prosesser knyttet til sansning, opplevelse og refleksjon, som igjen involverer følelser, tanker og uttrykk som noe særegent⁷ (Aasebø & Melhus, 2005, s. 44). Eksempel på dette kan være barnets unike måte å le, løpe eller springe på. Hvis jeg skal se tilbake til det lille barnet i møtet med helsestasjonen ville det kanskje være naturlig å tenke barnets unike måte å samspille med tingene i rommet, og hvordan tingene gav stimuli til bruk av sansene, uten at det skulle ses i sammenheng med noe annet enn en meningsskapende handling for barnet selv. Slik kan man tenke sammenhenger som noe mer enn bare adskilte handlinger i form av hva et måleinstrument kan frembringe. Det gir muligheter til å gi barnet rom for å utforske, erfare og sanse ut fra egne premisser.

Dagboknotatet mitt sier ingenting om barnet godtar eller stritter imot når hodemålingen gjøres, noe som for så vidt er uvesentlig. Likevel er det interessant å tenke seg

---

⁷ Basert på den danske professoren i kulturstudier, Henrik Kaare Nielsen (1996) (Aasebø & Melhus, 2005, s. 44).

hva som ville skjedd dersom barnet med hele sin kropp hadde motsatt seg hendelsesforløpet eller med sin kroppslige tilstedeværelse hadde forsøkt å gjøre noe annet. Hva ville skjedd da? Målet var jo her å finne hodeomkretsen, så dersom barnet på fanget med kroppslige krumspring hadde snudd hodet bort, fektet med armene eller grått, som jo er en naturlig del av barns kommunikasjon (Rossholt, 2010). Ville man kanskje oversett de kroppslige handlingene, og blitt bedt om å holde barnet bedre eller tettere inntil min kropp slik at personalet fikk gjort målingen? Ja, jeg stiller spørsmål her. Men jeg gjør det for å åpne opp tenkningen, og for å kunne utforske problematikker som ligger vevd inn i situasjonen og som jeg kan oppdage ved å løfte situasjonen inn i Merleau-Pontys perspektiv. For sett at barnet hadde gjort som jeg beskrev her, og dette hadde vært et scenario, ville man stå i fare for å begrense barnets mulighet for kroppslig utforskertrang eller kroppslig kommunikasjon (Løvig-Larsen, 2013)? Uavhengig av om barnet hadde gjort krumspring eller ikke, ville det vært en erfaring for barnet, både sansende og kroppslig fordi barnet sto i opplevelsen. Likevel ville det gitt noen begrensninger for hvordan barnet kommer til syne, ettersom det ville blitt begrenset av både min kropp som omfavner barnet og personalets hender som omfavner hodet. Slik kan jeg tenke at barnet males inn under gitte standarder allerede som nyfødt baby. Ikke bare med en pensel av tallprosjenter, men også med en pensel av fast struktur, som ikke gir mulighet for nyanser.

Hodemålingene skal slik si noe om barnets utvikling og hvordan det ligger i forhold til andre barn på samme alder. Men tallene viser bare en del av barnets kropp, og viser ikke til hva barnet kan, hva barnet sanser og hvem individet som sitter på fanget mitt er. Tallene føres inn og målingen er over.

Man kan videre tenke at jaja, dette er jo bare en hodemåling. Hva kan det ha å si for barnet? Og hvordan kan det ses i sammenheng med kartlegging i barnehagen? Skal jeg ta Merleau-Ponty's ontologi på alvor er ikke en hodemåling bare en måling som skjer her og nå og så er over. Alt barnet er med på legger føringer for hvordan barnet forstår seg selv, og små barn er særlig til stede med hele kroppen (Løkken, 1996). Slik vil kanskje det lille barnets kropp være ekstra oppmerksom og ta til seg det som skjer i det hodemålingen gjøres i større grad enn hva en voksen ville gjort. Det vil si at når en hodemåling gjøres er også barnets kropp, via alle dets sanser, fullstendig tilstede i det målingen tas. Den sanser både personalets kropp, forelderens kropp, rommet man sitter i, gjennom lukt, blikk, lys og lyd. Barnet bebor rommet og tiden med hele sitt sanseapparat (Merleau-Ponty, 1994, Gulpinar & Hernes, 2016). Slik smelter alle disse elementene sammen og gir barnet en erfaring rundt og en kroppslig forståelse om hva en hodemåling er. Slik har barnet allerede fra fødselen av erfaring av å bli

målt. Samtidig er ikke dette en engangshendelse men en hendelse som gjentar seg. Oftest i barnets første levemåneder før det avtar og går over til andre målinger, hvor barnets kunnskap og kompetanse i større grad er fokus. I de senere målingene vil det kanskje i større grad legges vekt på hva barnets kropp kan gjøre, men like fullt er det ikke barnets kroppslighet som vurderes, men barnets kropp ut fra et gitt skjema. Slik legges det igjen noen føringer for hva som blir sett og hvordan barnets kropp forstås.

En samtid preget av målinger

Gjennom økt fokus på kartlegging kan det tenkes at vi er tilbake til tidligere dominerende tanke om hva barn er. Fokuset flyttes fra «å se barnet som subjekt, kompetent og medvirkende» til et barn som må kontrolleres. Det er ikke nødvendigvis slik at målet er at barnet skal beskyttes fra samfunnet, men heller støtte barnet inn i samfunnet ved hjelp av kontroll, for å følge barnet den strake vei mot voksenlivet. Er det en fare for at barndommen frarøves barna til beste for samfunnet? Hvis jeg skal ta Merleau-Ponty på alvor når han fremskriver kroppen som det viktigste for menneskets væren i verden, og at dette skjer gjennom erfaringer, hvilke erfaringer er det som skal få lov å skinne? De erfaringene som vi voksne mener er viktige, eller de erfaringene vi voksne tilrettelegger for at barna skal få? Eller gir det rom for at barna får utvikle seg gjennom kroppslig erfaring på egne initiativ? Jeg tenker det er en fare for at vi marginaliserer barna, og at vi ikke kan ta barnas bidrag på alvor når vi i pedagogisk arbeid blir påført kunnskap om at alle barn må måles innenfor gitte standarder med mål om å finne en sannhet, som igjen skal kunne legge føringer for hva vi skal jobbe videre med. Det er jo gjerne også slik at når man skal kartlegge, må noe tilrettelegges slik at det blir mulig å gjennomføre kartleggingen. Dermed vil aldri en måling bli naturlig fordi vi legger føringer for hvordan barnet skal oppføre seg. Slik begrenses også barnets kropp til å bli noe vi som voksne ønsker at det skal være, i stedet for å ta på alvor de kroppslige handlingene som oppstår i barnets kropp på grunnlag av hva tingene i rommet byr på.

Det finnes videre ulike metoder å kartlegge på, uten at jeg skal gå nærmere inn på det her, og den største bekymringen har vært en felles forståelse for at noen kartleggingsmetoder har vært ansett som mer representable enn andre (Pettersen & Østrem, 2012). Samtidig har det blitt vanlig i mange kommuner å jobbe spesifikt med det ene eller andre kartleggingsverktøyet. Jeg blir likevel sittende igjen med spørsmålet: Er det en fare for at vi marginaliserer forståelsen av hva barn er og kan bli? Dagens ungdom må i større grad enn tidligere stå på egne ben, og det kreves mot for å stå imot gruppepress (Aasebø & Melhuus, 2005). For å få et godt liv og en god fremtid krever det pågangsmot, selvtillit og tro på at man

har muligheter (Paulsen, 1999). Dersom ulike målinger og kartleggingsverktøy legger føringer som bidrar til økt stress (Pettersvold & Østrem, 2012), vil det påvirke hvordan jeg kan forstå barnet som seende, sansende, erfarende subjekt.

For erfaringene barnet får, vil påvirke hvordan det tar valg og hvilke muligheter det har på grunnlag av de erfaringene det gjør seg, både som individ men også med påvirkninger utenfra. Slik står man kanskje allerede her i fare for å begrense barnets muligheter for fullt ut å benytte sin naturlige evne til å sanse, erfare og å forstå, både seg selv og omgivelsene rundt. Slik kan jeg igjen trekke linjer helt ned til hodemålinger, som er barnets første møte med målinger. I utgangspunktet ikke en «farlig» måling, men tar man det på alvor at det å bli målt kan skape stress vil det allerede her ligge noen krav og forventninger til det å passe inn i en gitt form.

Dersom jeg igjen ser tilbake på hendelsen på helsestasjonen. Hva om jeg som mor hadde vært i en annen situasjon? Dersom målene fra mitt barns hode hadde vist avvik, hvordan hadde jeg reagert? Og hvilke følelser hadde jeg tatt med meg hjem? Ikke minst, hvordan hadde min kropp utstrålt disse følelsene? Kanskje hadde jeg selv følt på stress med tanke på at mitt barn ikke fulgte normen. Og hvordan hadde det videre påvirket barnet mitt? Slik er det ikke bare barnets kropp som sanser og erfarer. Kroppene påvirker hverandre og tilfører ulik grad av erfaringer som igjen tas med videre i det verden skal forstås i sammenheng med nye hendelser. Dersom den tenkte situasjonen ovenfor hadde vært reel, og målingene på helsestasjonen hadde vist avvik, er det fare for at det allerede her hadde påført barnet stress som i utgangspunktet satt i kroppen hos meg som mor, men ville føres over på barnet.

Å forstå kropp gjennom en linse av kartlegging

Hvordan den som måler tolker og knytter sammenhenger til de resultatene som viser seg i en måling, vil også gi noen føringer på hva den som måler velger å forstå. I forlengelsen av dette vil det også gi noen føringer for hvordan vi forstår de yngste barna, og hvilke begrensninger vi kan komme til å sette ut i fra de tallene vi får og den tabellen tallene settes i.

I forskersammenheng vil det avhenge av hvem jeg som forsker er og hvilke erfaringer jeg selv har med meg når jeg skal fortolke og analysere de dataene jeg får (Kleven & Hjørdemaal, 2018). Dette påvirker videre hva jeg ser og hvordan jeg bruker kunnskapen jeg sitter med. Slik vil det også fremstå når personalet på helsestasjonen legger målebåndet rundt barnets hode, eller når personalet i barnehagen fører pennen inn i et standardisert skjema. Hvem personalet er, hvordan det har blitt påvirket og gjennom tilrettelagte øvelser har blitt

ført inn i et syn om at bestemte målinger er til det beste for barnet påvirker hva som kommer til syne når en måling gjøres. Dette vil også gi føringer for hvordan vi ser hele barnet, eller hva som legger grunnlag for hva «barn som subjekt» er og skal bli (Bae, 2018). Det legger også grunnlag for hvordan barnet ser seg selv (Pettersvold & Østrem, 2012).

Det er kanskje på tide å søke etter målet med måling. Og videre: søke etter hvordan det kan ta form. Jeg treffes av følgende setninger fra Merleau-Ponty:

«Det er bare fremfor oss og i form av våre mål at vi kan se det som er oss selv, slik at vårt liv bestandig tar form av et prosjekt eller et valg, og på den måten forekommer oss å være spontant».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 265)

Pedagogen blir stående i problematikker når målinger forfører til å tro at dette er veien. Målet står rett foran oss. Det står foran oss gjennom stadige pålegg fra staten om å kartlegge, måle og finne målbare svar hvor det er en fare for at dette blir selvet. Selvet som måler. Pedagogen som måler. Kanskje skjer det med utgangspunkt i godhetsteorier for «barns beste», eller for å støtte opp under barndommens egenverdi. Dersom dette fokuset blir å følge oss inn i barnehagehverdagen kan det fort bli at det er ut fra målbare aktiviteter vi blir spontane, fordi det er dette livet vi kjenner best til. Ser jeg det ut fra barnet med sin kroppslige tilstedeværelse i verden, som livets prosjekt – å utforske, erfare og oppdage vil det spontane kanskje ligge i muligheten til «å skape sitt eget liv og sin egen hverdag i barnehagen» (Nyhus, 2013, s. 36). Pedagogen har også et målebånd, men det har en annen utforming.

Hva om jeg bytter og tenker barnet som et maleri. Den fagpersonen som tenker og som søker uttrykket først, går glipp av det mysteriet (det unike, særegne, individuelle) som gjentar seg hver gang vi ser et barn, mysteriet når barnet kommer til syne i naturen (verden). Også når en måling gjennomføres, hvis jeg ser bort fra at Merleau-Ponty nok ville sagt at det ikke er mulig, nettopp fordi man er i ett med rommet og de menneskene man står ovenfor. Men, dersom jeg ser kroppene som adskilte, vil det også bety at når en hodemåling gjennomføres, er det kun tallene som viser seg som får betydning. Barnet som sitter foran meg blir på en måte glemt i forførelsen av tallenes fremtreden, og slik vil heller ikke barnet bli synlig. Hvem barnet får lov å bli, påvirkes av hvem som måler og hvilket blikk den som måler har.

Øyet som ser, hva blir sett?

I forlengelsen av øyet som det som ser eller lar verden vise seg frem, knytter Merleau-Ponty også malerkunsten til dette. Som han beskriver i «Øyet og ånden» (Merleau-Ponty, 2000), er det akkurat det maleren gjør: han utfører «i praksis en magisk teori om synet. Ettersom han uopphørlig avpasser sitt klarsyn til tingene...må han medgi at det enten er tingene som tar plass i ham eller ånden som trer ut gjennom hans øyne for å gå rundt mellom tingene» (Merleau-Ponty, 2000, s. 25). Verden som fremstår for maleren er for ham synlig på en absolutt, men likevel begrenset måte. Likevel feirer aldri malerkunsten noen annens gåte enn synlighetens gåte.

Jeg går igjen tilbake til helsestasjonen og personalet som legger målebåndet rundt mitt barns hode. Det absolutte fokuset hos personalet i denne situasjonen ligger i blikket som fokuserer på hendene som legger målebåndet rundt hodet og millimeterne som kommer til syne. Dermed kommer ikke barnet på fanget mitt til syne, men begrenses til ett hode med ett visst antall millimeter. Det som er interessant er både hvordan personalets blikk legger begrensninger for hvordan barnet med hele sin kropp kommer til syne, og hvordan blikkets fokus bidrar til å minske barnets muligheter til å komme tydelig frem. Barnet blir sett, men samtidig oversett. Det er noe annet som tar blikkets fokus. Slik står den som måler i fare for å fraskrive seg muligheten til å se barnet som subjekt, med all dets muligheter og kompetanse. En tidlig dominerende oppfatning av barn og barndom la vekt på barndom som en vei til å bli voksen, med utspring i utviklingsteorier som basert på kognitiv og emosjonell utvikling.

Lindboe (2008) fremskriver at det som gjøres med den nyfødte vil påvirke det voksne livet. Dermed er det ikke bare kartleggingsverktøyenes mål som påvirker barnet, men også hvordan barnet opplever seg selv i lys av at målinger gjentatte ganger gjøres, og da særlig når det er barnets kropp som vurderes. Samtidig er det naturlig å tenke at påvirkning skjer gjennom kroppene barnet omgis av, som for eksempel min kropp som mor, når en måling tas. Ikke bare er det vurderingen som påvirker, men også forarbeidet til personalet som måler. Hvis endringer i rommet gjøres for å sikre målingens stabilitet, eller barnet fratras muligheter til fordel for målenhetens fremtreden, vil dette påvirke barnet også. Dermed har barnet med seg et hav av erfaringer rundt det å bli målt gjennom hele sin barndom og videre inn i det voksne liv. Dersom det er dette som råder rundt synet på barns barndom i barnehagen er det naturlig å tenke at det også råder diskurser rundt dette utenfor barnehagens liv. Igjen blir barnets oppfatning av seg selv og sin tilstedeværelse i verden basert på målinger, tall og det å bli vurdert. I stedet for at barnet får mulighet til å erfare på egne premisser, bortenfor et

hierarki av målenheter og personaler som i stor grad vender blikket på barnet gjennom en linse av kartlegging.

I en slik fremstilling ligger det gjerne en forventning om at barn skal bli til noe mer enn hva de er fra fødselen av, og at barndom i seg selv ikke er verdt å legge stort fokus på. Det er jo i utgangspunktet ikke vanskelig å se for seg ettersom spedbarnet ut fra sin egen kropp ikke kan gjøre det samme som for eksempel et eldre barn eller en voksen.

Fra barnet blir født utvikles det, og blir noe mer enn hva det er. Likevel har barnet med seg noen viktige erfaringsgrunnlag når det blir født. Slik jeg forstår det vil det som berørte oss da vi var små, kanskje allerede i unnfangelsesstadiet via sansestimuli gjennom vann, lukt, lys og lyd være medvirkende til hvordan vi kroppslig møter verden underveis i livet. Ut fra en slik tanke fremmer utviklingsteoriene et mål, om hvordan utviklingen bør fremmes. Faren er at teoriene samtidig definerer hva barna ikke kan. De fremskrives som barn med behov for beskyttelse og kontroll (Aasebø & Melhuus, 2005). Slik står man i fare for å trekke synet tilbake til å se barn som objekt, som «bare» skal måles og dermed ikke får mulighet til innflytelse på sitt eget liv. Motsetningen derimot kan ses i lys av barnet som subjekt med utforskertrang og muligheter til å være aktivt tilstede med hele sin kropp og samtidig kjenne det på kroppen at gjennom personalet man møter får man lov å være seg selv. Da tenker jeg først og fremst på personalet i barnehagen, som daglig interagerer med barna de har rundt seg.

«Den meningen som Cézanne i sine bilder tillegger tingene og ansiktene, bød seg frem for ham i den verden som viste seg for ham; Cézanne har bare forløst den»

(Merleau-Ponty, 2008, s.265).

Og slik har personalet som måler flere muligheter. Hun kan selv vurdere eller ta valg som gjør at barnet fremstår slik som personalet erfarer verden, med utgangspunkt i det hun ser her og nå. Eller ut fra de påvirkningene hun har fått gjennom det samfunnet streber etter at hun skal gjøre og gjennomføre. Som eksempelvis statens mål om å kartlegge alle barn til det beste for samfunnet. Men, hva er det vi ikke ser når vi måler? Hva går vi glipp av eller unnlater å se? Hvordan vi tenker om barns muligheter for lek og læring, springer ut fra det synet vi har på menneskelig eksistens (Jensen & Osnes, 2014).

«Det er vitenskapen om menneskekroppen som på et senere tidspunkt lærer oss å skjelne mellom våre sanser. Det er ikke ut fra isolerte sansedata at vi gjenfinner eller gjenskaper den tingen vi opplever, den gir seg umiddelbart som det senteret som sansedataene stråler ut fra. Vi ser dybden, den fløyelsaktige overflaten, tingenes mykhet og hardhet, - Cézanne sa til og med: deres lukt».
(Merleau-Ponty, 2008, s. 260)

Med utgangspunkt i sitatet over er det akkurat hvilke vitenskapelige innganger jeg velger som legger føringer for hvordan jeg forstår de yngste barna, men også hvordan barn ses i en større sammenheng, i et samfunnsperspektiv. Slik påvirkes også personalet som gjør en måling. I forlengelsen av dette tenker jeg at det er vesentlig å se nærmere på hvordan de yngste barna forstås i et pedagogisk lys, men også hva som står på spill når pedagogikk, målinger og politiske føringer sammen skal «gjøre barndom» til det beste for barna.

«Barndomserindringer»
(Merleau-Ponty, 2008, s. 267)

«Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barnas utvikling» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dagens syn på barn og oppdragelse har blitt endret i tråd med de endringene som skjer i tida vi lever i, og særlig med utgangspunkt i forventninger fra politisk hold (Andersen, 2015b, Ulla, 2015). Gjennom nyere forskning, fra ulike fagfelt rettes det fokus mot å se barn som subjekt (Bae, 2018, Johannesen & Sandvik, 2008), og slik har også interessen for å øke bevisstheten og kompetansen på de yngste barna funnet sted, nettopp fordi de yngste barna også går i barnehagen. De yngste barnas kropp skrives gjerne frem som «sosiale, aktive, involverte og kompetente» (Aasebø & Melhuus, 2005, s. 14). Barndom ses som en livsfase med verdi i seg selv, som tar utgangspunkt i barna og deres opplevelsesverden. Hva som er en god barndom vil endre seg ut i fra samfunnet og tida vi lever i og kan aldri være fast. Et viktig poeng er at vi som voksne ikke har direkte adgang til barns barndom, selv om vi har vært barn (Nyhus, 2013). Dermed kan vi ikke påberope oss å sette rammer for hva barns barndom skal være, men i samspill med barna se hva som rører seg i kroppene som beveger seg. Barndommens egenverdi ilegges mening ut fra barnets væren, kroppslige tilstedeværelse i verden, hvor subjektforståelsen igjen trer frem. Barnet får slik mulighet til å påvirke sin kroppslige utvikling, skaffe seg erfaringer og leke på egne premisser, som en verdi i deg selv. Barn og

barndom kan ses som kulturelle konstruksjoner. Slik kan heller ikke barndom ses som en enhetlig og fast form, fordi barndomsperspektivet endres ut i fra barnet, tiden og miljøet. Det finnes ikke en barndom, men mange (Lindboe, 2008).

Kroppen er det mest fundamentale vi har, selve livet leves gjennom kroppen og det er slik vi erfarer og forstår verden rundt oss. Kroppen er slik avhengig av forholdet til andre: som både rasjonell og individuell samtidig. Kroppen blir for Merleau-Ponty basen for alt vi gjør, både bevisst og ubevisst. Når en (hode)måling gjennomføres legges dermed fokuset på tallene. Kroppens impulser og identitet kommer i mindre grad til syne nettopp fordi blikket hos personalet som måler fokuserer kun på hendenes møte med målebåndet idet det legges rundt barnets hode. Kroppen kan ikke reduseres til å være et fysisk objekt eller individuell på samme tid. Barnet er og har kropp. I tillegg virker kropper på hverandre, og påvirkes av det samfunnet det lever i.

Det er mye som har skjedd med tanke på hvordan vi forstår de yngste barnas bidrag i dag, noe som har røtter langt tilbake innenfor både pedagogikk (Løvlie & Steinsholt, 2004), psykologi (Hart & Schwartz, 2008) og filosofi (Greve, Jansen & Solheim, 2014). Jeg går ikke nærmere inn på det her men trekker linjer videre til dagens syn på barn som aktive deltakere i samfunnet. Med utgangspunkt i språk, rutiner, handlingsmønster og forestillinger skrives barnet inn som subjekt, som både blir påvirket og påvirker samfunnet det lever i, slik også Merleau-Ponty skriver frem kroppen som både meningsskapende og erfarende på en og samme tid (Gulpinar & Hernes, 2016). Samfunnet ses ikke på som en statisk form, men har sitt utspring av kropper som både bruker og forstår sine omgivelser (Aasebø & Melhuus, 2005, s. 16). Men hvordan kan jeg i lys av målinger forstå «den levde kroppen» hos Merleau-Ponty som både erfarende og sansende, samtidig som en måling tas?

Et lerret av målinger

En måling kan ses som et utsnitt av menneskekroppen, men hvem får lov å lese dette? Merleau-Ponty sammenligner kroppen med et kunstverk. Hans argumentasjon for dette handler om hvordan maleriets farger og toner kommuniseres «gennem utfoldelsen af farver og toner» og han bruker maleren Cézanne som eksempel her (Merleau-Ponty, 1994, s. 107).

Dersom jeg ser på personalet som måler som en som maler, den som fanger øyeblikket og prøver å pensle det inn, hva forstår vi da? For når en måling gjøres, kan jeg da tenke dette som et maleri? Kan jeg gjennom Merleau-Ponty forstå den som måler som en maler. Hva og hvem blir denne maleren, og hvordan males maleriet frem?

Jeg tar utgangspunkt i at alle barn, på tross av alder ses som like, i form av at de har rett og mulighet til å medvirke ut fra egne behov og forutsetninger. Det er ikke til å komme unna at de yngste barna har andre behov enn de større barna. De *er* mindre, de trenger hjelp til for eksempel bleieskift og påkledning. De trenger gjerne også en ekstra støttende hånd i sin utforskning av verden enn det større barn gjør, men ikke nødvendigvis flere begrensninger. Samtidig krever det også ekstra oppmerksomhet fra kroppssubjektene rundt, og da særlig de voksne, for å forstå de yngste barnas uttrykk. Nettopp fordi de har andre måter å kommunisere på. For «kroppen kan uttrykke mer enn ord» (Engelsrud, 2006) og særlig for de yngste barna er dette i høyeste grad aktuelt. De har ikke nødvendigvis verbalt språk til å kommunisere med, men gjennom kroppslig utfoldelse forstår og erfarer barn verden rundt seg. De handlingene barn gjør har også utspring i erfaringer de har gjort seg fra tidligere hendelser (Jensen & Osnes, 2014). Slik kommuniserer og forstår barna verden, gjennom å være kroppslig tilstede i den (Løvig-Larsen, 2013).

Disse livsvilkårene er sentrale, nettopp fordi barn ses som aktive, handlende kroppssubjekter (Gulpinar & Hernes, 2016, Berg & Kippe, 2010). Det kan lett ses som positivt og noe vi anser som selvfølgelig og oppløftende, fordi det er slik små barns kropper skrives frem. Likevel er det ikke bare positivitet som følger dette synet, og det har ikke alltid vært slik at barn i barnehagealder ses som kroppslige. Det har særlig vært et skille mellom de store barna og de yngste, hvor de yngste har blitt marginalisert til små kropper, som trenger omsorg og ekstra behandling fordi de er skjøre. Her kan jeg også trekke koblinger til synet om barn som «human becomings» og voksne som «human beings» (Bae, 2007, Killèn, 2003, Kimerud, 2011, Sandvik, 2016). Jeg velger å ta utgangspunkt i barn som subjekt, i tråd med min lesning av Merleau-Ponty som ser barn som kroppslige aktører i sitt eget liv, med en naturlig trang til å utforske, erfare og erkjenne verden det står ovenfor med utgangspunkt i sanselige møter med verden.

Kunst kan defineres som et fantasifullt og nyskapende kulturinntrykk for indre eller ytre opplevelser. Kunstuttrykket er imidlertid alltid kulturelt bestemt av samfunnet og samtida rundt verket, kunstneren og mottakeren, og samtidig av enkeltindividets personlighet og sanseopplevelser (Thune, 2012). Slik forstår jeg også hvordan kroppen for Merleau-Ponty fremtrer i verden. Barnets personlighet og sanseopplevelser spiller inn på hvordan det ses i lys av kulturelle føringer i samtiden og samfunnet, og settes slik inn i et syn på hva barndommen er. det påvirkes av både indre og ytre faktorer. I tillegg vil sansene, handlingene, følelsene kommunisere gjennom kroppen og sammen bidra til de opplevelsene og inntrykkene vi sitter igjen med.

Det vil videre være forskjell på hvem som opplever hva som "et mål i seg selv" alt etter interesser, bakgrunn og situasjon (Helland, 2006). Slik kan jeg også knytte maktbegrepet opp til begrepet forståelse. På mange måter kan det ligge mye makt i det å forstå. Kanskje ikke i selve forståelsen, skal man se ut fra Merleau-Ponty og tanken om at kroppens møte med verden bidrar til forståelse, men makt i forhold til hva man uttrykker eller viser utad. Når personalet som legger hendene på målebåndet som videre legger målebåndet rundt barnets hode, legges det mye makt til hendene som utfører målingen. Hvis jeg videre trekker linjer til andre typer kartleggingsverktøy hvor barnets kropp måles, vurderes og måles ligger det også mye makt i hva øyet til personalet ser eller velger å se. Men hva går personalet glipp av når man kun skal se etter bestemte hendelsesforløp eller bestemte kroppslige betingelser?

«Vi står aldri ansikt til ansikt med
ideen eller friheten»

(Merleau-Ponty, 2008, s. 269)

Kunst kan ses som uforutsigbar. Tidligere handlet kunst om sammenhengen mellom rom, farge og form. I dag handler kunst i større grad om å tøyne grenser mellom samfunn og individ. Samtidig som man prøver å finne nye forståelser mellom teori, handling og kultur. (Juell & Norskog, 2006). «Dersom en sammenligner analyseprosessen med analysen av et maleri, kan en si at analysen retter fokus mot penselstrøkene innenfor billedrammen. Tolkningen går ut på å se dette bildet utenfor rammens begrensning eller i en større sammenheng» (Postholm, 2010, s. 48). Dermed kan kunst forstås som en metode for å skape eller oppdage forståelser i den tiden og kulturen man står i. Sett i lys av Merleau-Ponty kan jeg også si at kunst handler om å bruke kroppen til å forstå eller oppdage noe nytt i rommet man står ovenfor. Kroppen er også uforutsigbar, hvis man tenker at barnet aldri kan vite hva kroppen vil sanse og erfare på forhånd. Opplevelsene skjer her og nå, og slik forstår barnet verden på nytt og på nytt. Barnet lærer, erfarer og forstår. Men aldri ut fra gitte standarder eller forhåndsbestemte mål. Selv om personalet setter mål for hva som skal læres og hvordan, kan det aldri være sikkert hva som faktisk læres, for personalet kan aldri vite hva og hvordan barnet forstår. Barnet har med seg erfaringer fra tidligere som smelter sammen med erfaringene som gjøres her og nå. Men disse vil aldri være lik som personalet, selv om de har tilsynelatende like utgangspunkt, eller personalet kjenner igjen noe i barnet som kan knyttes til sine egne erfaringer. Mange små erfaringsmønstre flettes sammen, og slik kan aldri barnet oppnå det samme som et annet barn, selv om det står i samme situasjon, i samme tid og på samme sted. Slik står personalet i fare

for å skape en forestilling om hva barnet er og kan bli, som ikke er mulig å oppnå, dersom man skal ta Merleau-Ponty på alvor.

«Det er sikkert at livet ikke forklarer verket, men også sikkert at de kommuniserer med hverandre. Sannheten er at dette verket krevde dette livet for å bli skapt».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 265)

Jeg blir meg fordi jeg får mulighet til å være meg selv. Utvikle meg slik jeg trenger. Her og nå. Når barn ses som en aktiv deltaker i sitt eget liv gir det også muligheter for at barnet på egne premisser kan få utforske, sanse, erfare, oppleve, oppdage og forstå hvordan verden henger sammen.

Dermed vil ikke barnet jeg hadde med meg på helsestasjonen ha de samme opplevelsene som et annet barn på samme alder, selv om de sto i det samme rommet, på samme tid og sted. Sett i lys av hodemålinger, vil også en måling kunne leses forskjellig fordi personalet har med seg ulike kroppslige erfaringer, tanker inn i rommet, som igjen påvirkes av ytre faktorer som smelter sammen med personalets kropp. Altså vil settingen rundt hvordan målingens spørsmål tolkes, påvirke hva som gir relevans for svaret, og hvordan svaret blir gitt. Dermed vil også strukturen rundt oss bli påvirket.

«Derfor kan man ikke skille den skapende frihet den minste bevisste adferden som viste seg allerede i de første gestene til barnet Cézanne, og i de måten tingene berørte ham på».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 265)

Hvis jeg vender blikket bort på målinger i form av skjema, hvor barnets kunnskap skal måles ut fra gitte spørsmål, ligger det likevel med føringer for hvordan aktivitetene skal studeres eller legges til rette. Det skulle likevel være rom for å utøve skjønn. Det vil kanskje ikke være til det beste for kartleggingsverktøyets mål, men for barnets kroppslige muligheter vil det kanskje være det, eller for personalet som måler. Faren er at personalet som måler blir så opphengt i tallene at den glemmer å se barnet. Eller at man blir så opptatt av mål og det som er målbart at man glemmer å gi barna rom og mulighet til å utforske andre områder enn hva skjemaet tilbyr. En pensel av prosenter berører. I verste fall kan det gå så langt at barna i barnehagen blir så vant med å bli målt at de ikke er i stand til å være kroppslige til stede i verden. Eller at de tilpasser seg personalets blikk og hender, for å kunne prestere eller følge

normen som legger føringer for hva barnet er og kan bli. Da kan man igjen trekke linjer til stress, og at det er naturlig å tro at presset ligger der allerede i barnehagen, om ikke før. For det er ikke nødvendigvis bare barnet som påvirkes. Foreldrene som føder barn inn i et system som allerede fra barnet er nyfødt peiles inn på kartlegging, uten egentlig å ha mulighet til å stille spørsmål eller å være kritisk. Nettopp fordi det målbare blir ført som godhetsteorier (Pettersvold & Østrem, 2012) og gjør at både foreldre og pedagoger til slutt står i fare for å bli forført av fine ord. Uten at barna tas med på grunnlag av sin væremåte og sitt særegne utgangspunkt. Og dette utgangspunktet har alle mennesker, men kanskje mister vi litt etter hvert som vi blir eldre. Hvordan blir det da for barna som vokser opp i dag, hvor målinger og press fra ytre hold i større grad påvirker hvem og hva vi kan være?

Pensler og proserter

«Med en pensel av proserter» heter tittelen på denne oppgaven. Men la meg spørre: hva kan en pensel være, og hvordan kan den variere?

Prosentene viser til «penselstrøket» under hodemålingene. Med en pensel av proserter henviser til «percentil-skjemaet» som blir brukt når en hodemåling skal ses i en sammenheng, både individuelt og i et større perspektiv basert på gjennomsnittlige tall og forventninger om hvordan barnet utvikler seg. Slik blir penselen en måte å male frem millimeterne i barnets hode. Dette blir igjen prosentene av barnets kropp, som males frem som noe gitt og målbart.

For Merleau-Ponty handler malekunst om å miste sitt handlingsrom og sin erkjennelse, fordi malerkunsten er det eneste som kan betraktes uten forpliktelser. I motsetning til for eksempel filosofien hvor man har som mål å få råd og kunnskap (Merleau-Ponty, 2000). «Malerkunsten feirer aldri noen annens gåte enn sannsynlighetens gåte» (ibid., s. 23). For han er kroppen sentral når et maleri skapes, og ved å se kropp som konkret og handlende, med syn og bevegelse som drivkraft blir maleriet til. For han handler det om synet som bidrar til å forme maleriet, gjennom sine erfaringer med og opplevelser av «egenskapene, lyset, fargene, dybden...som vekker en klang inne i kroppen, fordi kroppen tar imot dem» (Merleau-Ponty, 2000, s. 19). Jeg trekker igjen linjer til å se barnet som et maleri, hvor barnet er portrettet som males frem via personalets pensel; Øyet. Hvordan blir da synet på barn fremskrevet og hvordan forstår barnet seg selv?

En pensel kan ses som et verktøy for å skape et kunstverk, og særlig knyttet til maleri og ulike maleteknikker. Alt etter hvilken pensel jeg bruker sammen med ulik type maling, vil jeg også kunne få frem ulike uttrykk. Slik kan ulike valg påvirke hva som får komme til syne og ikke, fordi ulike teknikker vil kunne frembringe ulike perspektiver og nyanser i det som

males frem. Slik kan også målinger fremstå. Hvilket blikk og hvilken intensjon personalet som måler har med seg inn når en måling gjøres, vil kunne fremme eller minske subjektforståelsen av barnet.

Like avgjørende er det hvem som har med seg blikket inn: som barnehagepedagog vil det være med utgangspunkt i enkeltbarnet for å fremme sosial kompetanse og til å fange opp dem som trenger spesiell oppfølging. Som politiker vil det være å måle kvaliteten på barnehagen for å legge føringer for hvordan barnehagen skal drives «til det beste for barna» og for å øke sannsynligheten for at flere fullfører den videregående skolen som et godhetsargument for å skape like betingelser for alle barn. Men er det mulig å skape like muligheter for alle barn, på bakgrunn av bestemte målinger? Når en måling gjøres, ligger det også noen bakenforliggende tanker til grunn, om hva man skal se etter og hvordan målingen skal tas. Noen klare føringer er også til stede for hvordan metoden skal brukes, slik som målebåndet på helsestasjonen har noen instruksjoner på hvordan hendene skal føre båndet rundt hodet. Sett i lys av hodemålinger ligger det kun tall bak målingene. Barnet som subjekt blir ikke målt, annet enn i form av tall ut fra en gitt størrelse som målebåndet viser. Men hva kommer til syne når ulike verktøy benyttes i barnehagen? Her ligger det også føringer for hvordan verktøyet skal brukes. På helsestasjonen er det målebåndet som blir verktøyet, som settes i spill gjennom personalets hender og blikk, som igjen føres over til ett skjema. Andre kartleggingsverktøy, som tar for seg barns kompetanse eller utfordringer, har også ulike verktøy som metode, eksempelvis skjema hvor også personalets hender og blikk blir det som målingen ses gjennom. Personalet leser barnets kompetanse via et skjema som legger føringer for hva som skal leses gjennom å se, men også å lese. Videre blir hendene en forlengelse av kroppen og smelter sammen med skjemaet som danner en forståelse av hva barnet er, her og nå, i hendelsesforløpet når målingen gjøres. Hendene krysser av eller skriver inn i skjemaet det blikket ser. Men det er verktøyet som legger føringene for hva som kommer til syne. Hvordan kommer egentlig barnet til syne, som den erfarende og sansende kroppen som Merleau-Ponty er opptatt av og fremmer? Er det ikke en fare for at alle barn settes i samme bås, eller at vi forflytter blikket slik at vi mister fokus på barnet som individ og heller beveger oss mot et behov for å se barn som noe felles, med ønske om å gi alle barn det samme utgangspunkt.

Dersom alle barn males frem med samme pensel, med ønske om å oppnå like betingelser, vil ikke det være stikk i strid med hva som er målet? Nettopp fordi vi ikke kan gi alle barn like muligheter fordi de er forskjellige? Når personalets hender og kropp «ser» barnet ut fra et verktøy, hva går det glipp av og hva står det i fare for å ikke se? Hvordan

kommer barnet til syne, og hvordan får vi tak på det genuine som vi også trenger for å skape mangfold? Når en måling gjøres er det ikke bare for å måle hva barnet kan, men det er også med et ønske om å kunne finne hva man skal legge inn som fokus for at barnet skal endre seg, eller bli bedre til noe. Prosentene blir igjen synlige. Ut fra Merleau-Ponty kan jeg forstå at alle individer erfarer og forstår forskjellig. Er det ikke viktig å ta dette på alvor, også når vi skal forstå barnet og barns vilkår? Og ikke minst barndommens vilkår? For den kan aldri være gitt og bestemt. Den forandres ut fra tid og sted, og vil aldri være endelig, slik som barnet aldri kan være endelig. Og hva oppnår vi med at alle skal måles og leses inn i samme gitte standard? Vil ikke barns erfaringsverden og muligheter begrenses i stedet for å gis muligheter? Å gjøre en måling kan ses som et maleri, for via ulike verktøy kommer ulike motiver til syne. Slik vil også barnet kunne bli sett forskjellig, ut fra hvilke verktøy som brukes, eller hvilket fokus blikket har når vi ser barns bevegelser, både bokstavelig og overordnet. Dermed vil prosentene som kommer til syne variere ut fra hvem som ser. Det vil dermed også bli bestemmende for om hele barnet ses, eller om det kun er prosentene av en enkelt handling som får fokus.

Et motiv malt med akvarell og oljemaling vil kunne fremstå vidt forskjellig selv om motivet og fargene er det samme, fordi malingen i seg selv vil forsterke eller forminske ulike elementer. På samme måte vil valg av pensel kunne bidra med det samme, avhengig av blant annet tykkelse, bredde og lengde på kosten, samt materialet den er lagd av. Et motiv malt med en pensel av procenter.

Måling – å sette spor eller å se etter sporene?

“A portrait has to be ‘a spectacle which is sufficient unto itself’, something which cannot be appreciated without seeing it, and which, in the seeing of it, enables us to see the person portrayed in the painting”
(Merleau-Ponty, 2008, s. 25)

Et portrett må være `et spetakkel som er passende i forhold til seg selv` noe som ikke kan bli satt pris på uten å se det, og som, når man ser det, gir oss mulighet til å se personen som er portrettert i bildet. Kanskje er det umulig å beskue barnet gjennom et skjema. Kanskje er det umulig å beskue barnet på et fang. I et rom. På et papir. På en stasjon.

Merleau-Ponty bruker dikt som eksempel for å forklare hvordan noen ting kan komme til uttrykk og samtidig foreviges, eller sette spor som kan ses igjen og igjen. I motsetning til

for eksempel et skrik som kommer til uttrykk her og nå, men like fort forsvinner og mister sin eksistens. Slik kan dikt og maleri fremstå som viktigere sannheter enn hva for eksempel et skrik gjør, fordi diktet og maleriet er faste elementer når de er «ferdige». Man kan gå tilbake på dem og se de om og om igjen. Men som Merleau-Ponty selv sier i kroppens fenomenologi: «som alle kunstværker eksisterer diktet i den forstand som en ting og varer ikke ved evigt som en sannhet» (Merleau-Ponty, 1994, s. 108). En stemme, verbale ord, kan høres, men kroppen har større påvirkningskraft fordi det kan tas frem igjen og igjen og fortolkes på nye måter, selv om kriteriet ligger der med at det ikke kan endres gjennom de skrevne ordene. Den sannheten som dikteren fremlegger vil aldri være den samme sannheten ved en senere anledning og spesielt fordi det ikke vil være de samme personene som leser det, vil betydningen og sannheten få en annen betydning enn hva det først var. Slik kan man kanskje si at dikt, malerier og andre kunstverk lever sitt eget liv fordi de gjennom ulike tider vil få andre betydninger. På samme måte kan ikke noen andre enn den som maler et maleri eller skriver et dikt kunne skrive akkurat dette. Likevel setter maleriet og diktet spor. De tolkes ut fra tid og sted, og kroppene som sanser dem. Penselstrøkene i maleriet setter spor på lerretet og ordene i diktet setter spor på papiret. Slik vil barnas kroppslige handlinger sette spor i verden. Likevel er personalets penselstrøk også medvirkende til hvilke spor barnet setter. Når en måling dokumenteres, ligger det allerede føringer der for hvordan barnets kroppslighet kan tolkes og forstås. Barnet får ikke komme til syne som et kunstverk, med rom for å ses ut fra alle dets muligheter og sin opplevelsesverden. Det er komplekst. Barnet har sin opplevelsesverden og handler ut fra dette. Personalet som måler handler ut fra en annen opplevelse med røtter tilbake i tid, som barnet aldri har vært en del av, på grunn av alder.

Det levde liv, og via den kunnskapen man selv besitter blir et kunstverk til, uavhengig av hvilken kunnskap det er. Ingen kan noen gang si at det ikke er et kunstverk, slik som man gjerne kan si om vitenskapen som krever en bestemt faglig begrunnelse. Det levde liv og kunnskap om prosenter fører meg over til de grunnleggende og muligens paradoksale spørsmål om søken etter sannheter rundt livets mysterier. På samme måte kan den som måler, den voksne, definere hva barn er og kan bli gjennom de tallene som kommer frem fra en måling. Dersom en skal ta på alvor å se barnet som subjekt er det vesentlig hvordan barns kropp blir synliggjort. Men hvordan får barns kropp egentlig komme til syne dersom det er en måling som får bestemme hva barnet er? Merleau-Ponty hjelper meg videre på denne tanken.

Gjennom Descartes stiller Merleau-Ponty seg kritisk til tanken rundt vitenskap som sannheten om menneskets væren i verden. Via Descartes kan man ifølge Merleau-Ponty forstå

at kropp og sjel er adskilt, eller at kroppen ikke kan ses som «et instrument for synet og følesansen (Merleau-Ponty 2000, s. 51). Gjennom «begrepene kvalitet, skalar, struktur, gjensidig avhengighet» (Merleau-Ponty, 2000, s. 50) fremstår vitenskap som konstruksjoner, bortenfor tanken om sjel og tanke som ett.

«Den maleren som tenker og som søker uttrykket først, går glipp av det mysteriet som gjentar seg hver gang vi ser en person, mysteriet når noen kommer til syne i naturen».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 261)

Slik jeg tolker dette kan ikke den som maler, eller personalet som måler, være forutinntatt og forutbestemt. Med tanke på hva som kommer til syne i maleriet, vil man frasi seg muligheten til å være i ett med den verden man står ovenfor. Selv om maleren har et motiv foran seg, vil hun likevel ikke kunne forutsi hvordan maleriet vil se ut i ferdig format. Akkurat slik som barnet på helsestasjonen. Selv om en hodemåling skal tas, kan personalet aldri vite hvem dette barnet er og kan bli. Det er bare noen få prosenter av barnet som viser seg frem gjennom målingen. Ei heller vil en avbildning kunne bli akkurat lik originalmotivet. Ettersom farger, lys, synsinntrykk, hånden som maler og øynene som ser fanger noe annet og derav avgir ett annet uttrykk enn det originale blikket ser. Dersom malen er gitt, i form av faste tall og mål. Barnet på fanget vil aldri kunne passe helt inn nettopp fordi det aldri vil være mulig å passe en mal helt, så lenge det er rom for barnets kropp å bebo rommet med alle dets sanser. Altså blir uttrykket noe annet enn hva som faktisk kommer til syne. Uavhengig av om det er i det øyet ser fremfor seg eller det man tenker seg til skal være en sannhet.

Et målebånd rundt et forskningsobjekt

Slik kan man kanskje også tenke når hendene til personalet legger målebåndet rundt hodet. I utgangspunktet er det naturlig at personalets fokus ligger i å søke målene og se prosentene opp mot noen allerede gitte tall. Men ut fra Merleau-Ponty kunne det være interessant å snu på det. For via han kan jeg også forstå at dersom personalet søker uttrykket (målene, tallene) først, også vil gå glipp av mysteriet (barnet; det unike, særegne, individuelle) som gjentar seg i møtet med hvert enkelt barn. Slik kan vi forstå barnet, eller hodet, som står ovenfor personalet som et maleri. Man vet aldri hva denne kroppen og dette hodet er og kan bli.

Merleau-Pontys ontologi handler om å være bevisst den orden og struktur som finnes i verden rundt oss, i motsetning til tanken om at den virkeligheten vi erfarer mangler mening og

orden. Samtidig snakker han frem kroppen som sentral i møtet med livet, tingene og den verden vi lever i (Løkken, 1996). Han er opptatt av hvilke spørsmål som stilles og at det er dette som avhenger av hva som gir relevant svar (Bengtsson & Løkken, 2004). Sett i et forskningsperspektiv leser jeg dette som at avhengig av hva man velger å fokusere på, hvilket forskningsspørsmål man stiller, vil man kunne få et resultat eller et svar tilnærmet det man er på utkikk etter. Det leder meg over i forskningsmetodologiske problematikker og dens forbindelser til kontroll, forventninger og forestillinger hvor data konstrueres av teori.

Kartleggingsverktøy er ikke fri fra forskningsmetodologiske premiss. De kan ses som en kvalitetssikring eller målstyring; med begreper som formalisering, systematisering og kontroll (Sandvik, 2016). Målet med målingene kan være utgangspunkt for å stille diagnoser slik at man kan sette tiltak tidlig, for å hindre økt fravær i den videregående skolen som igjen skal bidra til økonomisk vinst for velferdsstaten (ibid.). De er utgangspunkt for både blikk, pedagogikk og politikk.

Selv om målet er å finne de barna som trenger hjelp, er det ikke nødvendigvis slik at bare de barna man er bekymret for skal kartlegges. Alle skal med, akkurat slik som alle nyfødte barns hodeomkrets måles. Dermed legges det noen føringer for hva barn er og kan bli, ettersom alle skal inn under samme målestokk. Hvordan kommer subjektet til uttrykk via et slikt marginalt blikk? Er det en fare for at barnehagelærerens blikk flyttes fra det kompetente barnet til det reduserte barnet som trenger oppfølging, klare mål og stramme føringer? Kanskje er det ikke slik at barnehagelærerens blikk bevisst fører dette blikket. Etter hvert som man gjør flere kartlegginger, setter tiltak ut fra de avvikene som kommer frem og gjør dette til en del av hverdagen. Da tenker jeg det er en fare for at kartleggingsverktøyet blir forlengelse av barnehagelærerens kropp. En forlengelse som igjen fører blikket mot å finne avvik, sette tiltak og reduserer barnet til noe det ikke er. I stedet for å se all kompetansen og de unike mulighetene hvert barn innehar, bare fordi de er seg selv. Når kropp ses som objekt er det dermed en fare for at barn blir sett på brikker som kan flyttes rundt og defineres av de voksne. Slik blir også barn et middel i en allerede dominerende liberalistisk markedstenkning, også kalt New Public Management (Bae, 2012). Kanskje handler det om muligheter for å bli fri fra en denne tenkningen som dominerer. Går jeg til Merleau-Ponty sier han dette om frihet:

«Det er ett og det samme å si at vårt liv er helt og holdent konstruert, eller at det er helt og holdent gitt. Om det finnes en virkelig frihet, kan det bare være underveis i livet, ved at vi overskrider vår utgangssituasjon, og likevel uten at vi opphører å være den samme, - det er det som er problemet. To ting er sikre i forbindelse med friheten: at vi aldri er determinert, - og at vi aldri forandrer oss: Når vi ser oss tilbake, kan vi alltid i vår fortid finne varselet om det vi er blitt»

(Merleau-Ponty, 2008, s. 266)

Mangfoldet er det som gjør livene våre rike og betydningsfulle. Jeg kan lese via Merleau-Ponty at dette blir viktig ettersom kroppen, og dermed mennesket som vesen, alltid står i forhold til verden og at det er via kroppslige erfaringer man står i verden. Med barnet på fanget kunne jeg ikke annet enn å erkjenne at mitt barn er født inn i en erfaringsverden med mange målebånd, som legger spor allerede før han ble født.

Slik kroppen fremstår for Merleau-Ponty blir dette problematisk. Hvordan kroppen interagerer med og forstår verden avhenger av hvilke erfaringer man har med seg i møte med omgivelsene og situasjonene som oppstår. Samtidig, hvis de erfaringene barnet får via barnehagen, tufter på et syn om at barnet er ufullstendig, må øve på nye ferdigheter og føres inn på ett lerret av ensfargede penselstrøk med mål om å fremskrive barndommen som ensidig og fargeløs. Hva er det da barnet tar med seg inn i voksenlivet? Kan det bli slik Merleau-Ponty beskriver Cézannes nerver:

«Dette tapet av smidige kontakter med menneskene, denne manglende evnen til å mestre nye situasjoner, denne flukten inn i vanene, i et miljø som ikke byr på problemer, denne stive motsetningen mellom teori og praksis, mellom denne kloen og dens ensommes frihet, - alle disse symptomene berettiger til å snakke om en sykelig, ja, en schizoid tilstand...»

(Merleau-Ponty, 2008, s. 257)

Jeg drar igjen linjer til barnet jeg hadde med meg inn på helsestasjonen. For hva er det barnet mitt kommer til å ha av erfaringer når det trer inn i voksenlivet? Er det en fare for at skjemaene og målingene tar så stor del at barnet mitt sin hverdag at han ikke blir sett for den

han er? Står han i fare for å ikke oppleve mestring, nettopp fordi de voksne rundt han er for opptatt med å ha blikket ned i ett skjema? Vil barnet mitt sin kropp bare bli en sammensmeltning med andre kropper og hoder? Kropper som flyter uten mål og mening fordi de ikke får forutsetninger til å danne seg kunnskap og erfaringer? Kan barna miste mulighet til å bli selvstendige individer med tro på seg selv og sine ferdigheter? Dersom barnet mitt fødes inn i og vokser opp i ett samfunn hvor kontakt med mennesker handler om blikk som måler og ser etter prosenter av ferdigheter eller i verste fall prosenter som sier hva han ikke kan. Hvilket syn på seg selv og sin kropp vil stå i fare for å dominere atferd og handlingsmønster senere i livet? Og dette gjelder ikke hovedsakelig min sønn men alle barna som fødes i denne tiden og kulturen. Samfunnets verdier føres over på kroppene som lever her. Og verdiene som råder vil påvirke mer enn hva det enkelte barnet kan påvirke. «Måten andre ser på barnet, blir også formet av samfunnet, som igjen er formet gjennom makt, kapital og religion. Kroppen blir et sted eller et objekt som samfunnet og sosiale forhold uttrykkes gjennom» (Engelsrud, 2006, s. 15).

«Dersom jeg allerede ved min fødsel er et prosjekt, er det umulig å skjelve i meg det som er gitt og det som er skapt, altså umulig å påvise en eneste gest som utelukkende er arvelig eller medfødt, og som ikke er spontan, - men også å påvise en eneste gest som er fullstendig ny i forhold til denne måten å være til verden på som er meg helt fra begynnelsen».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 265)

Dersom jeg tenker at barnet fødes inn i et samfunn hvor målinger, kartlegginger og målstyrte planer legger føringer for hva barn er og kan bli; Er det en fare for at vi fratrar barnet muligheten til å være et kroppslig subjekt slik Merleau-Ponty fremskriver mennesket? Ved å ta Merleau-Ponty på alvor innebærer det også å gi barnet mulighet til å være seg selv, utforske, erfare, se, røre og oppdage verden ut fra sine premisser. Ut fra det kroppen higer etter å gjøre. Gjennom det verden viser seg for barnet der det er. Ikke ut fra hva som er bestemt over hodet på barnet. Penselen må dermed få føres fra barnets ståsted, og legge grunnlaget for hva som males frem. Ikke via den voksnes pensel. Slik kan lerretet fylles med mening og innhold, som gagnar barnet på best mulig måte. Kroppen må få være bæreren av væren i verden, slik at barnet står best mulig rustet til å inngå i bestemte miljøer, smelte inn i

venturer, med mulighet til å engasjere seg i det samfunnet kroppen står i (Merleau-Ponty, 1994, s. 20 [min oversettelse]). Nettopp fordi det er slik væren i verden og barnets kroppslige erfaringsbehov kan bli tatt på alvor og legge grunnlag for hvordan det i løpet av livet, både som barn, ungdom og voksen kan møte verden med et åpent blikk med mulighet for å gjøre valg basert på egne kroppslige erfaringer.

«Å si at en sirkel sett på skrå blir sett på som en ellipse, det er å erstatte den virkelige persepsjon med et skjema for det vi ville se dersom vi var fotografiapparater: i virkeligheten ser vi en form som svinger omkring elipsen, uten å være en elipse».
(Merleau-Ponty, 2008, s. 259)

Vil arv og miljø viskes ut og ikke bli tatt på alvor fordi vi er så opptatt av å forme alle inn i samme mal? Hvordan kan det virke inn på fremtidens befolkning? Er ikke forskjellighet nettopp det som gjør at vi kan speile oss i hverandre, erfare og forstå verden? Slik jeg kan forstå at Merleau-Ponty antyder at kroppen kan forstås som en tilgang til verden? «Kroppen retter seg mot verden, samtidig som den blir rettet av verden. Vi rettes oss ut mot verden og andre, samtidig som vi retter oss etter det vi opplever i møtet med andre» (Engelsrud, 2006, s. 31). Med en tanke om at målinger påvirker oss og setter oss i bås gir det også linker til barnehagefeltet. Et felt som i utgangspunktet har hatt barn som subjekt i fokus, med barns medvirkning (Johannesen & Sandvik, 2008, Bae, 2012) og barns kropp som utgangspunkt for å forstå verden, og seg selv, gjennom blikkets fokus (Ulla, 2016). Kanskje kan etterdønninger av målinger føre til at vi allerede i barnehagen blir opptatte av at alle skal inn i samme mal. Er det en fare for at vi marginaliserer barna (Sandvik, 2015) til å bli noe mindre enn hva som har blitt snakket frem av tidligere forskning på barnehagefeltet, og særlig de yngste?

Selv om de yngste barna ses som individer og subjekt med egen vilje og stemme er det ikke til å komme unna at de i barnehagen allerede formes inn i noen strenge rammer. Preget av en dagsrytme med faste tider og aktiviteter, eksempelvis måltider, bleieskift, soving og på- og avkledding for utelek. Det er flere som utfordrer disse faste rammene, som Nyhus (2013). Hun trekker fram «ventebølger» som mellomrommet mellom barnehagens faste aktiviteter. Bølger av venting, eller det som skjer når man venter. Hun skriver frem at venting ikke nødvendigvis er negativt. I disse mellomrommene tar også de små barnas kropper agentskap og agerer med hverandre i positive samspill basert på latter og glede. Dermed kan det også ses som en mulighet for de yngste barnas rett til medvirkning (Johannesen og Sandvik, 2008, Bae, 2012). Ulla (2016) trekker frem avkryssningsskjema under bleieskift, som også gir en

pekepinn på at barna allerede fra tidlig alder har erfaring med å bli kartlagt innenfor skjemaer, som i tillegg ofte er synlige for den. Ofte er disse bleieskiftene lagt til faste tidspunkter, men hva skjer og hva går personalet glipp av, når bleieskift og krysselister får stå i fokus? Og marginaliserer vi barn allerede her til å bli puslespillbrikker som bare flyttes rundt i ring? Dette er noen konkrete eksempler på hvordan jeg kan trekke en link til strenge rammer i barnehagen som en del av et større regime av kartlegging.

Tilbake til målinger og å føre alle barna inn i samme mal. Hvis jeg ser bortenfor dagsrytmer og krysseskjema, men likevel ser for meg at barns «omsorg, lek og læring» (Kunnskapsdepartementet, 2017b) skal måles i form av ulike kartleggingsverktøy legger det fortsatt noen utfordringer til grunn for personalet. Dersom blikket til den voksne holdes på et skjema, hva går den da glipp av hvis barna alltid allerede tar agentskap og utforsker livet rundt? Og hva om barnet er opptatt av noe helt annet enn det som skjema tilsier at man skal observere? Er det en fare for at man blir så opphengt i skjemaets mål at man ikke greier å se det i sammenheng med barns kroppslige lærelyst og utforskertrang? Og hvordan tilrettelegger man et miljø hvor alle skal kartlegges? Hvis noen barn ikke utfyller verktøyets «krav» om en ferdighet, kan man tenke at fokus videre blir at dette skal mesters innen kort tid? Hvis dette tenkes å bli et resultat av New Public Management og standardiserte løsninger (Pettersvold & Østrem, 2012) er det kanskje fare for at alle støpes i samme sko, og at forskjellighet ikke verdsettes. Eller at barnehagelæreren ikke lenger mestrer sin egen kroppslige sensitivitet ovenfor barnets uttrykk (ibid.)?

For å trekke det enda lengre. Kanskje har vi ikke bruk for de menneskelige subjektskapende kroppene våre lengre? Når arbeidslivet ikke krever kroppslig tilstedeværelse og aktiv bruk av kroppen for å utføre arbeidsoppgaver, men byttes ut med maskiner, virtuelle rom og internett er det også en fare for at kroppen ikke er i bevegelse. Dette oppleves igjen som en trussel for folkehelsen, fordi det bidrar til overdrevet og økt inaktivitet (Engelsrud, 2006). Da hjelper det lite at barna fra de er små blir inaktive og motløse, fordi deres kropper begrenses i lys av målinger.

Det er likevel ikke ensbetydende med målinger at alle blir like, eller fratras muligheten til å kroppslig sanse og erfare. Ut fra Merleau-Ponty er mennesket alltid i et forhold til sin omverden. Jeg går igjen inn i Merleau-Pontys tekst:

«Menneskets persepsjon er utviklet i relasjon til forholdet til verden. Det å overleve har gjort det nødvendig med tredimensjonal persepsjon; menneskets kropp sanser og oppfatter verden fra alle kanter. Vi ser ikke flater, men dybder, horisonter. Når vi ser en forside av et hus ligger det til kroppens kompetanse at det også har en bakside. Kroppen er utgangspunktet for forståelsen av omgivelser og egen situasjon».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 260)

Dermed er det ikke bare kroppens forhold til hverandre som påvirker hvordan subjektet erfarer og forstår verden. Slik kan arv og miljø fortsatt være betinget med å ta agentskap og gjøre at barna fortsatt har mulighet til å ta agentskap over eget liv. Men hva om målingene blir så dominerende at barna mister lyst til å utvide perspektivene sine? Hva om vi voksne begrenser barnas muligheter så mye at de ikke får anledning til å se og tenke? Jeg trekker en kobling til det jeg sa om utfordringer i folkehelsen. Og spørsmålet rundt ønsket om å gjøre barna klare for skolestart og gi dem gode forutsetninger til å mestre livet i stedet bidrar til at barnet blir lat, umotivert og likegyldig? Kan forventningene bli så store at man får følelsen av å ikke mestre? Eller at det «å se verden» (Merleau-Ponty, 2000, s. 90) ikke betyr å åpne opp for det verden har å tilby, men heller krympe kroppen, stenge for sansenes muligheter for erfarings- og meningsskapende handling? Til fordel for hva?

Kropper som er, formes eller blir til?

Ut ifra det jeg nå har drøftet rundt (hode)målinger gjennom Merleau-Pontys kroppsfenomenologiske og ontologiske vilkår legges det også noen tanker til hva en kropp kan være. Sammen legger erfaringene jeg fikk fra møtet med helsestasjonen noen nye premisser. Ved å løfte frem Merleau-Pontys forståelse av kropp, er det med et syn om et aktivt, deltakende barn som med hele sin kropp og sanseapparat er til stede i verden. Med de yngste barna er det lett å trekke linjer til det kompetente, handlende barnet som med hele sin kroppslighet er nysgjerrig, utforskende og åpen mot det verden viser seg. Likevel gir drøftingene mine og møtet med helsestasjonen innspill til å se kropp som noe annet. Spørsmålene som dukker opp er hvordan kropp kan ses i lys av kartlegging, dersom man tar på alvor at alle barn skal kartlegges innenfor bestemte skjemaer og bestemte målstyrte aktiviteter. Fra å være en aktiv deltakende kropp, som får lov å by på seg selv og være åpen for verden må blikkene åpnes. Det kan tenkes at fokuset på målinger gjør personalet i

barnehagen så opptatt av hva verktøyene viser, at fokusert legges på å forme barna inn i en gitt form, hvor kroppen blir noe annet enn hva de er. Dermed kan barnas kropper stå i fare for å bli noe annet enn hva de er født inn i. Arv og miljø som en naturlig påvirkning vil falle fra til fordel for å kunne forme barna til noe. Med ønske om å fremskape egenskaper som ikke nødvendigvis er naturlig for barnets kropp. Slik er det også nødvendig å påpeke at min kropp aldri kan være slik som din kropp, og dermed er også alle barns kropper forskjellige. Barn erfarer verden forskjellig. Det må tas på alvor, slik at vi ikke går i fella og gjør barn til noe de ikke er. Tas de ikke på alvor kan det skape utfordringer når barna våre vokser til og skal ut i de voksnes verden. Hva om alle ender opp som like, på grunn av at verktøy brukt til måling i barnehagen legger grunnlag for at alle skal kunne det samme? Hvordan kommer menneskets væren i verden ut da? Vil ikke det skape enda mere press, stress og mindre sannsynlighet for å fullføre den videregående skolen? Med grunnlag i Merleau-Ponty er det naturlig å tenke at man slik begrenser kroppene. Dermed begrenses barns mulighet for utvikling, erfaring og forståelse, både av hvordan egenkroppen forholder seg til verden, men også hvordan verden står i forhold til kroppen.

Å se kroppen til aktøren (barnet som måles, barnet som leker eller personalet som legger hendene rundt målebåndet) som del av et kunstverk (Halland & Vist, 2016) er kroppen alltid ett uttrykk. Ettersom inntrykkene våre også involverer vår ekspressive kropp og dermed bidrar til meningsskapende aktivitet. Slik leser jeg at for at barnets opplevelser skal bli synlige, må de få mulighet til ulike kroppslige inntrykk. Videre må inntrykkene få lov å komme til uttrykk, på barnas premisser. Dette blir en mulighet for barns mulighet til medvirkning og til å bli sett som subjekt med et hav av muligheter, kompetanse og erfaringer.

«Det er bare fremfor oss og i form av våre mål at vi kan se det som er oss selv, slik at vårt liv bestandig tar form av et prosjekt eller et valg, og på den måten forekommer oss å være spontant».

(Merleau-Ponty, 2008, s. 265)

Dersom vi virkelig skal ta de yngste barna på alvor i tråd med Merleau-Ponty's ontologi må vi kanskje tørre å se bortfor felles kartleggingsverktøy for å finne felles mål og innhold for hva og hvordan barn skal være og lære. Og dersom de virkelig skal ha mulighet til å erfare verden på sine premisser, med sin kropp må vi også la dem få ta del i verden og omgivelsene sine. Å la verden fremstå med alle dens muligheter slik at barnet kan bli den beste utgaven av

seg selv og sin kropp. Uten å bli påvirket eller i verste fall bli støpt i en fast og gitt form, basert på politiske føringer for å fullføre den videregående skolen. Skal vi ta de yngste barna på alvor må også kroppsligheten bli tatt på alvor. Det gjelder ikke bare i teorien og på papiret, men også i den virkelige verden. Ved å vise barna engasjement og virkelig se hva de er opptatt av, kan vi gi dem de beste vilkårene for et rikt og fruktbart liv. Da kan barnet med hele sin kropp få ut sitt potensial, og ikke begrenses til noe mindre enn seg selv.

Jeg startet dette kapittelet med et sitat fra Åge Aleksandersens tekst, Eldorado (Aleksandersen, 1986). Dette blir sleve utgangspunktet og setter de drøftingene jeg har gjort i tilknytning til fenomenet hodemålinger og Merleau-Pontys kroppssubjekt i fokus. Det handler om å ha tro på barnet og å gi det muligheter til ei rik fremtid basert på muligheter fremfor begrensninger.

KAPITTEL 6. EN AVSLUTNING OG INNLEDNING TIL FLERE PENSELSTRØK

Til slutt; – et kritisk blikk på eget portrett

Når jeg nå har lagt fram noen drøftinger knyttet til de yngste barna med utgangspunkt fenomenet hodemålinger er det grunn til å legge til noen kritiske blikk. For med fenomenet hodemålinger har jeg også tatt utgangspunkt i en utforskende, filosofisk metode for å danne meg et perspektiv av hva hodemålinger kan ses som innenfor barnehagefeltet. Det er som pedagog innvevd i en kroppsfenomenologisk verden, og i lys av politiske strømninger denne teksten er skrevet ut i fra. Det er derfor viktig å være klar på at dette ikke har vært et forsøk på verken å undertrykke hodemålinger, sett ut fra et medisinsk perspektiv, eller å skape drøftinger om hvor vidt målinger i direkte betydning er positivt eller negativt. Det er heller ikke snakk om hvorvidt kartlegging i barnehagen skal eller ikke skal gjøres. Målet med min innfallsvinkel har vært å drøfte praktiseringer og forståelser rundt de yngste barna, hvor hodemålinger fremstår som et spennende fenomen og en annerledes inngang til å tenke rundt de yngste barna.

I teksten som foreligger har jeg valgt å ikke gå inn på bestemte typer kartleggingsverktøy og å forklare disse. Jeg har dermed ikke lagt vekt på hva som er konkrete verktøys mål og hvordan de er ment å fremstå. Jeg er derfor klar over at fremstillingen rundt «det å måle» lett kan ses som en forenkling. En forenkling som kan provosere og fordømme hvordan jeg skriver frem kartlegging som noe ensbetydende og konkret.

Når jeg i teksten har stilt spørsmål underveis har det derfor vært med hensikt å ikke gi endelige svar på dem. Spørsmålene hjalp meg med å holde meg til en undrende undertone til et komplekst tema. Ved å drøfte (hode)målinger opp mot kartlegging er det fort at jeg havner i en fordømmende tone, noe som ikke har vært hensikten. Som barnehagelærer står jeg midt i et politisk felt som er fylt med normative meningsutvekslinger. Å bli helt fri fra dette er ikke mulig, og gjennom Merleau-Pontys sanselige ontologi har jeg fått støtte til at jeg ikke kan unnslippe den verden jeg er en del av. Jeg står i denne tida og ovenfor et samfunn hvor kartlegging har stort fokus i barn og unges oppvekst. Jeg har likevel ønsket å drøfte målinger i lys av at jeg «oppdaget» hodemålinger, og det har aldri vært et mål å komme med en sannhet eller et svar om ja eller nei, for eller imot kartlegging. Det er mer komplekst enn som så, og når det er sagt tror jeg ikke at kartleggingsverktøy har som hensikt å nedgradere barn, gjøre dem til objekt med mål om at alle skal følge strømmen. Likevel legger det noen føringer når

kartlegging legges til grunn for å finne strategier til samfunnets beste, for å unngå at ungdom faller ut av den videregående skolen.

Med en pensel av proserter heter denne masteroppgaven. Med hodemålinger som inngang bidrar Merleau-Ponty til å sette barnet som kroppssubjekt i en utfordrende posisjon. Personalets blikk og fokus kan få avgjørende konsekvenser for hvordan barnet males frem og hvilke pensler som brukes. Slik er også personalets blikk med på å legge føringer for hvilke muligheter barnet kan få. Barnets medfødte egenskaper som handlende, sansende og alltid tilstedeværende i verden kan bli ilagt begrensninger ut fra det blikket de ses på. Hvordan barnet faktisk får komme til syne i barnehagens hverdagsliv, men også hvordan synet på barn i et kulturelt- og samfunnsperspektiv kan fremstå. Kanskje særlig med de yngste barna, som ikke har verbalt språk, men som gjennom sin kroppslige væremåte alltid er tilstede og rettet mot noe. Som personal i velferdsinstitusjoner, helsestasjon og barnehage, hvor kartleggingsverktøy og samfunnsøkonomiske føringer står sterkt, er det fort gjort at ulike verktøy og målinger blir så innarbeidet på personalets kropper at vi blir handlingslammet. Dette kan igjen trekkes linjer mot et økt press i både barnehage og skole, som igjen kan gjøre at stressrelatert sykdom kan få store konsekvenser for barn og unges oppvekstvilkår. Når målet til staten er å hindre frafall i skolen, er det kanskje grunn til å vende blikket i en annen retning. For å gi barna muligheter til å fremstå som de kompetente, unike kroppssubjektene de er, med et hav av uante erfaringer og forståelser av både seg selv og den verden de står ovenfor kreves et skjerpet blikk.

Slik bidrar også blikket til personalet som ser barnet, eller tenker rundt barndom, til å male frem ulike bidrag til hva et barn er og kan bli. Med ulikt blikk får ulike proserter av barnets kropp komme til syne. Med ulikt fokus er det fare for at vi begrenser barnet, og kun lar få proserter komme til syne. Dermed vil også lerretet med bilde av barnet males frem med få valører og lite variasjon. Dersom personalet åpner blikket og lar barnet vise frem sine muligheter er det større sannsynlighet for et fargerikt og spektakulært portrett, med et lerret fullt av muligheter.

Slik fremstår (hode)målinger som en interessant innfallsvinkel til et komplekst og stort tema innenfor det barnehagepedagogiske og småbarnsvitenskapelige feltet. Likevel har jeg bare så vidt begynt på denne utforskningen. Arbeidet med masteroppgaven har lagt nye penselstrøk, som igjen har åpnet opp min forståelse for og blikket rundt hva fenomeners fremtreden kan bidra med. Til tross for det er det mange oppdagelser jeg har gjort på veien som jeg ikke har kunnet malt frem, men som gjerne skulle fått fokus.

Noen begreper melder seg på og ønsker fokus:

Når denne oppgaven nærmer seg slutten er det altså en del tanker som surrer videre, og med et endelig punktum settes bare rammene for akkurat denne oppgaven. Det betyr ikke at jeg har favnet om alt som kan settes i sammenheng med (hode)målinger og kartlegging, ei heller Merleau-Ponty. Jeg har som tidligere beskrevet tatt valg for hvordan jeg skulle skrive frem og drøfte oppgavens problemfelt. Dermed måtte også noe utelates. Samtidig er det stadig nye impulser som melder seg på, som har måttet vike for andre ting. Dersom jeg hadde hatt flere sider, eller skulle videreutviklet denne oppgaven kunne det vært interessant å sett nærmere på begrepet krenkelser. Det er et begrep som meldte seg på tidlig i masterstudiet, og som på mange måter kan tenkes å ha relevans også i denne oppgaven. Omsorgsbegrepet er et tema som er svært aktuelt i småbarns-forskning og hvordan de yngste barna skrives frem. Dette kan igjen kan ha innvirkning på hvilke muligheter og begrensinger vi kan stå i fare for å gi de yngste barna. Slik melder også medvirkningsbegrepet seg på og gir nye impulser til hvordan vi kan forstå målinger. I lys av samfunnets fokus på utdanning og hvordan de yngste barnas kropp skrives frem og forstås kan Merleau-Ponty bidra til andre impulser til begrepet. Jeg er også klar over at det nylig er startet opp et nytt forskningsprosjekt «Trygg før 3» som skal kartlegge effekt av kvalitetshevende tiltak i barnehagen, blant annet stressnivå hos 1-åringene i barnehagen. Dette er et prosjekt som ledes av pedagoger, psykologer og forskere i det forebyggende programmet «Bedre helse» i Norges Forskningsråd. Den bygger på en studie av forekomst av stresshormonet kortisol hos barn i barnehagen: «Too much too soon», ledet av professor May Brit Drugli (Lerfald & Thorstensen, 2016). Både forskningsmetoden som sådan, og resultatene hadde vært interessante å sett i lys av denne masteroppgaven.

Dermed hadde det også vært interessant å sett nærmere på overgangen mellom barnehagen og hjemmet, når de yngste barna starter i barnehagen. Både i forhold til de yngste barnas egen kropp, men også foreldre, og særlig mødres kropp – for hvordan de også er en del av et utdanningssystem hvor de fra før barna fødes allerede er inne i en kultur hvor barna måles. Hvordan dette påvirker barnas fremtid er også interessant tema, som en forlengelse til å se (hode)målinger opp mot Merleau-Pontys sanselige ontologi.

Gjennom å åpne blikket mot elementer av målinger, som bidrag til hvordan ettåringenes kompetanse blir tatt på alvor i det de møter barnehagen for første gang, er også et viktig tema, ettersom så mye som 80% av landets ettåringer går i barnehagen. Dette er også et tema som ofte kommer opp tidlig på høsten når barnehagene står ovenfor oppstart og tilvenning hvor små og store kropp møtes i et felles rom. Hvordan synet hos barnehagelæreren bidrar til hva barnet kan være i tilvenningsperioden er interessant. Hva

barnet kan bli utover dette, er også interessant tematikk som lett kan ses i sammenheng, som en forlengelse av Merleau-Pontys ontologi og inngangen jeg har hatt via hodemålinger.

Pensler mot et nytt portrett

Når det er sagt er det tid for å legge penselen til side, og legge et nytt lerret åpent for nye erfaringer, erkjennelser og forståelser. Jeg har skrevet frem mitt bidrag og hvordan veien videre blir til er avhengig av den som leser og hvordan leseren forstår det som er skrevet. Dette avhenger igjen av hvilke erfaringer og forforståelser leseren har med seg inn i teksten. I tråd med det jeg har skrevet fram i denne oppgaven, via lesningen til Merleau-Ponty, er det opp til subjektet som leser å ta avgjørelser på hvordan teksten forstås og erfares. Dermed også hvordan nye pensler og prosenter skaper muligheter til nye portretteringer, gjennom oppdagelser i denne lesningen.

REFERANSER

- Aasebø, T. S. & Melhuus, E. C. (2005). *Rom for barn – rom for kunnskap. Kropp, kjønn, vennskap og medier som pedagogiske utfordringer*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Aleksandersen, Å. (1986). *Eldorado. Eldorado*. Trondheim: Plateselskapet.
- Alvesson, M. & Kärreman, D. (2012). *Kreativ metod – skapa och lösa mysterier*. Malmö: Liber AB.
- Andersen, C. E. (2015a). Affektive data og Deleuzeogguattari-inspirerte analyser. Eksperimentasjoner over «rase»-hendelser. I A. M. Otterstad & A. B. Reinertsen (Red.). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 312-334). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Andersen, C. E. (2015b). *Mot en mindre profesjonalitet. «Rase», tidlig barndom og Deleuzeogguattariske blivelser* (Doktorgradsavhandling). Stockholms universitetet, Stockholm.
- Baarts, C. (2015). Autoetnografi. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.). *Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling* (s. 171-185). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Bae, B. (2007). Perspektiver på barns medvirkning i barnehage. I Kunnskapsdepartementet. *Temahefte om barns medvirkning* (s. 6-27). Oslo: Akademika AS.
- Bae, B. (2012). *Medvirkning i barnehagen. Potensialer i det uforutsette*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Bae, B. (2016). *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Bae, B. (2018). *Politikk, lek og læring. Barnehageliv fra mange kanter*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjerke AS.
- Baldwin, T. (2004). Introduction. I M. Merleau-Ponty. *The world of perception*. Routledge: New York.
- Bengtsson, J. & Løkken, G. (2004). Maurice Merleau-Ponty: Kroppens verdslighet og verdens kroppslighet. I K. Steinsholt & L. Løvlie (Red.), *Pedagogikkens mange ansikter. Pedagogisk idèhistorie fra antikken til det postmoderne* (s. 556-570). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Berg, A. og Kippe, K. (2010). *Småbarnas kroppslige verden: Sansemotorisk utvikling hos barn 0-3 år: teori- og idébok*. Oslo: SEBU Forlag.
- Biesta, G. J. J. (2014). *Utdanningens vidunderlige risiko*. Bergen: Fagbokforlaget

- Biesta, G. J. J. (2015). No paradigms, no fashions, and no confessions. Why researchers need to be pragmatic. I A. M. Otterstad & A. B. Reinertsen (Red.). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 133-149). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Brøndseth, J. (2016). Barnehagen som kompletterende miljø for de yngste. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red.). *Blikk fra barnehagen* (s. 259-276). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Bø, I. & Helle, L. (2005). *Pedagogisk ordbok. Praktisk oppslagsverk i pedagogikk, psykologi og sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Endringslov til barnehageloven mv. (2018). Lov om endringer i barnehageloven mv. (minimumsnorm for grunnbemanning, plikt til å samarbeide om barnas overgang fra barnehage til skole og SFO mv.) LOV-2018-06-08-29. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2018-06-08-29>
- Engelsrud, G. (2006). *Hva er kropp*. Oslo: universitetsforlaget AS.
- Fjellheim, E. (2017). *Dette bildet viser hvorfor min mor ikke snakket samisk til oss barna* <https://nordnorskdebatt.no/article/forsonings-sannhetskommisjon-om>
- Gillund, M. (2006). *De yngste barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv*. (Mastergradsavhandling). Høgskolen i Oslo, Oslo.
- Greve, A., Jansen, T. T. & Solheim, M. (2014). *Kritisk og begeistret. Barnehagelærernes fagpolitiske historie*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Greve, A. (2015). Maurice Merleau-Ponty. *Barnehagefolk*, 32(3), 72-75.
- Gulpinar, T. & Hernes, L. (2016). Estetisk læring i barnehagen. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red.). *Blikk fra barnehagen* (s. 147-160). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Halland, S. J. A. & Vist, T. (2016). Estetiske opplevingar. Toddlaren i møte med materiale. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red.). *Blikk fra barnehagen* (s. 119-146). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Hart, S. & Schwartz, R. (2013). *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicot, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Helsedirektoratet. (2010). *Nasjonale faglige retningslinjer for veiing og måling i helsestasjons- og skolehelsetjenesten* (IS-1736). Hentet fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/236/Nasjonal-faglig-retningslinje-for-veiing-og-maling-IS-1736.pdf>

- Helse- og omsorgstjenesteloven. (2011). Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (LOV-2011-06-24-30) hentet 02. september 2018 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30/KAPITTEL_3
- Hem, E. (2008). Hvor nyttig er rutinemåling av hodeomkretsen? *Tidsskriftet den norske legeforening*, 128 (671). Hentet fra <https://tidsskriftet.no/2008/03/norsk-forskning/hvor-nyttig-er-rutinemaling-av-hodeomkretsen>
- Høgskolen i Østfold. (2018). Masterstudium i barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap (0-3 år) (120 studiepoeng). Hvorfor velge dette studiet? Hentet fra: <https://www.hiof.no/studier/programmer/mbhgped-masterstudium-i-barnehagepedagogikk/hvorfor-velge/>
- Ilje-Lien, J. (2016). Et nødvendig fremtredelsesrom for kroppslige møter. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red). *Blikk fra barnehagen* (s. 219-229). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Jensen, M & Osnes, H. (2014). Sirkus – vilt og farlig i en magisk ramme. I E. B. Sandseter & J-O. Jensen (Red.). *Vilt og farlig – om barns og unges bevegelseslek* (s. 135-153). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2008). *Små barn og medvirkning – noen perspektiver*. Oslo: Cappelen akademiske forlag
- Johannesen, N. (2016). Barnehagen som utdanningsarena? I N. Sandvik (Red.) N. Johannesen, A. S. Larsen, M. R. Nyhus & B. Ulla. *Småbarnspedagogikkens komplekse komposisjoner. Læring møter filosofi* (s. 133-150). Bergen: Fagbokforlaget
- Juell, E. & Norskog, T-J. (2006). *Å løpe mot stjernene. Om estetisk dannelse, kreativitet og skapende prosesser*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Killèn, K. (2003). Barns tilknytning. *Psyke & Logos*, 24, 573-587. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/psyke/issue/view/1556>
- Kimerud, A. T. (2011). Konstruksjoner om barns seksualitet. I Otterstad, A. M. & Rhedding-Jones, J. *Barnehagepedagogiske diskurser* (s. 172-184). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kleven, T. A & Hjordemaal, F. R. (2018). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget
- Krogh, T. (2009). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kunnskapsdepartementet. (2009). Kvalitet i barnehagen. Meld. St. 41 2008-2009). Hentet 12. mai 2019 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/sec1>

- Kunnskapsdepartementet (2017a). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Hentet 12. mai 2019 fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>
- Kunnskapsdepartementet (2017b). Forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon i barnehager. Hentet 12. mai 2019 fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-22-1049>
- Laleh (2006). Det är vi som bestämmer (Vem har lurat alla barnen). *Prinsessor*. Warner Music Sweden Records.
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2002). *En bok om oppvekst. Samfunnsfag for førskolelærere*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Larsen, A-S. (2015). *Forstyrrelsers paradoksale kraft. En studie av hvordan forstyrrelser kan virke produktivt i pedagogisk arbeid i barnehagen* (Doktorgradsavhandling). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Lather, P. (1999). To Be of Use: The work of reviewing. *Review of Educational Research*. 69 (1), 2-7.
- Lerfald, S. & Thorstensen, R. (2016). *Too much, too soon? A multi informant, prospective study of predictors, moderators and effects of enduring daycare stress on young children's mental health in Trondheim*. Hentet 10. mai 2019 fra: <https://forskningsprosjekter.ihelse.net/prosjekt/46060910>
- Lindboe, I. M. (2008). Berøring, velvære, estetikk og ernæring: forståelse av spedbarnets kropp i antikken. *Barn*. 2:2008, (43–62).
- Lindstrand, C. (2018). «ALT SKJER I INGENTING». OM INGENTING OG MELLOMROM. En utforskende reise, sammen med Gilles Deleuze, i egne småbarnspedagogiske praktiseringer (Mastergradsavhandling). Høgskolen i Østfold, Halden.
- Løkken, G. (1996). *Når små barn møtes*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag as.
- Løkken, G. (2000). *Toddlerkultur*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag as.
- Løkken, G. (2005). Toddleren som kroppssubjekt. I S. Haugen, G. Løkken & M. Röthle (Red.). *Småbarnspedagogikk* (s.24-39). Oslo: J.W. Cappelens Forlag a.s.
- Løvig-Larsen, H. T. (2013). Små barns væremåte sett i lys av begrepene kroppslighet og materialitet. En etnografisk-inspirert studie av 1-3-åringer på barnehagens uteplass. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/35691/Masteroppgave-lovig-larsen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Løvlie, L. & Steinsholt, K. (2004). *Pedagogikkens mange ansikter. Pedagogikkens idèhistorie fra antikken til det postmoderne*. Oslo: Universitetsforlaget
- Manning, E. (2015). Mot metode. I A. M. Otterstad & A. B. Reinertsen (Red.). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 121-132). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Merleau-Ponty, M. (1994). *Kroppens fenomenologi*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Merleau-Ponty, M. (2000). *Øyet og ånden*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Merleau-Ponty, M. (2004). *The World of Perception*. New York: Routledge
- Merleau-Ponty, M. (2008). “Cézannes tvil” fra *Sens et non-sens* (1948). I K. Bale og A. Bør-Rygg (Red). *Estetisk teori. En antologi* (s. 254-269). Oslo: Universitetsforlaget.
- Moxness, L. E. L. (2014). Sirkus i barnehagen – hvordan kan sirkus ivareta toddlerens kroppslige væremåte, og er sirkus som mangfoldig kunstform noe for toddlere? I E. B. Sandseter & J-O. Jensen (Red.), *Vilt og farlig – om barns og unges bevegelseslek* (s. 154-175). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Neumann, C. B. & Neumann, I. B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen. En metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Nyhus, M. R. (2013). *Ventebølger. Venting og de yngste barns rom for medvirkning i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Otterstad, A. M. (2015). Tvil, ubehag og gjenstridige forskningsmaterialer. Å gjøre seg fremmed for sitt eget språk. I A. M. Otterstad & A. B. Reinertsen (Red.), *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 25-44). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Os, E. & Bjørnestad, E. (2016). Undersøkelse av støtte til samspill mellom småbarn. Et kritisk blikk på ITERS-R-skalaen. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red.). *Blikk fra barnehagen* (s. 69-90). Bergen: Bokforlaget.
- Paulsen, B. (1999). *Hvis sko fikk tær. Formidling av surrealistisk kunst i skolen*. Otta: Tano Aschehoug.
- Pettersen, K-S. & Simonsen, E. (2010). *Anerkjennelse og profesjon*. Oslo: CAPPELEN DAMM.
- Pettersvold, M. & Østrem, S. (2012). *Mestrer, mestrer ikke*. Otta: Res Publica.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pripp, A. H. (2018). Nyanser av variasjon. *Tidsskriftet den norske legeforening*. 138:1, 52.

- Reinertsen, A. B. (2015). Uten store ord. Autoetnografisk etnometodologisk 3D-skriving. I A. B. Reinertsen & A. M. Otterstad (Red). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 265-293). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Reinertsen A.B. & Otterstad, A. M. (2015). Faglige forflytninger i søken etter metodefest. I A. B. Reinertsen & A. M. Otterstad (Red). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 17-24). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Rhedding-Jones, J. (2005). *What is research? Methodological Practices and New Approaches*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Rossholt, N. (2010). Gråtens mange ansikter. Toner og tempo i barnehagen. *Nordic studies in education*. 2(30). Hentet fra: <https://uit.no/Content/355205/cache=20132910103614/nse-2010-2-3-Rossholt.pdf>
- Rossholt, N. (2015). Å tenke med Deleuze og Guattari; Hva kan en posthuman kropp bli og gjøre i barnehagen? I A. B. Reinertsen & A. M. Otterstad (Red.). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 214-226). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Sandvik, N. (2015). Posthumanistiske perspektiver. Bidrag til barnehageforskningen. I A. B. Reinertsen & A. M. Otterstad (Red). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 45-62). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Sandvik, N. (2016). Småbarnspedagogikkens komplekse komposisjoner i et sammenvevd og uoversiktlig psykologisk, pedagogisk, politisk og økonomisk felt. I N. Sandvik, N. (Red), N. Johannesen, A. S. Larsen, M. Røe-Nyhus & B. Ulla. *Småbarnspedagogikkens komplekse komposisjoner. Læring møter filosofi* (s. 9-32). Bergen: Fagbokforlaget
- Schjølberg, U. G. (2015). *Bakgrunn: Da hodeformen avslørte alt om deg*. Hentet 03. februar 2018 fra: <https://forskning.no/bakgrunn-forskningens-historie/bakgrunn-da-hodeformen-avslorte-alt-om-deg/455262>
- Skog, O-J. (2005). *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Steinsholt, K. & Ness, S. A. (2016). *Motstrøms. Åpninger i retning av en levende pedagogikk*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS

- Sæverot, H., Trippestad, T. A., Ødegaard, E. E. (2014). Pedagogikk på agendaen. Forord til den norske oversettelsen. I G. J. J. Biesta. *Utdanningens vidunderlige risiko* (s. 15-21). Bergen: Fagbokforlaget.
- Taguchi, H. L. & Palmer, A. (2015). Flickors (o)hålsa i skolans materiellt-diskursiva miljöer – en agentisk realistisk analys. I A. M. Otterstad & A. B. Reinertsen (Red.). *Metodefestival og øyeblikksrealisme – eksperimenterende kvalitative forskningspassasjer* (s. 81-102). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Thoresen, I. T. (2017). «Noen må si ifra!». *Første steg*. (4). 60-61.
- Thune, N. A. (2012). Kunst. Hentet 04. mai 2019 fra: <http://kunsthistorie.com/fagwiki/Kunst>
- Thurèn, T. (2013). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. Gyldendal Norsk Forlag AS: Oslo
- Ulla, B. (2015). *Arrangement av kropp, kraft og kunnskap; Ein studie av profesjonsutøvinga til barnehagelæreren* (Doktorgradsavhandling). Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Oslo.
- Ulla, B. (2016). (B)læring i ein intrikat mosaikk av disipliner. I N. Sandvik (Red.), N. Johannesen, A. S. Larsen, M. R. Nyhus & B. Ulla. *Småbarnspedagogikkens komplekse komposisjoner. Læring møter filosofi* (s. 65-90). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Winger, N., Gulpinar, T. & Hernes, L. (2016). Med forskerblick på kvalitet(er) i barnehagen. I T. Gulpinar, L. Hernes & N. Winger (Red.). (2016). *Blick fra barnehagen* (s. 11-28) Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Østerberg, D. (1994). Innledning. I M. Merleau-Ponty. *Kroppens fenomenologi*. Oslo: Pax Forlag A/S